

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvrale, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Tomvs Qvartvs, Qvi Specvlvm Historiale Inscritbitvr

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Decimvssextvs

SPECVLI MAIORIS

VINCENTII PRÆSVLIS

BELVACENSIS,

LIBER DECIMVSSEXTVS.

*De contemporaneitate novem regnorum & primo
de Regno Romanorum.*

CAP. I.

AUTHOR. Ab anno primo Gratiani, qui fuit ab incarnatione Domini 381. incipit Sigibertus Regnorum contemporaneitatem describere: in prima linea ponens Regnum Romanorum: in secunda, Persarum: in tertia, Francorum: in quarta, Anglorum: in quinta, Wandalarum: in sexta, Longobardorum: in septima, Visigothorum: in octava, Ostrogothorum: in nona Hunnorum.

Primo quoque eorum omnium originem describit, & nos etiam eorum originem hic breuiter exequemur. Singulorum quoque lineas à principio vsque ad finem, sigillatim & succincte perstringentes, excepto tantum regno Romanorum, cuius originem & lineam iam superius integre posuimus, de quo regno hoc solum hic tangit Sigibertus, quod iuxta Danielis interpretationem, de quarto Regno, sicut ferrum comminuit, & domat & conterit omnia: sic ab origine sui tulerit, domuerit, & contriuerit pene omnia mundi regna. Nouissimo vero tempore, & regnum illud quod in tibijs suis ferreis diutissime & firmissime sine aliqua lassitudine steterat, tandem ferro suae fortitudinis commixto cum testa humanae imbecillitatis, ex alto dominationis suae gradu cum fragore terribili labore cepit! Hoc regnum primi Persae impulerunt, qui semper cum Romano pene ex æquo se habuerunt, modo vero vacillante reipublicæ statu, eos vltro impetere non timuerunt, imo & insuper eos suis finibus expellere potuerunt, quando Iuliano Apostata cæso, & exercitu miserabiliter subiugato, nimis fortunati sunt facti ex eorum infortunio. Ita regnum illud quod tanto tempore omnes pene mundi gentes, prædæ & donationi habuit, modo Dei omnipotentia miscente ei duplum in poculo, quo cæteris miscuit, cunctis pene gentibus prædæ & ludibrio patuit: & qui olim cum alijs gentibus pro sola gloria certabant, modo salutis suæ vix satis consulere poterant, nam quæ-

cunque gentes aut minuendæ domo multitudinis causa, aut amore exercendæ suæ feritatis à patria sua exulabant, Romanum imperium laceſcebant, & de eius latissimo corpore velut partes quasdam sibi excidebant & in eis sibi regnandi locum statuebant.

De Regno Persarum.

CAP. II.

Item Sigibertus in Chronicis. Porro regni Persarum originem altius repetere modo non videtur vtile, quia quæ huius regni fuerit antiquitas, quanta est & quam potens huius antiquitatis nobilitas, satis recolector per antiquorum historias. Hoc tantum notabo, quia sæpe victoria abusi de Romanis, nunc autem recenter cæso Iuliano, & exercitu Romanorum profugato, & finibus suis Romano imperio mutilato, & sic pro suo libitu pacis fædere in 29. annos composito fæderatam suam non temperanter ferebant, & Saporem Regem eorum insolentius agente Christianis & Romanis omnimodis infesti erant.

Hic Sapor qui diu iam ante imperauerat, ab anno primo Gratiani imperauit annis 28. post hunc Isdigerdes 24. Vararanes filius eius 38. Post hunc Cauades annis 41. Carabes 16. Cosroe 37. Hormisdas 17. Hunc filius eius Cosroe occidit, & regnavit 38. annis. Hunc quoque filius eius Siroes peremit & anno 1. regnavit. Post hunc Hormisdas anno 1. Tunc Saraceni qui hactenus fuerunt sub Persarum regno, eos bello victos versa vice sub suo redegerunt dominio, scilicet anno Heraclij 20. secundum chronica: Ex tunc ergo pro Regno Persarum titulatur Regnum Saracenorum: quorum Amiras scilicet Muhamina mortuo, Elubezer principatus est annis 3. Post quem Haumar 12. Quem Persa quidam se velle adorare simulans, infixio in ventre eius gladio peremit eum. Cui substitutus Hoam principatus est annis 10. Hoc quoque perempto Muhamina ex Amiro Amiras factus principatus annis 25. Post quem Girdas filius eius annis 3. Maruani. Habdala anno vno. Hedi-melech 22. Vlid. 7. Zulzimin 3. Haumar 2. Girdas 3. Huic Iudæus quidam maleficus promittens eum 40. annis principaturum, suavit ut in toto regno suo Dei sanctorum imagines deponi ediceret. Qui spe diu regnandi seductus, edictum quidem proponit, impletamen mox obiit. Post quem Eaelid principatur Sarace-

Contem-
porane-
itas regno-
rum.

An. Ch. 381.
Mudi 4234.

Dan. 2.

Dan. ibid.

nis annis 20. Gizid. 1. Maruanæ 6. Quo perempto Muhamat 3. Habdallas 19. Mady 9. Moses 2. Aaron frater eius 21. Muhamat 3. Qui fratri suo Habdallæ congreffus, & ab eo superatus, cum sibi conregnare inuitus passus est, & hoc bello Regnum Satacenorum per aliquot annos discissum est, ibique deficit eius historia scilicet sub anno domini 821.

De Origine Regni Francorum.

CAP. III.

O Riginem autem Regni Francorum hanc esse notificemus, ex relatu fideli maiorum. Post illud famosum, & cunctis sæculis & gentibus notum, Troianæ civitatis excidium, victoribus Græcis cedentes reliquæ Troianorum, pars eorum cum Ænea ad fundandum Romanum imperium, ad Italiam perrexit: pars vna scilicet 12. millia, duce Antenore, in finitimas Pannoniæ partes secus Meotidas paludes perveniunt, ibique civitatem ædificaverunt, quam ob sui memoriam Sicambriam vocaverunt, in qua multis annis habitaverunt, & in magnam gentem coaluerunt, & crebris incursibus Romanum solum incessentes usque ad Gallias ferocitatis suæ vestigia dilatauerunt. Hos adeo Romanis infestos, Constantius Cæsar filius Magni Constantini bello oppressit, & tandem Romano imperio subiectos, aliquantulum à sua ferocitate mansuescere coegit. Post aliquot annos, rebellantibus Alanis contra Valentinianum Imperatorem, cum eos non posset Imperator debellare, penitus, eo quod eos intransibiles Mæotidæ paludes tutarentur: proposuit Valentinianus, quod si qua gens has paludes intrare, & rebelles Alanos posset conterere, 10. annis eos à tributis liberos redderet. Hac pactione Troiani illecti, & fortitudine & prudentia sua confisi, duce Priamo Mæotidas paludes Romanis inuias ingressi, Alanorum gentem exterminaverunt, & ita Valentiniano satisfecerunt. Valentinianus eorum virtute delectatus, eos qui prius vocati erant Troiani, deinde Anthenoridæ, post etiam Sicambri Francos Attica lingua appellavit, quod in Latina lingua interpretatur feroces. Alij dicunt Francos denominatos à quodam eorum Rege Franchione, sed vnde cumque denominati sunt, quantum altius colligere potuerunt historiographi, Priamus ille regnabat super eos tempore Valentiniani. Non utique Priamus ille magnus Rex Troiæ, sed alius qui ab Hectore illius filio, per Francionem filium Hectoris in chronica Francorum legitur descendisse.

De his autem plenius requirere superius.

De Catalogo Regum in Francia.

CAP. IIII.

Primo igitur anno Gratiani & Valentiniani Imperatorum, qui fuit ab incarnatione Domini 381. Primus regnavit super Francos Priamus annis 5. Secundus filius eius Marcomirus annis 31. Tertius Pharamundus 11. Quartus Clodius filius eius Rex crinitus 18. Quintus Meroveus 10. Sextus Hildericus annis 26. Septimus Clodoveus 30. Hic à sancto Remigio baptizatur. Octavius Lotharius 50. Nonus Chilpericus 23. Decimus Lotharius 44. Undecimus Dagobertus 14. Duodecimus Clodoveus 16. Tredecimus Lotharius 4. Decimusquartus Theodericus, frater eius in regnum sublimatur, sed à Francis repudiatus, tonsuratur, & Parisi in cenobio sancti Dionisij relegatur, & regnavit annis 15. Decimusquintus Hildericus frater eius annis 12. Decimussextus Theodericus in regnum restitutus annis 14. Decimusseptimus Clodoveus 4. Decimusoctavus Hildebertus 18. Decimus nonus Clodoveus 4. Vicesimus Lotharius 2. Vigessimus primus Chilpericus 5. Vicesimus secundus Theodericus 15. Vicesimus tertius Hildericus 9. Hic in Monachum tonsuratur. Pipinus autem princeps auctoritate apostolica &

Francorum electione in Regem vngitur, & consecratur à sancto Bonifacio Moguntia episcopo, à Stephano quoque Papa, eius generatio per filios suos Carlomanum & Carolum in hereditate regalis successionis benedicunt, & omnis alienigena ab eius invasione Apostolico anathemate interdicunt. Hic ergo 24. regnavit annis 18. Vicesimus quintus carolus filius eius, qui dicitur magnus, annis 44. quorum 33. tantum super Francos compartito regno cum Carolomanno fratre suo. Deinde Romani ab imperatore Constantinopolitano desciscientes, Carolo regi Imperatorias laudes acclamant, eumque per manum Leonis Papæ coronant, & AUGUSTVM appellant: & ex tunc imperavit Romanis, simul & Francis annis 13. Deinde Ludovicus filius eius 26. Deinde Lotharius filius Ludouici vsurpat sibi imperium, sed fratribus eius hoc graviter accipientibus, & contra eum insurgentibus 4. anno imperij eius conveniunt, & pacificati sunt diuiso imperio regnavitque Ludovicus in Germania, Carolus in Francia annis 34. & is fuit 28. Vicesimus nonus Ludovicus Baldus 2. Tricesimus Ludovicus & Carlomannus fratres * 5. Tricesimus primus Carolus imperator à Francis in auxilium sibi contra incursum Normandorum inuitatus regnavit in Francia annis 5. Tricesimus secundus Odo filius Roberti ducis 9. Tricesimus tertius Carolus filius Ludouici Baldi 27. qui exul & martyr mortuus est. Tricesimus quartus Rodolphus annis 2. Tricesimus quintus Ludovicus 27. Tricesimus sextus Lotharius 31. Tricesimus septimus Ludovicus filius eius anno 1. quo mortuo Francis regnum transferre volentibus, ad Carolum ducem fratrem Lotharii regis, dum ille rem ad consilium differt, regnum vsurpat Hugo, qui dictus est Capetus Marefcallus Franciæ, filius Hugonis magni ex Haumida sorore primi Othonis imperatoris, sicque defecerunt Reges de stirpe Caroli, anno Domini 987. Regnavit ergo 38. Hugo Capetus annis 9. Tricesimus nonus Robertus filius eius 34. Post quem 40. Henricus filius eius 30. Post quem 41. Philippus filius eius. Post quem 42. Ludovicus Crassus filius eius 28. Huius filius Philippus nuper in regem inunctus adhuc puer, dum in ciuitate Parisiensi equo vehabatur iuxta ecclesiam sancti Geruasij, Porcus equi pedibus se forte submittens, equum super ipsum præcipitem dedit, & de eius subita ac miseranda morte Francis luctum induxit. Regnavitque 43. Ludovicus eiusdem Ludouici filius annis 40. Post hunc 44. filius eius Philippus 44. Quadragesimus quintus filius eius Ludovicus 3. Quadragesimus sextus filius eius Ludovicus, qui adhuc regnat.

* Legitur in
manuscriptis
an. 31.

De Bruto Rege, à quo Britannia dicta est.

CAP. V.

N Arrat antiquorum Britannorum historia, quod Ascanius Æneæ Troiani filius, de filio suo Siluio nepotem habuit nomine Brutum, hic matrem suam nascendo, patrem vero in venando, casu interfecit. Cuius patricidij causa tam eum exosum parentibus suis reddidit, ut de Italia pulsus in Græciam fugeret: ubi exul cum esset, tanta cepit probitate pollere, ut confluentibus ad eum Troianis, qui ibi captiui habebantur, ducatum eorum sortiretur. Quorum fretus multitudine & animatus consilio, petijt à Pandraso rege Græcorum libertatem eundi ad alias nationes. Rex autem ira permotus bello eos conterere voluit, sed nequaquam potuit, nam victoria Bruto adeo prospera prouenit, ut plurimos de exercitû regis perimeret, ipsumque ex improviso caperet. Regi autem ab eo filiam suam in coniugium, auri & argenti copiam multam, naues, frumentum, cæteraque marino itineri necessaria. Quæsit igitur ex Regis imperio plusquam trecentis nauibus, & omni genere fati oneratis. Troianis auro & argento plurimo ditatis, Brutus filiam Regis accepit, & salutato

Brutus unde
originem duxit.

Brutus falsus
in bello.

Brutus &
Corinax
pugnans cum
Gallis.

Rege æquoreum iter aggressus est. Transierunt autem Africam & Mauritaniam, veneruntque ad littora Tyrreni maris, ubi quatuor generationes gentis suæ exules inuenerunt cum duce eorum Corinaxo. Quibus secum assumptis, direxerunt iter ad fines Aquitanie, ibi eis exortum est cum Gallis grauissimum prælium quibus eo tempore decem Reges præsidebant, in quo congressu apparuit miranda fortitudo Corinaxi ducis, qui tam valide percussit consulem vnum in summo capite, ut eum dissecaret in duas partes toto corpore diuiso. Ne-
pos autem Bruti Turnus, & ipse fortissimus miles, qui solo gladio suo 900. viros ibi peremit, hostium gladijs occisus est deditque nomen Turoni ciuitati, quia in loco illo sepultus fuit.

Brutus nauis
genuo peruenit
Albionem.

Finito illo certamine, ubi ex vtraque parte multi sunt interfecti: Brutus cum suis ad naues redijt, captumque iter aggressus, tandem ad insulam destinatum peruenit. Erat autem nomen illius Insulæ Albion, & à solis Gigantibus inhabitabatur, cum quibus certamen per sepe habuerunt: Brutus vero de suo nomine insulam appellauit Britanniam, hominesque suos Britones, vel Britannos. Dux autem Corinaxus terram quæ sorti suæ cesserat, Corinaxam vocauit, quæ modo Cornubia, vel à cornu Britannie, vel per corruptionem prædicti nominis appellatur.

De successoribus Bruti & qualiter Saxones
Angliam obtinuerunt.

CAP. VI.

Mortuus Brutus.

Porro exactis 24. annis ex quo insulam ingressi sunt, mortuus est Brutus relictis tribus filijs regni sui hæredibus. Qui sepulto patre, distribuerunt inter se regnū Patris singuli partem suam de nomine proprio appellantes. Primus cui nomen erat Locrinus mediam partem Insulæ possedit, quæ postmodum Leogotia est appellata. Secundus qui Camber dicebatur, accepit partem illam, quæ Cambria dicta est, & modo Vallia vocatur. Tertius cui nomen Albanactus, possedit terram quæ nunc Scotia dicitur, eique nomen indidit de nomine suo Albaniam. regnavit autem Locrinus 10. annis & mortuus est. Et ita vique ad Iulium Cæsarem Britanni libera dignitate regnauerunt, sub cuius Imperio Romanis tributarij facti sunt. Porro tempore Marci Antonij Veri, instantia Lucij Britanniarum Regis, per legatos Eleutherij Papæ, mysteria Christianitatis susceperunt, in qua aliqui eorum vbiq; ad martyrij coronam prouecti sunt. Orta enim persecutione sub Diocletiano Cæsare, licet fides in pluribus defecerit, in alijs tamen frangi nec morte potuit. Sed postquam Maximus tyrannus insulam Britannie militum præsidio euacuauit, irruerunt Picti, cæteræque barbaræ nationes cum eis, populumque imbellem & terram totam, cæde & præda vastare cæperunt. Accessit huic malo & aliud, quod Rex Vortigernus ad tutamen sui, hostiumque expugnationem inuitauit gentem Saxonum adhuc paganorum. Nam cum aliquamdiu strenue, ac fortiter eos tutati fuissent, dominandi cupiditate illecti, dignitates ciuium à rege petierunt, ut & non iam opem ferre ciuib; sed potius tyrannidem exercere in eos liberius possent. Quod Britanni præcauentes expulerunt eos, sed illi repulsi multiplicius redierunt, pacemque simulant pene vniuersos principes eorum fraudulenter occiderunt: prævalentes igitur ad tempus, ciuitates & castella occupauerunt, donec surgeret rex Aurelius Ambrosius, qui eorum ducem interfecit, ciuitates eis abstulit, & reliquias eorum effugauit. Post quem surrexit Vterus pendragon Aurelij frater, qui genuit Arthurum Regem inuictum atque magnificum. Post hos, sex reges de gente eorum regnauerunt, & tunc prævalentibus Anglis auxilio Africanorum, aliarumque gentium, Britones Monarchiam Insulæ, & diadema regni amiserunt: & alij quidem in minorem Britanniam, ubi eorum & genus & nomen permanet, alij vero in Galliam transfugerunt.

Arthurus filius
Vteri
pendragonis
inuictissimus.

denuo cum redirent, regnum obtinuerunt. Sed non multo post urgente eos diuina ultione, per famem & mortalitatem insulam alienigenis gentibus inuadendam reliquerunt, & ab illo tempore Saxones id est Angli, Angliam de nomine eorum nuncupatam, sub domino suo tenuerunt.

De Catalogo Regni Britannie.

CAP. VII.

Primo igitur anno Gratiani & deinceps regnavit apud Britannos Maximus annis 33. Ex tunc Britannorum vires nimis hostium irruptionibus attenuati sunt, & quia à Romanis vndique bello laborantibus nihil subsidij habere poterant, subtrahunt se ab eorum dominatione. Inito autem consilio direxerunt Londoniensem Archiepiscopum ad Regem minoris Britannie Aldroenum, ut eis succurreret. At ille tradidit eis fratrem suum Constantinum, cum armata militum manu, Sicque Constantinus erectus est in Regem: regnavitque 10. annis, habuit autem tres filios Constantem qui monachus factus est, Aurelium Ambrosium, & Vterpendragon. Itaque post alios 13. annos, ponunt quidam, Anglos venisse in Britanniam scilicet anno 447. & Ambrosium Aurelium hinc regnare cæpisse. Sed verius videtur eos multo ante venisse quam regnarent. Denique post annos 45. ab anno prænotato ponunt initium Regni Anglorum: nam in hac re multum dissonant historiae. Itaque Britanni non valentes amplius ferre virtutem Anglorum, ut victi concessere in tus & nomen eorum, & primus de gente Anglorum Elli, & secundus Celi, alter, alteri mortuo succedendo, regnauerunt apud eos per annos 70. Post hos tertius regnavit Edilbertus annis 55. Post hunc Caldbaldus filius eius 24. cuius filius Carusbertus anno Domini 640. regnavit annis 25. hic in Anglia primus Idola destruxit, & fidem Christi dilatauit. Post hunc filius eius, Egbertus, annis 8. Post hunc frater eius Lothar 12. Edith. 1. Quo mortuo externi gentium Reges Regnum Angliæ distindunt annis 4. Post Vuydred filius Egberti Anglos ab illorum oppressione liberat, & super eos regnat annis 16. post hunc filius eius Edilbertus annis 8. scilicet usque ad annum domini 735. Ab hinc autem regnum Anglorum annotare supersedeo, quia maiorum historias quas sequar non habeo.

De Origine regni Vandalorum.

CAP. VIII.

V Vandali quoque de Scithia oriundi, à Gothis victi alienas terras inuadere cæperunt qui suas retinere non potuerunt. Hos circa Danubium commorantes, rursus post multum tempus Giberich Gothorum Rex bello victos inde exturbauit, & ad hoc perpulit ut quas quoquomodo habere videbantur relictis sedibus, Romano imperio se subderent, & à Constantino magno locum habitandi sibi dari suppliciter peterent. Quod & impetrare & Panonias ab eo sibi delegatas, per 60. annos pacifice inhabitauerunt. Vnde anno Archadij 13. & Honorij euocati, instinctu Stiliconis rebellionem contra rempublicam meditantis, infuderunt se per Gallias, iunctis secum Alanis, easque aliquamdiu miserrime dilacerauerunt. Exinde eos expellebant Gothi non quidem prospicientes Galliarum quieti, sed vacue facientes patriam suæ rapacitati. Vuandali Hispanias aggressi, nunc Hispanias, nunc Gallias multo tempore populati sunt: sed nec ibi à Gothis tuti esse potuerunt, quippe quia Gothi nimis Italiam inquietabant, Honorius deliberato cum suis consilio, Hispanias & Gallias quas sibi à Vuandalis & alijs gentibus præceptas dolebat, Gothis rata confirmatione donauit. Cum ergo Gothi à finibus sibi deputatis Vuandalos alioque hostes effugare maturarent, & Vuandali vndique conclusi

timore Gothorum astuant, populi peccatis facientibus, inopina & grata occurrit eis felicitatis opportunitas. Nam inter Bonifacium & Aetium Romanos duces, per inuidiam orta similitudo, Bonifacius factus infector, cum dolore suae iniuriæ nollet vilesce, nisi damno & periculo reipublicæ ad Hispanias transiit, & Vandalos ad occupandam Lybiam & Africam inuitauit. Quo cum peruolassent, ibi regnum suum multo tempore confirmauerunt, & diuina & humana sine aliquo respectu humanitatis, vel diuinitatis, perturbauerunt.

De Cathalogo regum Vandalorum.

CAP. IX.

Primo igitur anno Gratiani, & deinceps regnauit super eos Modogolus annis 30. Post hunc filius eius Gudericus in Hispanijs annis 16. Hic capta Hispania cum impie elatus, manus in Ecclesiam ipsius ciuitatis extendisset, mox Dei iudicio à Damone correptus interijt. Cui Giezericus frater in regno succedens, regnauit annis 48. Hic ut fertur de fide catholica in Arianam sectam apostatavit, hic successione regnandi inter filios suos ordinata, ut fratri morienti frater superstes, sine controuersia filiorum succederet, moritur. Cui succedens Honorichus filius eius regnauit annis 8. Hic in Ecclesia Dei graniter efferratus, tandem iudicio Dei percussus scatenis vermibus, miserabiliter expirauit. Post quē Gundamundus 9. annis regnauit. Post quē Thrasamundus frater eius 16. Hic Hilderichum filium suum ex Eudoxia filia Valentini Imperatoris à Genserico captiuata, attingit sacramento, ne catholicis in regno suo consuleret, qui patre mortuo antequam regnum susceperet, omnes catholicos ab exilijs iussit reuocari, & episcopis ecclesias reformari, sicque suscepto regno regnauit annis 8. euolutis 74. annis ex quo Gensericus Auus eius statum ecclesiae in Africa prophanauit. Gilimer perimens annis 5. post eum regnauit. Qui tantæ crudelitatis fuit ut nec parentibus parceret. Tandem Bilsarius Patricius à Iustiniano Imperatore ex iussu Dei ad Africam liberandam de manu Vandalorum missus, noctu cum plaustris rusticorum urbem introeuntibus ingressus, Carthaginem cepit, pecunias infinitas recepit, Gilimerem ex fuga post deductionem reductum Imperatori Constantinopolim duxit. Sic Vandalorum regnum destructum est, & tandem illa Vandalica rabies cum ipso nomine funditus extincta est.

De regno VVinilorum, sive Longobardorum.

CAP. X.

Vinilorum qui postea patria lingua Longobardi à longis barbis vocati sunt, certam quidem Originem legimus, sed certum originis eorum tempus non inuenimus. Nam Reges regnasse super eos legimus, quorum etiam nomina didicimus: sed annos regni eorum per tempora distinctos non inuenimus. Hi in Scandinauia Scythiae insula degentes, cum ita multiplicati essent, ut eos terra sua capere non posset, egressione terrae partis iniquete multitudinem consilium habuerunt, & quinam exire deberent missa sorte quæserunt. Ergo tertia Pars VVinilorum prout eos missa fors elegerat, ducibus Agion & Ibor, de Scandinauia insula egressi, de loco in locum ibant incerti & vagabundi: & à multis bellis sepe impetiti, viriliter, quia pro anima res erat illis, salutem & libertatem suam defendebant. Porro Agion & Ibor mortuis, regnauit primus super eos Agelmundus 33. annis, qui dum ageret se iusto securus, à Bulgaribus, cum multis suorum est extinctus. Lamissio regnauit secundus, sic dictus, eo quod à lama id est vocagine fuit extractus, Lethu tertius, Ildehoch 4. &c.

Author. Horum & ceterorum qui sequuntur lineam

& numerum annorum regni, require infra lib. 20. capitulo 99. scilicet sub temporibus Zenonis imperatoris, ex illo enim loco incipit Sigibertus lineam eorum prosequi.

De Origine Regni Gothorum.

CAP. XI.

Sigibertus in chronicis. At Gothorum qui apud antiquos Getæ dicti sunt, & postea diuisi, duo ex se regna id est Ostrogothorum & Visigothorum fecerunt, talem Originem fuisse cognouimus, ex historijs Iordanis. Isti Scantiam Scythiae insulam primo incoluerunt. Cuius possessione non contenti, cum Rege eorum Berich inde exierant, & vicinas Scythiae insulas & terras peragrantes vicinas gentes bellis laessebant, & terrore nominis sui finitimas gentes sibi subigebant. Post sub Filimere quinto Rege suo ad vltiora Scythiae progressi, ad citiores usque ripas Danubij, terras Thraciae Daciae Moesiaeque diu longe lateque sunt peruagati, ibi per multa tempora, in eo per multa saecula in gentem magnam coaluerunt, & multas gentes victorijs suis applicantes, nomen & fortitudinem suam amplificauerunt, viribus vigentes in gentem magnam coaluerunt, & multas gentes ingenio callentes, philosophiae quoque studijs eruditi, naturam barbariam exeuntes humanitate & honestate alijs barbaricis gentibus praeminebant. Tempore autem Decij Imperatoris transito Danubio, cum Gniua Rege suo grauiter incubabant Romano imperio, qui à Decio impetiti bello, exercitu Romano prostrato ipsum Decium peremerunt cum filio Decio. Hac felicitate elati, & saepe postea in congressu Romanis ducibus superiores effecti toti orbi Romano erant Terrori. Isti adhuc trans Danubium constituti tempore Valentis Imperatoris, ceperunt civili bello inter se collidi. Athalaricus dux vnius partis, cum praeualuisset Fritigerno duci alterius partis, Fritigernus à Valente auxilium petit, Christianum se fieri promittit, Valens auxilium mittit, eosque in sectam Arianorum, Arianus ipse induci fecit.

De Diuisione eorum in duo regna, Visigothorum & Ostrogothorum.

CAP. XII.

Anno 13. Valeris Hunni qui etiam ipsi in Scythia potenter debacchabantur, atque ferociter, nacti opportunitatem ex intestina Gothorum similitudine, fines eorum ex improviso inuadunt, eosque bello victos aut sibi subiugant, aut captiuitate excruciant, aut patria eliminant. Ita Gothi qui multas gentes subdiderant suo seruitio, Hunnorum subduntur dominio, & nimis eorum potentiam adaugent, dum omnes qui Gothi seruiebant, per Gothos Hunnorum parent principatui. Taliter Hunni etiam omni pene scythia principatu & fortitudine cunctis praeminebant. Gothi victi partim se Danubio transito ingesserunt finibus Romani imperij, & à Valente petierunt terram ad inhabitandum sibi dari. Qua re impetrata: cum aliquandiu se continuissent, ab omni armorum insolentia, tandem Romanorum auaricia coacti, & rei familiaris inopia, in ipso imperij sui sinu graui concitauerunt praelia. Quibus Valens Imperator occurrens, bello victus ab eis & igni crematus, iusto Dei iudicio Reipublice nimiam intulit incommoditatem, hostibus vero auxit elationem. Hi ergo Gothi qui Romano imperio incubabant, Visigothas id est occidentales Gothos nominabant, & per multos annos occidentales Romanorum fines usque ad ipsas vltiores Hispanias infestabant, ubi etiam postmodum in regnum coaluerunt. Porro Gothi qui in patrio solo trans Danubium, sub Hunnorum dominio remanere passi sunt, regulos quidem suae gentis habuerunt, & se Ostrogothas id est Orientales Gothos appellauerunt,

Gothi subduntur Hunnis.

Valens Imperator à Gothis igne crematus.

qui

qui & ipsi postea per Theodoricum Regem suum à Zenone Imperatore Italix regnum dono acceptum, per multos annos tenuerunt. Ita Gothi quasi duobus capitis sui cornibus, Orientem & Occidentem ventillantes acerrime, duo ex se regna creauere, scilicet Visigotharum in Hispania & Ostrogotharum in Italia.

De Catalogo regni Visigotharum.

CAP. XIII.

Igitur à primo anno Gratiani & deinceps regnauit super Visigothos Frigitermus annis 3. Post hunc Athanaricus anno vno, qui confederatus Theodosio, & ab eo Constantinopolim inuitatus, mox 15. die quo venerat ibi obiit. Ex tunc igitur Visigothi sine Rege sub Theodosio Imperatore fuerunt annis 14. Post hæc Visigothi rupto cum Romanis fœdere, Alaricum super se Regem creant, qui regnauit annis 15. Post hunc Athaulfus 3. Quo à suis perempto, Sigericus anno vno. Eo itidem à Visigothis perempto, regnauit Vallia annis 22. Post hunc Theodericus 14. Post quem Thurismondus filius eius 3. Eo à fratribus suis Frederico & Theuderico iugulatus, Theodericus frater eius in regnum ei succedens, regnauit annis 13. Sed & hoc à fratribus suis iugulato, Henricus regnauit annis 19. Post hunc filius eius Alaricus 21. Hunc tandem Clodoueus Rex Francix, signis diuini auxilij animatus, in bello congregitur, eoque perempto, quicquid Galliarum Visigothi possidebant, ad partes Francorum transtulit. Amalricus autem fugiens in Hispaniam 16. annis ibidem regnauit. Cumque Rhothildem vxorem suam indigne tractaret, eo quod Ariantæ sectæ secum inferuire nollet, à Childeberto fratre Rhothildis in Hispania peremptus est, regnauitque Theuda post eum annis 17. Quo à suis perempto Theudisclus annis 2. Eo quoque inter conuiuandum à suis perempto, Agilla annis 9. Qui cum insolenter in suos ageret, Athanagildus auxiliantibus sibi Romanis eo perempto regnauit annis 22. Quo mortuo Leongildus cum fratre suo Lemba, & post solus regnat annis 46. Post hunc Recharedus filius eius 15. Victericus 7. Sisebodus 29. Suintilla 2. Quo ob crudelitatem suam à Visigothis reprobato, Sisenandus 20. Cintilla 16. Tulcas filius eius adhuc puer 4. Quo propter pueritiæ leuitatem reprobato, & in clericum tonsurato, Cindasuindus 17. Post hunc filius eius Flauius, cui annotantur anni 19. Tandem Saraceni ex Africa in Hispaniam transfretant: eamque sibi vendicant. Ita regnum Visigothorum & Sueuorum destructum est: & redactum sub Saracenis, annis plus minus 346. euolutis, ex quo à Scythia expulsi sunt ab Hunnis, ex quo vero cedentibus Vandalis, & deuictis Suenis, ceperunt regnare in Hispanijs annis circiter 156. euolutis. Regnum vero tertix partis Hispaniarum, quod dicitur Galliciensum, quod nec tunc Visigothi nec postea Saraceni, potuerunt subigere, adhuc viget incolume, & Deo protegente, fide manet inexpugnabile, finitum est autem Regnum præfatum anno domini 720.

De Ortu Regni Hunnorum.

CAP. XIII.

Porro apud Ostrogothos regnauit Vuinitharius ab anno primo Gratiani, & deinceps annis sex, quem Balamber Rex Hunnorum in bello peremit, & post eum regnauit Hunimundus annis 2. Horismud. 2. Post quem Ostrogothi sine Rege fuerunt annis 40. post hoc Vualamer regnum suscipiens regnauit annis 31. Quo in bello perempto, Theudemer frater eius annis 11. Theodericus huius filius ei successit, cui annotantur anni 19. Theodericus autem Odoathro Rege Italix, quem in fide susceperat perempto, Italia potitus est, ibique regnauit annis 32. Hic Boetium exilio fatigatum

tandem peremit, Symachum quoque patricium & consulem interfecit, sed & Ioannes Papa ab eo in carcere cruciatus, fame defecit. Post dies autem 15. Theodericus subito defunctus, à quodam sancto Eremita visus est nudus & discalceatus, à Ioanne Papa & Symmacho patricio in olla Vulcani esse detrusus. Athalaricus Theoderici ex filia nepos, in regno Italix & Ostrogothorum succedens, regnat annis 8. Post quem Theodatus ab Amalsunda matre Athalarici ascitus in regnum, regnat cum ea annis duobus, post hanc solus vno Eldepadus vno, Etarius vno, Totila 10. Theias 2. in quo regnum finitur.

De Catalogo Regum Ostrogotharum.

CAP. XV.

DE Regno Hunnorum quod in omni pene Scythia tenebat principatum, ipsa gentis barbaries me flere faceret, nisi illud famolum Galliarum & Italix excidium me loqui cogeret, quando per Attilam eorum Regem iudicium Dei se longe lateque effudit, quem quasi gladium limatum, & exacutum de vagina suæ indignationis super peccatrices gentes Deus distinxit. De eorum ergo Origine, quæ in antiquorum leguntur historijs, aperiam paucis, Filimer Gothorum Rex Gadarici magni filius post regressum Scantix insulæ, iam quinto loco tenens principatum Getharum, & terras Scythiæ cum sua gente introiit, reperit in populo suo quasdam magas mulieres, quas Gothico sermone Alirunnas dicunt, easque habens suspectas de medio sui perturbat, longeque ab exercitu suo fugatas, in solitudine coegit errare. Quas siluestres homines, quos nonnulli Faunos Ficarios vocant, per desertum vagantes dum vidissent, & earum complexibus se in coitum miscuissent, genus hoc ferocissimum ediderunt. Quod fuit primum inter Mæotidas Paludes minutum, tetrum, atque exile quasi hominum genus, nec alia voce notum, nisi quod humani sermonis imaginem assignabat. Et quos bello forsitan minime superabant, & vultus sui terrore nimium pauorem ingerentes, terribilitate fugabant, eo quod erat eis species pauendæ nigredinis, & velut quædam, si dici fas est, deformis ossa non facies, habentque magis puncta quam lumina, quorum animi fiducia toruus prodidit aspectus, qui etiam in pignora sua primo die nata deserviunt. Nam maribus ferro genas secant, vt antequam lactis nutrimenta percipiant, vulneris cogantur subire tolerantiam. Hinc imberbes senescunt, & sine venustate ephæbi sunt: quia facies ferrosulcata, tempestiuam pilorum gratiam cicatrice absumit: exigui quidem forma sed arguti, moribus expediti & ad equitandum promptissimi, scapulis latis, & ad arcus sagittasque parati, ceruicibus firmi, & superbia semper erecti. Tali ergo stirpe procreati, Hunni cunctis vicinis gentibus erant horrore & formidini.

De Victoria eorum ex Gothis, & de Regibus eorum.

CAP. XVI.

Eorum potentiam auxit victoria de Gothis manentibus trans ripas Mæotidis Paludis, qui in Scythia pollebant gloria singularis potestatis & fortitudinis. Quæ victoriam hoc modo Hunni adepti sunt, venatores Hunnorum sequentes vestigia ceruæ, Mæotidas Paludes transiunt, quas, imperuias hæcenus esse putabant, Scythicam regionem diligenter explorant, explorata omnia Hunnis nunciant, ad transeundum eos animant. Horum ducatu paludibus transitis velut quidam turbo, subito incubuerunt gentibus Scythicis, easque omnes subigauerunt sibi, ipsosque Gothos cæteris imperitantes, aut præminentes expulerunt sedibus suis. Hoc felicitatis successu Hunni inter cæteras Scythiæ gentes elati, post victoriæ de Gothis per annos fere 80. laborauerunt ad concussione & ruinam mundi. Ab hac eorum victoria

vique

vique ad mortem Attilæ, regnum eorum in hoc opere annotabimus.

A primo igitur anno Gratiani regnauerunt super eos Balamber & Mundzuch pater Attilæ, Octar & Rugila fratres eius, Bleda & Attila frater eius usque ad mortem Marciani Imperatoris annis plus minus 80. Cui scilicet Marciano Imperatori, apparens dominus in somnis, arcum Attilæ fractum esse ostendit, nec id vatum fuit. Eadem quippe nocte Attila in nuptijs crapularus, erumpente per apoplexiam sanguine de naribus in lecto est suffocatus. Cui filius eius Heruac successit, & annuerantur ei anni sex. Extunc regno Hunnorum diminuto, tum ex gentium subiectarum dissensione, tum ex pugnandi infelicitate, regnauerunt quidem, sed non in priori fortitudine, donec longo post tempore à Carolo magno victi, cum ipso suo nomine disperiere. His ab hinc filij Attilæ, & post eos Zeliobes regnauerunt annis 9. ex tunc regni Hunnorum annotatio cessat, quia omnes gentis illius reges Kagani vocati leguntur, & nulla distinguendi proprietas inuenitur. Præter has, & alie gentes fuerunt, quæ Romanum imperium dilacerauerunt, id est Gepides, Turci, Alani, Bulgares, & alie plures: quæ omnes ab Aquilonis plaga exierunt, ut super hoc fortasse videatur dictum per prophetam, ab Aquilone pandetur malum super riuum sam terram.

*De initio Regni Gratiani & viris illis
tribus huius temporis.*

CAP. XVII.

Anno itaque Gratiani primo ab incarnatione Domini 381. ab initio vero mundi 4234. Theodosius ab eo magister militum ordinatus incredibili celeritate & mira felicitate, deuictis multis barbaris gentibus lassam rempublicam in orientis partibus reparauit.

Maximus à Roma deductus in Britanniam Regis Octauij filiam in coniugium accepit, regniue diademate pro eo insignitus est, quia heredem masculum non habebat. Nec multo post idem Maximus in Britannia per Tyrannidem inuasis Pictos, & Scotos Britanniam incursum superauit.

Clarebat eo tempore Damasus Romæ 13. papatus annum agens. Dydimus Alexandrinus qui quarto ætatis anno lumine captus, quauis esset elementorum ignarus, tamen in litterarum scientia etiam Philosophus erat mirabilis.

Hieronymus totus diuinæ scripturæ incumbens. Basilus quoque Cæsariensis. Gregorius Nicænus, Gregorius Nazianzenus. Martinus Turonensis episcopus. Ambrosius Mediolanensis. Rufinus Aquileiensis presbyter. Miletius Antiochenus episcopus per hoc clarior, quod Theodosius in somnis præuidit, se ab eo indui clamore imperiali, & diademate coronari. In Ægypto Pachomius abbas.

Author. De Damaso Papa, & Dydimio, Basilioque, & utroque Gregorio, iam supradiximus, nunc autem de cæteris sermonem ordiemur.

De Vita & actibus S. Hieronymi Presbyteri, ex gestis eius.

CAP. XVIII.

Hieronymus Eusebij filius, Romæ puer baptizatus litteris Græcis & latinis, & hebraicis plenissime eruditus, monachorum vitam & habitum diu tenuit, & semper virgo permanens, & puritate mentis & abstinentia corporis omnibus post futuris eximia sanctitatis exemplis reliquit. Annorum itaque 39. Romæ Ecclesiæ cardinalis presbyter ordinatus, cum Romæ per triennium sacris litteris studisset, tantum apud populos fauoris obtinuit, ut omnium iudicio dignus summo sacerdotio esset. Sed diu quorundam monachorum & clericorum lasciuia inuicerebat, & illi non ferentes, ei insidias tenderent, profectus inde ad Gregorium Nazianzenum Constanti-

nopolitanum episcopum, postquam ab ipso sacras litteras plenissime didicerit, in eremum properauit, ubi quanta sustinuerit, ipse ad Eustochium de se dixit. Quadriennio huius penitentiae sic exacto, ad oppidum Bethlehem remeauit ibique in breui multos discipulos coadunans, in sancto proposito, & translatione & explanatione scripturarum 50. annis & 6. mensibus defudauit.

Quadam die aduersperascente, dum de scripturis cum discipulis disputaret, subito leo claudicans cenobium ingressus est, cuius timore dum fratres diffugerent, Hieronymus ei quasi hospiti obuiuit, & dum leo sibi pedem ostenderet, iubens illum à fratribus abluui, inuenit quod à sentibus laesus esset. Nec mora leo conualuit, & omni feritate deposita, inter eos quasi domesticum animal habitauit. Tunc Hieronymus videns quod non tam pro sanitate pedis sui quam pro eorum utilitate venisset, ex consilio fratrum id ei iniunxit officij, ut asinum qui ligna de nemore deferbat, in pascuis custodiret. Interea leo sic obediens, quadam die pascente asino somno pressus dormiuit: & ecce negotiatores asinum sine custode viderunt, & eum secum duxerunt, expersgiscens leo, socium non inuenit & eum diu ubique perquirens, ad portam cenobij tristis venit, & videntes fratres quod tardius solito sine asino veniret, veniens ingredi non auderet, putauerunt quod fame compulso asinum comedisset, & nihil ei dantes, sed ad reliquum cadaueris quod comederat remittentes, cum tamen hoc ambigeret exierunt ad pascua, si forte aliquod mortis eius indicium inuenirent. Et nihil inuenientes, reuersi Hieronymo rem retulerunt, & monitis eius damnum patienter ferentes, & leonem moderate tractantes, eidem officium ligna ferendi quod asinus faciebat imponunt. Et hoc ipsum cum leo libenter faceret, quadam die expleto opere ad agrum exijt: quasi socium suum adhuc querere velleret, & ecce vidit à longe negotiatores cum onustis camelis & præcedente asino venientes, mos enim est illi regioni, ut quando cum camelis longius gradiuntur, præcedentem & collo funiculum gestantem asinum subsequuntur. Cum ergo inuicem propinquarent leo cognito asino, cum magno rugitu super eos irruit, & omnibus fugientibus terribiliter caudam terram feriens oneratos camelos ante se ad cellam ire coegit. Audiens hoc Hieronymus iubens summum silentium, benigne fores aperiri præcepit, & exoneratis camelis voluntatem Dei super hoc expectauit. Tunc leo per monasterium ut solebat deambulans, & ad fratres singulos se prosternens, quasi de culpa tanta, quam non fecerat, veniam postulabat, unde fratres penitentiam agebant de culpa, quam leoni crudeliter imposuerant. Cumque sicut eos Hieronymus præmonuerat, venturis hospitibus necessaria præparassent, ecce hospites stare præ foribus nunciantur, qui Abbatem videre volebant. Ingentes ergo, verecunde ante Hieronymum prosternuntur, ut pro culpa quam fecerant veniam mererentur: ille eos elementer eleuans & monens ne deinceps aliena usurparent, præcepit ut reficerentur, receptisque camelis abirent. Illi vero nihil comedere voluerunt, donec Hieronymo, licet plurimum reluctanti, darent medietatem olei quod ferebant, & deinceps à se, & à suis hæredibus eandem olei mensuram annuatim dimitterent, & sic læti ad propria redierunt.

De Libris eiusdem.

CAP. XIX.

Vibor. Hic Hieronymus trium linguarum peritus, nouum testamentum græcæ fidei reddidit, & vetus iuxta veritatem hebraicam transtulit, solus ex antiquis doctoribus omnes 16. prophetas exposuit, quorundam etiam Græcorum doctorum opuscula in linguam nostram transtulit.

Scriptis autem & ipse hæc omnia quæ subscripta sunt.

*Legit epistolam
22. ad Eustochium.*

*Leo claudicans
ad monasterium S.
Hieronymi
confugit.*

*Asinum monasterij in
pascuis custodit
leo.*

*Per insuriam
leonis furatur
asinus,
sed deplorat
leo suam negligentiam.*

*Leo inuenit
asino reductum
ad monasterium
gaudens.*

*Negotiatores
quis furabantur
asinum
agunt penitentiam.*

*Scripta S.
Hieronymi.*

Expositio-

Expositionis fidei suæ ad Damasum Papam tractatum vnum.

De symbolo Nicæno tractatum vnum.

Ex regulis definitionum, contra hæreticos tractatum vnum.

Contra Pelagianos libros tres.

Contra Iovinianum lib. 2.

Contra Luciferianum lib. 1.

Contra Heluidium de perpetua virginitate sanctæ Mariæ lib. 1.

Contra Vigilantium lib. 1.

Contra Origenem de resurrectione carnis lib. 1.

Ad Auitum presbyterum de erroribus Origenis lib. 1.

Ad Pamachium & Oceanum lib. 1.

Contra Rufinum presbyterum Aquileiæ lib. 1.

Apologeticum ad Augustinum lib. 1. Exhortatorium ad Iulianum lib. 1.

De penitentia ad Rusticum lib. vnum.

De fragi & luxurioso ad Damasum Papam lib. 1.

Ad Oceanum de hoc quod scriptum est, *unius uxoris virum* lib. 1.

De 12. questionibus ad Heidibiam lib. 1. De questionibus Simeon ad Algasia lib. 1.

De corruptione 70.

In psalterio ad Suniam & Fretellam lib. 1.

De homine perfecto lib. 1.

De historia Ioachim & Annæ lib. 1.

De 15. signis iudicij tractatum vnum.

De illustribus viris lib. 1.

De distantia locorum lib. 1.

De interpretationibus hebraicorum nominum lib. 1.

De optimo genere interpretandi ad Pamachium lib. 1.

De studio scripturarum ad Paulinum lib. 1.

De questionibus hebraicis in Genesi lib. 1.

De tribus questionibus ad Damasum Papam lib. 1.

De veste sacerdotali ad Fabiolam lib. 1.

De 42. mansionibus filiorum Israel lib. 1.

De 7. gradibus Ecclesiæ ad Damasum Papam lib. 1.

De questionibus hebraicis libri regum lib. 2.

De questionibus Paralipomenon lib. 2.

Breuiarij super psalterium lib. 1.

Commentariorum super Ecclesiastem lib. 1.

Super Isaiam lib. 18.

Super Hieremiam lib. 20.

Super Ezechielem lib. 14.

Super Daniele lib. 2.

Super Osee lib. 3.

Super Iohel lib. 3.

Super Amos lib. 3.

Super Abdiam lib. 1.

Super Ionam lib. 1.

Super Michæam lib. 2.

Super Naum lib. 1.

Super Habacuc lib. 2.

Super Sophoniam lib. 1.

Super Aggeum librum vnum.

Super Zachariam lib. 3.

Super Malachiam lib. 1.

Super Mattheum lib. 4.

Super Marcum librum vnum.

Super epistolam ad Ephesios lib. 3.

Super epistolam ad Galatas lib. 3.

Super epistolam ad Titum lib. 1.

Super epistolam ad Philemonem lib. 1.

De vita clericorum ad Nepotianum lib. 1.

Epitaphium Nepotiani ad Heliodorum Episcopum lib. 1.

De instructione clerici, vel monachi, ad Paulinum lib. 1.

De vita monachi ad Rusticum lib. 1.

De vita clerici ad Oceanum lib. 1.

De virginitate seruanda ad Eustochium lib. 1.

Ad Demetriadem virginem lib. 1.

Ad Letam de institutione Paulæ filiz suæ lib. 1.

Ad matrem & filiam in Gallia commorantes lib. 1.

Obiurgationis Susannæ virginis consecratæ de lapsu suo lib. 1.

Ad Sabinianum Diaconum lapsum lib. 1.

Ad Gerontiam de monogamia lib. 1.

Ad Furiam de viduitate seruanda lib. 1.

Ad Saluiniam de morte Nebridij lib. 1.

Ad Paulam consolatoriam super dormitione Blefilæ lib. 3.

Ad Pammachium de dormitione Paulinæ lib. 1.

Ad Oceanum de dormitione Fabiolæ lib. 1.

Epitaphium sanctæ Paulæ lib. 1.

Ad Tirasium consolatorium super dormitione filiz suæ lib. 1.

Ad Mineruum & Alexandrum de resurrectione carnis lib. 1.

Apologeticum ad Pammachium lib. 1.

Ad Heliodorū monachū de contemptu sæculi li. 1.

Ad Cresiphontem lib. 1.

Ad Dominionem lib. 1.

De tribus virtutibus tractatum vnum.

De morte Oziz lib. 1.

Expositionis psalmi 44. Ad Principiam virginem li. 1.

Epistolas breues ad diuersos 105.

Sermones 10.

De his omnibus quæ ad ædificationem morum vel fidei pertinent dicta egregia, & de multis breuiter excerpta, hic consequenter inserui, ac per propria capitula distinxi.

Flores eius de vita monachi.

CAP. XX.

Hieronymus ad Rusticum. Nihil est Christiano felicius, cui promittuntur regna celorum; nihil laboriosius eo, qui de vita quotidie periclitatur, nihil fortius eo qui vincit diabolum, nihil imbecillius eo, qui a carne superatur. Iudas de Apostolatus fastigio in perditionis tartarum labitur; & nec familiaritate coniugij, nec intinctione buccellæ, nec osculi gratia frangitur, de quasi hominem tradat, quem filium Dei nouerat.

Quid Salomone sapientius? attamen infatuatur amoribus mulierum. Hæc dicimus, vt prima, te, fili Rustice, fronte doceamus, magna cœpisse, excelsa sectari, & adolescentiæ imo pubertatis incentiua calcantem, perfectæ quidem ætatis gradum scandere. Sed lubricum iter esse per quod ingredieris, nec tantum sequi gloriam post victoriam, quantum ignominiam post ruinam. Scio, me offensurum esse quamplurimos, qui generalem disputationem de vitijs in suam referunt contumeliam; & dum mihi irascuntur, suam indicant conscientiam, multoque peius de se quam de me iudicant. Ego enim neminem nominabo, nec veteris comediæ licentia, certas personas eligam atque perstringam. Prudentis viri est dissimulare, imo emendare quod in se intelligat, & indignari sibi, nec in admonitorem maledicta congerere. Qui etsi eisdem teneatur criminibus, certe in eo melior est, quod sua mala ei non placent. Audio te religiosam habere matrem, multorum annorum viduam, quæ aluit quæ erudiuit infantem, & post studia Galliarum, misit Romam non parcens sumptibus, & absentiam filij sustinens futurorum. Hanc tu suscipe vt parentem, ama vt nutricem, venerare vt sanctam, nec aliorum imitris exemplum, qui relinquunt suas, & alienas appetunt, quorum dedecus in propatulo est: sub nominibus pietatis quærentium suspecta consortia, videas nonnullos accinctis renibus, pulla tunica, barba prolixa, a mulieribus non posse discedere, sub eodem manere tecto, simul inire conuiuia, ancillas iuuenes habere in ministerio, & præter vocabulum nuptiarum omnia esse matrimonij. Tu vero si monachus esse vis, non mundi habeto curam, non rei familiaris curam, cui renunciando hoc esse cœpisti, sed animæ tuæ. Sordes vestium cædide

mentis indicium sint, vilis tunica contemptum sæculi
prober; ita duntaxat ne animus tumeat, ne habitus ser-
moque dissentiant. Balneorum fomenta non requiras,
qui calorem corporis iuniorum cupis frigore extin-
guere. Ieiunia tibi moderata sint; ne nimia, debilitent
stomachum; & maiorem refectionem poscentia, erum-
pant in cruditate, quæ parens est libidinum. Modicus
ac temperatus cibus, & carni & animæ utilis est. Ma-
trem ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum
vultus cordi tuo hæreant; & tacitum viuat sub pectore
vulnus. Ancillas quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse
in insidijs, quia quanto vilior earum conditio, tanto fa-
cilius earum ruina est. Et Ioannes Baptista sanctam ma-
trem habuit, Pontificisque filius erat, & tamen nec ma-
tris affectu, nec patris opibus vincebatur, ut in domo
parentum, cum periculo viueret castitatis. Viuebat in
eremo, & oculis desiderantibus Christum, nihil aliud
dignabatur aspicere. Vestis aspera, zona pellicea, cibus
locustæ, melque siluestre, omniaque virtuti & conti-
nentiæ præparata. Filij prophetarum (quos monachos
in veteri testamento legimus) ædificabant sibi casulas
iuxta fluentia Iordanis, & turris urbium derelictis, po-
lenta & herbis agrestibus victitabant. Quamdiu in pa-
tria tua es, habeto cellulam pro paradiso, varia scriptu-
rarum poma decerpe; his utere delicijs, harum fruiere
complexu. Si scandalizat te oculus, pes, manus tua, proijce ea,
nulli parcas, ut soli parcas animæ. Quis gloriabitur casum
se habere coramstram non sunt munda in conspectu Domini, quanto
magis homines, quorum vita tentatio est? Vt nobis, qui quoties
concupiscimus, toties fornicamur. Inebriatus est, inquit, in
celo gladius meus multo amplius in terra, quæ spinas & tribulos
generat. Vas electionis, in cuius ore Christus resonat, ma-
cerat corpus suum, & subijcit seruituti, & tamen cer-
nit naturalem carnis ardorem repugnare suæ sententiæ,
ut quod non vult, hoc agere compellatur. Et tu te arbi-
traris absque lapsu & vulnere posse transire, nisi omni
custodia seruaueris cor tuum, & cum Salvatore dixeris:
Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui faciunt voluntatem Pa-
tris mei. Crudelitas ista pietas est, imo quid tam pium
quàm sanctæ matri, sanctum filium custodire? Optat &
illa te viuere, & non videre te ad tempus, ut semper cum
Christo te videat. Anna Samuelem non sibi, sed taber-
naculo genuit.

Idem ex eodem.

C A P. XXI.

Filij Ionadab, qui vinum & siceram non bibebant,
qui habitabant in tentorijs; primi captiuitatem su-
stinuerunt, qui ab exercitu Chaldeorum vastante Iu-
dæam, vrbes introire compulsi sunt. Viderint alij quid
sentiant, unusquisque enim suo sensu ducitur. *Mibi oppi-
dam carcer, & solitudo Paradisus est.* Quid desideramus
vrbium frequentiam, qui de singularitate censemur?
Moyse ut præficeret populo Iudæorum 40. annis erudi-
tur in eremo. Si clericatus te titillat desiderium, discas
quod possis docere, & rationabilem hostiam offeras
Christo, ne miles antequam tyro, ne magister priusquàm
discipulus. Nunc monachi incunabula moreque
discutimus. Primumque tractandum est vtrum solus an
cum alijs in monasterio viuere debeas: mihi placet, ut
habeas sanctorum contubernium, nec ipse te doceas, &
absque ductore ingrediaris viam, quam nunquam in-
gressus es, statimque tibi in partem alteram declinan-
dum sit, & errori pateas; plusque aut minus ambules
quàm necesse est, ne currens laaseris, moramque faciens
obdormias. In solitudine cito sutrepit superbia, & si pa-
ramper ieiunauerit, hominemque non viderit, putat se
alicuius esse momenti, oblitusque sui alienos seruos iu-
dicat. Quo gula poposcerit, potrigit manus, dormit
quantum voluerit, facit quod voluerit, nullam veretur,
omnes se inferiores putat. Quid igitur? solitariam vi-
tam reprehendimus? minime, quippe quam sæpe lau-
damus. Sed de ludo monasteriorum huiusmodi
volumus egredi milites, quos eremi dura rudimenta non

terreant, qui speciem conuersationis suæ multo tem-
pore dederint; qui omnium fuerint minimi, ut primi o-
mnium fierent; quos nec esuries aliquando, nec supe-
rauit saturitas, qui paupertate letantur, quorum habi-
tus, sermo, vultus, incessus, doctrina virtutum est. Volo
ergo te & propter causas quas supra exposui, non habi-
tare cum matre, & præcipue ne ut offerentem delica-
tos cibos renuendo contristes, aut si acceperis, oleum
igni adijcias, & inter frequentiam puellarum per diem
videas, quod noctibus cogites.

Adhuc ex eodem.

C A P. XXII.

Nunquam de manu & oculis tuis recedat liber.
Corpus pariter animusque tendatur ad Dominum.
Iram vince patientia. Ama scientiam scripturarum, &
carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua varijs per-
turbationibus, quæ si pectori insederint, dominabuntur
tui, & dedocent ad delictum maximum. Facito aliquid
operis, ut semper diabolus inueniat te occupatum. Vel fisci-
lam texe iunco, vel canistrum lentis texe verminibus.
Sarriatur humus, areolæ æquo limite diuidantur, in
quibus cum olerum iactata fuerint semina, vel plantæ
per ordinem posite, aquæ ducantur irriguæ, ut pulcher-
rimorum versuum spectator afflitas. Inferantur ergo
fructuosæ arbores, vel gemmis, vel surculis, ut paruo
post tempore laboris tui, dulcia poma decerpas. Apud
fabricare debes aluearia, ad quas te mittunt Salomonis
proverbia, & monasteriorum ordinem ac regiam disci-
plinam in parvis discere corporibus. Texantur & linea
capiendis piscibus, scribantur & libri, ut & manus o-
peretur cibus, & anima lectione satietur. In desiderijs
enim est omnis ociosus. Aegyptiorum monasteria hunc
tenent morem, ut nullum absque opere ac labore sus-
cipiant, non tam propter victus necessaria, quàm pro-
pter animæ salutem, ne vagetur perniciosus cogitatio-
nibus mens, & instar fornicantis Hierusalem omni trans-
eunti diuaricet pedes suos.

Dum essem iuuenis, & solitudinis deserta me valla-
rent, incentiua vitiorum, ardoremque naturæ ferre non
poteram. Quem cum crebris ieiunijs frangerem, mens
tamen his cogitationibus estuabat. Ad quam edoman-
dam cuidam fratri: qui ex Hebræis crediderat, me in
disciplinam dedi, ut post Quintiliani acumina, Cicero-
nisque fluuios, grauitatemque Frontonis, & lenitatem
Plinij, alphabetum discerem, stridentia anhelantiaque
verba meditarer. Quid ibi laboris insumpserim, quid
sustinuerim difficultatis, quoties desperauerim, quoti-
esque cessauerim, & contentione discendi rursus incæ-
perim, testis est conscientia, tam mea qui passus sum.
quàm eorum qui mecum duxerunt vitam: & gratias a-
go Deo, quod de amato semine litterarum dulces fru-
ctus capio.

Dicam & aliud quod in Aegypto viderim: Græcus
adolescens erat in cenobio, qui nulla abstinentia, nulla
operis magnitudine, flammam poterat carnis extingue-
re. Hunc periclitantem Pater monasterij hac arte seruauit:
imperat cuidam viro graui, ut iurgijs & conuicijs in-
staretur hominem, & post irrogatas iniurias primus ve-
niret ad querimonias. Vocati testes, pro eo loqueban-
tur, qui contumeliam fecerat. Flere ille contra menda-
cium cepit; nullus alius credere veritati; solus Pater
defensionem suam callide opponere studuit, ne abun-
dantiore tristitia absorberetur frater. Quid multa? Iam
anno expleto interrogatus adolescens super cogitationi-
bus pristinis, an adhuc molestiæ aliquid sustineret. Pater,
inquit, mihi viuere nō licet, & fornicari libet? Hic si so-
lus fuisset, quo adiutore superasset.

Philosophi sæculi solent amorem veterem amore
nouo quasi clauum clauo expellere. Quod & Assuero
Regi septem principes fecere Persarum, ut Vasthi Re-
ginæ desiderium, aliarum puellarum amore compesce-
rent. Illi vitium vitio remediabant, nos amore virtutum

Non habi-
tandum in
domo paren-
tum.Sit homo
nunquam
ociosus.
* Sarrire est
saculo frā-
gere glebas
ac repurgare
terram.* magis pro-
bat ut le-
gamus in-
fructuosa;
ad sensum
enim magis
quadrant. Si-
quidem in-
feri dicitur
non solum
id quod im-
mittitur, ve-
rum etiam
arbor in qua
immitte-
mus; Inse-
runtur autē
infructifera,
ut arte frant
fructifera.Hebræa lin-
gua studij.Malum ma-
lo expellitur

Psal. 38.

Rom. 12.

vitia superemus. Declina, ait, a malo, & fac bonum, quare pacem & persequere eam. Nisi oderimus malum, bonum amare non possumus. Pax querenda est, ut bella fugiamus: nec sufficit eam querere, nisi inuentam fugientemque omni studio persequamur, quæ exuperat omnem sensum, in qua habitatio Dei est. Pulchreque persecutio pacis dicitur, iuxta illud Apostoli: *Hospitalitatem persequentes*, ut non leui visitatoque sermone, & (ut ita loquar,) summis labijs hospites inuitemus: sed toto ardore mentis teneamus, quasi offerentes se cum lucro nostro atque compendio.

De eodem.

CAP. XXIII.

* Romulus occidit Remum, quod mater transisset, atque ita fratrem suum matrem suam ne mureret. Quod fratrem suum de dicationem appellat. * id est modum operis prescriptum.

Psal. 46.

* Ita vocat innumerabilem multitudinem, ducta similitudine ab apum exanimitate. * Sic Appianus vocat consuetudinem male dicam ac rigorosam eloquentiam.

* Compensatio hoc loco vocatur, quod pugnat cum dispendijs.

NVlla ars absque magistro discitur, etiam muta animalia & ferarum greges, ductores sequuntur suos. In apibus principes sunt. Grues unam sequuntur ordine litterato. Imperator vnus; iudex vnus provincie. Roma ut condita est, * duos fratres simul Reges habere non potuit, & patricio dedicatur. In nauis vnus gubernator, in domo vnus Dominus; in quouis grandi exercitu vnus signum expectatur. Per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimitendum, sed vivere in monasterio sub vnus disciplina patris, consortioque multorum; ut ab illo discas humilitatem, ab illo patientiam, hic te silentium, ille doceat mansuetudinem. Non facias quod vis, comedas quod iuberis, vestiaris quod acceperis, operis tui * pensum persoluas, subiciaris cui non vis, lassus ad stratum venias, ambulansque dormites, nec dum expleto somno surgere compellaris. Dicas psalmum in ordine tuo, in quo non dulcedo vocis, sed mentis affectus queritur, iuxta illud: *Psallite sapienter*. Seruias fratribus, hospitum laues pedes, passus iniuriam taceas, præpositum monasterij timeas ut dominum, diligas ut parentem, credas tibi salutare quicquid ille præceperit, nec de maioris sententia iudices, cuius officium est obedire, & implere quæ iussa sunt, dicente Moysse; *audis Israel & tace*. Tantis negocijs occupatus, nullis vacabis cogitationibus, & dum ab alio transis ad aliud, opusque succedit operi, illud solum mente retinebis, quod agere compellaris. Vidi ego quosdam qui postquam renunciauerunt sæculo, vestimentis duntaxat & vocis promissione, non rebus, nihil de pristina conuersatione mutauerunt. Res familiaris magis aucta quam imminuta. Eadem ministeria seruulorum, idem apparatus conuiuij. In vitro & patella fictili aurum comeditur, & inter turbas & * examina ministrorum, nomen sibi vendicat solitarij. Qui vero pauperes sunt & tenui substantia, videnturque sibi scioli, pomparum ferculis similes procedunt ad publicum, ut * caninam exerceant facundiam. Alij sublati in altum humeris, & intra se nescio quid cornicantes, stupentibusque in tertam oculis, tumentia verba trutinant, ut si præconem addideris putes incedere præfecturam. Sunt qui humore cellularum immoderatisque ieiunijs, tædio solitudinis, ac nimia lectione, dum diebus ac noctibus auribus suis personant, vertuntur in melancholiam, & Hippocratis magis fomentis quam nostris monitis indigent. Cæterum sub religionis titulo exercentur iniusta * compendia, & honor nominis christiani fraudem magis facit quam patitur. Quodque pudet dicere, sed necesse est, publice extendentes manus pannis aurum tegimus, & contra omnium opinionem plenis sacculis morimur diuites, qui quasi pauperes vivimus. Tibi cum in monasterio fueris, hæc facere non licebit, & inolefcente paulatim consuetudine, quod primum cogebaris, velle incipias, & delectabit te labor tuus, oblitusque præteritorum semper priora sectaberis, nequaquam considerans, quid alij mali faciant, sed quid boni tu facere debeas. Ita ergo age, & vive, ut ad altare Christi quasi de thalamo virgo procedas, & habes desoris bonum testimonium, formæque tuum nomen nouerint, vultum nesciant. Age quæ clerici

sunt, & inter ipsos sectare meliores, quia in omni conditione & gradu optimis sunt mixta pessima. Ne ad scribendum cito profligas, & leui ducaris infania. Multo tempore discere, quod doceas.

Idem de eodem.

CAP. XXIV.

NE credas laudatoribus tuis, imo irrisoribus tuis autem ne libenter accommodes, qui cum te adulationibus fouerint: & quodammodo imporem mentis effecerint; si subito respexeris, aut ciconiarum deprehendas post te colla curuari, aut manu auriculas agitari asini, aut æstuantem canis protendi linguam. Nulli detrahas, nec in eo te sanctum putes, si cæteros laceres. Accusamus sæpe quod facimus, & contra nosmetipsos diserti, in nostra vitia inuehimur, muti de eloquentibus iudicantes. Testudineo * Grunnius incedebat ad loquendum gradu, & per interualla quædam vix pauca verba carpebat, ut eum putares singultire non proloqui. Qui multos inescare solitus, multum in escam resolutus erat, factoque cuneo circumstrepentium gattulorum, procedat in publicum, * minus Nere, foris Caty: Totus ambiguus, ut ex contrarij diuersisque naturis vnum monstrum, nouamque bestiam diceret esse compactam. Iuxta illud poeticum:

Prima Leo, postrema Draco, media ipsa Chimera.

Nunquam ergo tales videas, nec huiusmodi hominibus appliceris, quoniam repente veniet perditio eorum, & ruinam vtriusque quis nouit? tam scilicet eius qui loquitur, quam illius qui audit loquentem. *Perit angulos non amat, nec querit suffragones.* Aduersus presbyterum accusatione cito non receperis. Non est enim facile de prouecta ætate credendum, quàm & vita præterita defendit, & honorat vocabulū dignitatis. Verū quia homines sumus, interdum contra annorum maturitatem puerorum vitijs labimur. Si me vis corrigere delinquentem, aperte increpa, tantum ne occulte mordeas, *corripeat me iustus in misericordia.* Quid enim mihi prodest si mala mea alijs referas, si me nesciente peccatis meis imo detractionibus tuis alium vulneres? & cum certatim omnibus narres, sic singulis loquaris, quasi nulli alteri dixeris; hoc est non me emendare, sed vitio tuo satisfacere.

Vitam quod renunciamus sæculo voluntas sit, non necessitas, & paupertas habeat experita gloriam, non illata cruciatum. Cæterum iuxta miseras huius temporis, & vbi que gladios sæuientes: satis diues est, qui pane non indiget. Nimiū potens est, qui seruire non cogitur.

Sanctus Exuperius Tolosæ Episcopus viduæ Sacerpentis imitator, esuriens pascit alios, & ore pallente ieiunijs, fame torquetur aliena, omnemque substantiam Christi visceribus erogauit. Nihil illo ditius, qui corpus domini canistro vimineo sanguinem portat in vitro, quæ acatitiam eiecit de templo; qui absque funiculo & increpatione cathedras vendentium columbas, id est, dona Spiritus sancti, & mensas subuertit mammonæ, & nummulariorum æra disperfit, *ut domus Dei domus uocaretur, & non spelunca latronum.* Huius è vicino sectare vestigia, si habeas substantiam, vende, & da pauperibus: si non habes, grandi onere liberatus es. *Nudum Christum nudus sequere: durum, grande, difficile, sed magna sunt præmia.*

Quod à semibus sapientia potius expetenda est, quam eloquentia.

CAP. XXV.

IDem ad Nepotianum de vita clericorum. David frigidus senex obnoluitur vestimentis, & nisi complexu adolescentulæ non tepescit. Quæ sit ista Sunamitis uxor, & virgo tam feruens, ut frigidum calefaceret, tam sancta ut calentem, ad libidinem non prouocaret? Exponat

sapientissimus Salomon patris sui delicias, & pacificus bellatoris viri naret amplexus. *Posside sapientiam, posside intelligentiam, ama illam, & servabit te.* Omnes penè virtutes corporis mutantur in senibus, & crescente sola sapientia decrescunt ceteræ virtutes, ieiunia, vigilæ, & eleemosynæ; huc illucque discursus, peregrinorum suscepcio, defensio pauperum, standi in oratione perseuerantia, visitatio languentium, labor manuum, & cuncta, quæ per corpus exercetur, fracto corpore minora fiunt. Nec dico quod in iuuenibus semper frigeat sapientia, quæ in plenisque senibus ætate marcescit; sed quod adolescentia, multa corporis bella sustineat, & inter incontinentia vitiorum, & carnis titillationes, quasi ignis in lignis viridibus suffocetur, ut suum non possit explicare fulgorem. Senectus vero eorum qui adolescentiam suam honestis artibus instruxerunt, & in lege Domini meditati sunt die ac nocte, sit doctior ætate, usu certior, processu temporis sapientior, & veterum studiorum dulcissimos fructus meritis. Vnde & sapiens ille vir Græciæ Themistocles, cum expletis 107. annis semori cerneret, dixisse fertur se dolere, quod tunc egrederetur de vita, quando sapere cœpisset. Porro Sunamitis in lingua nostra coccinea dicitur, ut significet callere sapientiam, & diuina lectione feruere.

Quorsum hæc tam longo repetita principio? Ne à me quæras declamationes pueriles, sententiarum flosculos, verborum lenocinia, & per fines capitulorum singulorum, acuta quædam breuiterque conclusa, quæ plausus & clamores excitent audientium. Amplexetur me modo sapientia; & Abisac nostra, quæ nunquam senescit, in meo requiescat sinu. Audi igitur, ut beatus Cyprianus ait, non diserta, sed fortia. Audi fratrem collegio, patrem senio.

De vita & ornatu clericis.

CAP. XXVI.

Clericus qui seruit Ecclesiæ, primo vocabulum suum interpretetur, nitatur esse quod dicitur. Cleros enim græce fors dicitur; clerici ergo vocantur, vel quia *de sorte Domini sunt*, vel quia Dominus ipse est fors, id est, pars clericorum, tales igitur exhibere se debent, ut possideant Dominum, & ipsi à Domino possideantur. Qui possidet Dominum, & cum propheta dicit, *Qui possidet Dominum, nihil extra Dominum habere potest*, quod si quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus; verbi gratia: Si aurum, si argentum, si possessiones, si variam suppellectilem; cum istis partibus Dominus pars eius fieri dedignatur. Obsecro te, ne officium clericatus genus antiquæ militiæ putes, id est, ne lucra secula quæras in Christi militia, ne plus habeas quam quando clericus esse cœpisti. Negociatorem quoque clericum, & ex inope diuitem factum, ex ignobili gloriosum, quasi quandam pestem fuge. Ostio- lum autem tuum nunquam aut raro mulierum pedes terant. Omnes puellas & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige: vide ne sub eodem tecto maneas, nec in præterita castitate confidas, quia nec Dauid sanctior, nec Samson fortior, nec Salomone potes esse sapientior, memento semper, quod Paradisi colonum de propria possessione mulier eiecerit. Agrotanti tibi frater sanctus assistat, & germana vel mater vel quælibet probata fidei & castitatis persona. Scio quosdam corpore conualuisse, & animo ægrotare cœpisse. Periculose tibi ministrat, cuius vultum frequenter attendis. Si propter officium clericatus, aut vidua à te visitetur, aut virgo, nunquam domum solus introeas, solus cum sola secreto & absque arbitro, vel teste, non sed eas. *Tales quoque habeto socios, quorum contubernio non infametur.* Non veste sed moribus ormentur, nec calamistris crispent comas, sed pudicitiam habitu pollicantur. Caveto omnes suspiciones, & quicquid probabiliter contra te fingi potest, ne fingatur, ante deuita. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori ap-

plicitas, ac degustatos cibos, blandasque & dulces litterulas, sanctus amor non habet. *Mel meum, lumen meum, mentisque desiderium Christus est.* Omnes delicias, & lepores, & risu dignas urbanitates, & ceteras ineptias amatorum, in comedijs erubescimus, in sæculi hominibus detestamur: quanto magis in clericis & in monachis, quorum & sacerdotum proposito, & propositum ornatur sacerdotio, nec hoc dico quod aut in te, aut in sanctis viris ista formidem, sed quod in omni proposito, & in omni gradu, & sexu, boni & mali reperiantur; maiorumque condemnatio, laus bonorum sit.

De eodem.

CAP. XXVII.

Gloria episcopi est pauperum opibus providere. Ignominia est omnium Sacerdotum proprijs studere diuitijs. Natus in paupere domo & in tugurio rusticano, qui vix milio & cibario pane rugientem saturare ventrem poteram, nunc simillam & mella fastidio. Noui & genera & nomina piscium, in quo litore concha lecta sit calleo: saporibus autem discerno prouincias, & ciborum me raritas, ac nouissime damna ipsa delectant. O quanta apud Dominum merces, si vnusquisque in præsentis pretium non speraret. Quantis sudoribus hæreditas cassa expetitur? minori labore margaritum Christi emi poterat. Diutinas scripturas sæpius lege, imo nunquam de manibus tuis sacra lectio depouatur. Disce quod doceas, permane in his quæ didicisti. Non confundant opera tua sermonem tuum, ne loquens in ecclesia, tacitus quilibet respondeat: *Cur ergo hæc quæ dicit ipse non facis?* Delicatus magister est, qui pleno ventre de ieiunijs disputat. Accusare auaritiæ & latro potest. Illud etiam dico quod episcopi, Sacerdotes se sciât esse, non Dominos; honorent clericos, quasi clericos, ut & ipsis à clericis quasi episcopis honor deferatur. Scitum illud est oratoris Domitij: Cur ego, inquit, te habeam ut principem, cum tu me non habeas ut senatorem? Docente te in ecclesia, non clamor populi, sed gemitus suscitetur, lachrymæ auditorum laudes tuæ sint. Sermo Presbyteri scripturarum lectione conditus sit. Nolo te declamatorem esse, & rabulum garrulumque sine ratione, sed mysteriorum peritum. Attrita frons interpretatur sæpe quod nescit, & cum alijs suaserit, sibi quoque usurpat scientiam. Nihil tam facile quam vilem plebeculam & indoctam concionem, linguæ volubilitate decipere, quæ quicquid non intelligit, plus miratur.

Vestes pullas æque vita, ut candidas. Ornatus ut sordes pari modo fugiendæ sunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet. Non absque amictu lineo incedere, sed pretium vestium linearum non habere laudabile est; alioqui ridiculum & plenum dedecoris est: referto marsupio; quod sudarium orariumque non habeas, gloriari. Sunt qui pauperibus parum tribuunt, ut amplius accipiant, & sub prætextu eleemosinæ quærunt diuitias; quæ magis venatio appellenda est, quam eleemosina. Sic bestia, sic aues, sic capiuntur & pisces. Modica in hamo esca ponitur, ut matronarum in eo faculi protrohantur. Melius est non habere quod tribuam, quam impudenter petere quod recondam.

Non omnia possumus omnes.

Alius in ecclesia oculus est, alius lingua, alius manus &c. Nec rusticus tamen & simplex frater, ideo se sanctum putet si nihil nouerit; nec peritus, nec eloquens, in lingua æstimet sanctitatem; multo melius est de duobus imperfectis rusticitatem sanctam habere, quam eloquentiam peccatricem.

Delicia clericorum.

Studia & doctrina.

Conciones episcopi.

Cultus qualis.

Idem de eodem.

CAP. XXVIII.

Multi edificant parietes & columnas, ecclesie substruunt marmora, nitent auro, splendent laquearia, gemmis altare distinguitur, & ministrorum Christi nulla est electio. Neque vero mihi aliquis apponatur, dives in Iudaea templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, cyphos, mortariola, &c. ex auro fabricata. Tunc hæc probabantur à Domino, quando Sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat remissio peccatorum. Quamvis hæc omnia præcesserint in figura, scripta tamen sunt propter nos. Alioquin si tantum literam sequimur, & in auro atque diuitijs simplex nos delectat historia, cum auro observemus &c. Ducunt Pontifices Christi, vxores virgines. Lepra corporis animæ præferatur vitijs. Crescamus & multiplicemur, & repleamus terram, nec pascha mysticum celebremus, quia hæc absque templo fieri lege prohibentur. Quod si hæc omnia sic intelligamus, ut dominus sabbatum; aurum repudiemus cum cæteris superstitionibus Iudæorum.

De eodem.

CAP. XXIX.

Conuiuia tibi vitanda sunt sæcularium, & maxime horum qui honoribus tument. Turpe est ante foras Sacerdotis Domini crucifixi, & pauperis, & qui cibo quoque vesceretur alieno, lictores consulum & milites excubare, iudicemque provincie melius est apud te prandere, quam te in palatio. Quod si obtenderis te facere hæc, ut roges pro miseris, atque subiectis; Iudex sæculi, plus desert clerico continenti, quam diuiti, & magis sanctitatem tuam veneratur, quam opes. Aut si talis est qui non audiat clericos pro quibuslibet tribulatis, nisi inter calices & phialas, libentur carebo huiusmodi beneficio, & Christum rogabo pro iudice, qui magis subuenire potest quam iudex, *Melius est enim confidere in Domino, quam confidere in hominibus.*

Nunquam vinum redoleas, ne audias illud Philosophi: Hoc non est osculum porrigere, sed vinum propinare. Quicquid inebriat, & statum mentis evertit, fuge similiter ut vinum. Nec hoc dico quod Dei à nobis creatura dānetur, (siquidem & Dominus vini potator est appellatus; & Timotheo dolenti stomachum, modica vini sortitio relaxata est) sed modum & ætatis & valetudinis, pro corporum qualitate, exigimus in potando. Quod si absque vino ardeo & adolescentia, & inflammor calore sanguinis, libenter carebo poculo in quo veneni est suspicio. Pulchre dicitur apud Græcos, sed nescio vtrum apud nos æque resonet. *Pinguis venter non gignit sensum tenuem.* Tantum tibi ieiuniorum modum impone, quantum ferre potes. Sint tibi pura, casta, simplicia, moderata, & non supersticiosa ieiunia. Quid prodest oleo non vesci, & molestias quasdam, difficultatesque ciborum querere, carycas, piper, nuces, palmarum fructus, similam, mel, pistacia? Tota horum cultura veratur, ut pane cibario non vescamur. Audio præterea quosdam contra rerum hominumque naturam aquam non bibere, & pane non vesci, sed sortitiunculas delicatas & contrita olera, betarumque succum, non calice sorbere, sed concha. Proh pudor, non crubescimus istiusmodi ineptijs, nec tædet superstitionis? Insuper etiam famam abstinentiæ in delicijs quærimus. *Fortissimum ieiunium est aqua & panis.* Sed quia gloriam non habet, & omnes pane & aqua viuimus, quasi publicum & commune ieiunium non petatur.

Idem de eodem.

CAP. XXX.

Cave ne rumusculos hominum aucuperis, ne offensam Dei populorum laude commutes. Si aulice, gloria inquit Apostolus, hominibus placerem, Christi servus non essem. Nolo te orare in angulis platearum, ne rectum iter precum tuarum frangat aura popularis. Nolo te dilatare fimbrias, & ostentui habere phylacteria, & conscientia repugnante, pharisaica ambitione circumdari. Intellige quid magis tacendo loquar. Tot te regulæ, quot species gloriarum percurrant. Quanto melius erat hoc in corde portare, quam corpore, & dominum habere fautorem, non aspectus hominum? *Visse quales Dominus querat ornatus: habeto prudentiam, iustitiam, temperantiam, fortitudinem.* His plagis celi includere, hæc te quadriga in altum ferat. Nihil hoc monili pretiosius, nihil hac gemmarum varietate distinctius, & ornamento tibi sunt & tutamini.

Cave quoque ne aut linguam aut aures habeas prurientes, id est, ne aut ipse alijs detrahas, aut alios audias detrahentes. Et scito, quia per cuncta, quæ de alijs loqueris, tua sententia iudicaris, & in his ipsis deprehendus eris, quæ in alijs arguebas. Neque vero iusta est excusatio illa, referentibus alijs, iniuriam facere non possum. Nemo invito auditori libenter refert. Sagitta in lapidem nunquam figitur, interdum resiliens percutit dirigentem. Disceat detractor, dum te videt non libenter audire, non facile detrahere. Cum detractoribus, ait Salomon, ne miscaris &c. Nunquam de formis mulierum disputes, nec alia domus quid agatur in alia domo, per te noverit.

Adhuc de eodem.

CAP. XXXI.

Hippocrates adiuvat discipulos suos antequam doceat, & in verba sua iurare compellit, extorquet sacramento silentium, sermonem, incellum, mansuetudinem, habitum, moresque describit. Quanto magis nos quibus animarum medicina commissa est, omnium christianorum domos debemus amare quasi proprias? Consolutores nos potius in meritoribus suis, quam conuiuas in prosperis noverint. Facile contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium venit non recusatur. Nunquam petentes, raro accipiamus rogati. *Beatus est enim magis dare, quam accipere.* Nescio enim quomodo etiam ipse qui deprecatur, ut tribuat, cum acciperis, viliorum te iudicat: & mirum in modum si eum rogantem contempleris, plus te miratur. Prædicatores continentie nuptias ne conciliet. Procuratores & dispensatores domorum alienarum atque villarum, quomodo esse possunt clerici, qui proprias iubentur contemneret facultates? Amico quippiam propria rapere, furtum est. Ecclesiam fraudare, sacrilegium est. Accepisse quod pauperibus erogandum sit & elurienibus plurimis, vel cautum velle esse, vel timidum, aut quod apertissimi sceletis est, velle aliquid exinde subtrahere, omnium prædonum crudelitatem exuperat. Ego fame torqueor & tu iudicas quantum ventri meo satis sit? Aut diuide statim quod acceperis, aut si timidus dispensator es, dimitte largitor, ut sua sponte ipse distribuatur. Nolo sub occasione ne mea sacculus tuus plenus sit. Nemo me melius, mea servare potest. *Optimus dispensator est, qui nihil sibi refert.* Non ut aduersarijs, Nepotiane charissime, sed ut amicis scripsimus, nec inuesti sumus in eos qui peccant, sed ne peccent ante monimus: neque in illos tantum, sed & in nos ipsos iudices severi fuimus, volentesque festucam tollere de oculo alterius, nostram prius trabem eiecimus. Nullum læsi, nullius nomen descriptione meâ signatum est, neminem specialiter meus sermo pulsavit. Generalis de vitijs disputatio est, sed qui mihi irasci voluerit, prius ipse de te quod talis sit confitebitur.

*Quod senectus sapientia, non sapientia senectuti
reputanda sit.*

CAP. XXXII.

Idem ad Paulinum de institutione monachi vel clerici. Me-
ritis nos virtutibus tuis, & paruos magnus extollis,
vltimam que partem conuiui occupas, vt Patris fami-
lias iudicio promouearis. Noli frater charissime, anno-
rum æstimare nos numero, nec sapientiam canos repu-
tes, sed canos sapientiam. Nam & Moyses 70. presby-
teros iubetur eligere, quos ipse sciret esse presbyteros,
vtique non æuo, sed prudentia iudicandos. Et Daniel
adhuc puer longæuos iudicat, atque impudicos senes æ-
tas lasciuia condemnat. Noli, inquam, fidem pensare
temporibus, nec me idcirco meliorẽ putes, quod prior
in Christi exercitu ceperim militare. Paulus Apostolus
in vas electionis de persecutore mutatus, nouissimus in
ordine, primus in meritis est; quia extremus licet, plus
omnibus laborauit. Iudas qui quondam audierat, tu au-
tem homo vnanimis dux meus &c. proditor amici, & magi-
stri; Saluatoris arguitur voce.

Et nodum infirmis laci, trahenebit ab alta.

Econtrario autem latro crucem mutat Paradiso, &
facit hominidij penam martyrium. Subito calor longũ
vincit teporem. Denique & tu audita sententia salua-
toris, si vis perfectus esse &c. verba vertis in opera; &
nudam crucem nudus sequeris, expeditior & leuior
scandis scalam Iacob. Tunicam mutas cum animo nec
pleno marsupio gloriosas sordes appetis, sed puris ma-
nibus, & candido pectore, pauperem te & spiritu & opi-
bus gloriaris. Crates ille Thebanus, homo quondam
ditissimus, cum ad philosophandum Athenas pergeret,
magnum auri pondus abiecit; nec putauit se posse, &
virtutes simul & diuitias possidere. Nos suffarcinati au-
ro, Christum pauperem sequimur, & sub prætextu e-
leemosynæ pristinis opibus incubantes, quomodo pos-
sumus aliena fideliter distribuere, qui nostra timide re-
seruamus? Plenus venter facile de ieiunijs disputat.

Quid non inuas sacer locus, si spiritus desit.

CAP. XXXIII.

Non Hierosolymis fuisse, sed Hierosolymis bene
visisse laudandum est. Illa expetenda est ciuitas,
non quæ occidit prophetas, & Christi sanguinem fu-
dit, sed quam fluminis impetus lustrificat. Neque hoc di-
cens meipsum inconstantia redarguo, damnoque quod
facio, vt frustra videar ad exemplum Abraham, & meos
& patriam reliquisse. Sed non audeo Dei omnipoten-
tiam angusto sine concludere & coarctare paruo terræ
loco, quem non capit cælum.

Singuli quique credentium non locorum diuersita-
tibus, sed fidei merito ponderantur. Et quia Deus spiri-
tus est, adoratores eius in spiritu & veritate adorare eũ
oportet. Postquam siccato Iudææ vellere vniuersus or-
bis cælesti rore perfusus est, & multi de Oriente & Occi-
dente venientes recubuerunt in sinu Abraham; desijt notus
esse tantum in Iudæa Deus. Et crucis igitur & resurre-
ctionis loca his profunt, qui portant crucem suam, &
cum Christo resurgunt quotidie, qui dignos se exhi-
bent tanto habitaculo. Cæterum qui dicunt templũ
Domini, templum Domini, audiant ab Apostolo: Vos
estis templum Dei, & Spiritus sanctus habitat in vobis. Et de
Hierosolymis & de Britannia æqualiter patet aula cæ-
lestis. Regnum enim Dei intra vos est.

Beatus Hilarion cum Palæstinus esset, & in Palæsti-
na videret, vna tamen die vidit Hierosolymam, vt nec
contemnere loca sancta propter viciniam, nec rursus
Deum loco claudere videretur.

Ab Adriani temporibus vsque ad imperium Con-
stantini, per annos circiter 180. in loco resurrectionis
simulacrum Iouis, & in crucis rupe statua ex marmore

Veneris à gentilibus posita colebatur, & in specu, in
quo quondam Christus paruulus vagijt, Veneris ama-
sius plangebatur.

Hæc tam longo repetita sunt proæmio, ne quicquam
spei tuæ deesse putes, quia Hierosolymam non vidisti;
nec nos idcirco meliores æstimes, quod huius loci ha-
bitaculo fruimur. Sed siue hic siue alibi æqualem te pro-
operibus tuis apud Dominum habere mercedem.

Quod monacho appetenda sit solitudo.

CAP. XXXIII.

Reuera differentias in locis arbitror, si vrbibus &
frequentia vrbium derelicta, in agello habites, &
Christum quæras in solitudine, & otes solus in monte
cum Iesu. Non de Episcopis, non de presbyteris, non
de clericis loquor, quorum aliud officium est, sed de
monacho. De toto huc orbe concurrunt, plena est ciui-
tas vniuersi generis hominibus, & tanta vtriusq; sexus
constipatio, vt quod alibi ex parte fugiebas, hic totum
sustinere cogaris. Si officium vis exercere presbyteri; si
episcopatus te vel opus vel honor forte delectat, viue
in vrbibus & castellis, & aliorum salutem fac lucrum a-
nimæ tuæ: Sin autem cupis esse quod diceris, Monachus,
id est, solus, quid facis in vrbibus, quæ vtique non sunt
solorum habitacula, sed multorum? Habet vnum quod-
que propositum principes suos. Romani duces imiten-
tur Camillos, Frabritios, Regulos, Scipiones. Philoso-
phi, proponant sibi Pythagoram, Socratem, Platonem,
Aristotelem. Poetæ æmulentur Homerum, Virgilium,
Menandrum, Terentium. Historici Thucydidem, Sa-
lustium, Herodotum, Liuium. Oratores Lysiam, Græ-
chos, Demosthenem, Tullium. Et vt ad nostra venia-
mus, Episcopi & presbyteri habeant in exemplo Apo-
stolos, & Apostolicos viros, quorum honorem possi-
dentes, habere nitantur & meritum. Nos autem habea-
mus propositi nostri principes, Paulum, Antonium,
Hilarionem, Macharium. Et vt ad scripturarum aucto-
ritatem redeam, noster princeps Heliseus, Helias; no-
stri duces filij prophetarum, qui habitabant in agris aut
solitudine, faciebant sibi tabernacula prope fluentia
Iordanis. De his sunt & illi filij Rechab, qui vinum &
siceram non bibebant, qui morabantur in tentorijs.
Obsecro itaque te, vt multitudines hominum, & offi-
cia, & salutationes, & conuiuia, velut qualdam cate-
nas fugias voluptatum.

Qualiter Monacho viuendum sit.

CAP. XXXV.

Sit vilis & vespertinus cibus, olera, & legumina, in-
terdumque pisciculos pro summis ducas delicijs.
Qui Christum desiderat, & illo pane vescitur, non quæ-
rit magnopere de quam pretiosis cibis stercus conficiat.
Quicquid post gulam non sentitur, idem tibi sit quod
panis & legumina. Habes aduersum Iouianũ libros de
contemptu ventris & gutturis, plenius differentes.

Semper in manu tua sacra sit lectio, frequenter o-
randum, crebræ vigilæ, & ventre vacuo sæpius dormi-
endum, Rumusculos, & gloriosos, & palpantes adu-
latores, quasi hostes fuge. Humilitatem vestium tu-
menti animo non appetas; secularium maxime poten-
tium confortia deuita. Quid tibi necesse est ea videre
crebrius, quorũ contemptu monachus esse expiit? So-
ror præcipue tua matronarum declinet colloquia, ne in-
ter sericas vestes & gemmas circumsedentium foemina-
rum se sordidatam aut doleat, aut miretur, quia alterum
propositi penitentia, alterum iactantia quasi seminariũ
est. Caue ne quasi fidelis & famosus tuorum quondam
dispensator, alienam pecuniam distribuendam accipias.
Habeto simplicitatem columbæ, ne cuiquam machine-
ris dolos, & serpentis astutiam, aliorum supplanteris in-
sidijs. Non multũ distat in vitio, vel despiciere, vel decipi

*Qua via in-
cedendum
pro viro soli-
tario.*

polle Christianum, quem teneris tibi aut temper, aut crebro de nummis loquentem, excepta eleemolyna, quæ indifferentem patet omnibus, institorem potius habeto, quam monachum.

Actum 3.

Præter victum & vestitum, & manifestas necessitates, nihil cuiquam tribuas, ne filiorum panem canes comedant. Verum Christi templum anima credentis est: Illam exorna, illam vesti, illi offer donaria; in illa Christum suscipe. Quæ utilitas est parietes fulgere gemmis, & Christum in paupere fame mori? Iam non sunt tua, quæ possides, dispensatio tibi credita est. Memento Ananiam & Saphiram, illi sua timide seruauerunt: tu considera substantiam Christi, ne imprudenter effundas, id est, ne immoderato iudicio rem pauperum tribuas non pauperibus, & secundum dictum prudentissimi viri, liberalitate liberalitas pereat. Noli respicere ad phaleras & nomina vana Catonum. Ego te, inquit, intus, & in cute noui. Esse Christianum grande est, non videri. Et nescio quomodo plus placent mundo qui Christo displicent.

Quid clericis vitanda sunt mulierum consortia.

CAP. XXXVI.

Thren. 3.

Idem ad Oceanum de vita clerici. Prima tentamenta clericorum sunt mulierum frequenter accessus. Nocturnum genus Fœmina; ianua diaboli, via iniquitatis, scorpionis percussio, flammigeræ igne percussio, cum proximat stipula ignem accendit, excutitque fundamenta montium. Ego iudico, si cum viris fœminæ habitent, non deerit vilcarium diaboli. De duobus enim quod vnus desiderat, si loqui non potest, vel tentatur. Remotio igitur viri castitatis collocat arma, construit in melioribus castra pudoris. Tecla post tentationem passionis Antiochiæ cum Paulo prohibetur pariter pergere. Nemo miles cum vxore pergit ad bellum. Si congregationes constituas puellarum, bina in hebdomada visitatione ad benedicendam congregationem conuenias, sed non solus propter rumigerulos. Ferreas mentes libido domat. Fœminam quam videris bene conuersantem mente dilige, non frequentia corporali. Germinant fœminæ spinas cum viris habitantes, & arcana mentis acuto mucrone percutiunt. Proh nephas, dolor est dicere, sed nō decet præterire, vnde sine nuptijs noui genus vxorū? Et ad nos quid pertinet, si eos quos diligunt viderint? ridentibus oculis salutationis tenera verba procedunt. Deinde cū salutauerint, si eas Dei viros præterire celerius viderint, contemptores suos iudicant & irascuntur. Lege Hieremiam qualis debet esse solitarius, ait enim, *sedeat solitarius, & tacebit*. Mariam in cubilis penetralibus Angelus solā inuenit, non cum Agapeta loquentem: & illa ad virilem introitum trepidauit: tu quæ fornax es malitiæ, quid à viro desideras frequentius salutaris?

De Ornatu morum Episcopi.

CAP. XXXVII.

1. Tim. 3.

Idem ad Oceanum de vita clerici episcopi. 83. Si quis Episcopatum desiderat bonum opus desiderat, opus, non dignitatem, laborem non delicias; opus per quod humilitate decreseat, non fastigio intumescat. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse. Omnes virtutes in vno sermone comprehendit, & penè tempore contra naturam exigit. Quis enim absque reprehensione versatur in mundo? sed futurus pastor Ecclesiæ talis eligitur, in cuius comparatione recte grex, ceteri nominantur. Perdit enim auctoritatem docendi, cuius sermo opere destruitur. Vnde & illud Tullij: *Caput artis est docere quod facias*.

Item ornatum, id est virtutibus, secundum mensuram. Sunt enim quidam ignorantes mensuram suam, & tantæ stoliditatis ac vecordiz, vt & in motu, & incessu, & habitu, & sermone communi, risum se spectantibus præbeant; & quasi intelligentes quid sit ornatu, communt se vestibus, & mundicijs corporis, & lautioris

mensæ epulas parant, cum huiusmodi omnis ornatu & cultus sordibus fœdior sit.

Item, *doctorem*. Innocens enim, & absque sermone conuersatio, quantum prodest exemplo, tantum nocet silentio. Item *non vinolentum*: vinolentia est scurrarum & commessatorum; venterque mero æstuans, cito dissipat in libidinem. Noe ad vnus horæ ebrietatem nudauit femora sua, quæ per sexcentos annos sobrietate contexerat. Loth quoque per temulentiam, nesciens libidini miscuit incestum, & quem Sodoma non vicerat, vna vicerunt. Item *non litigiosum*. Nihil est enim impudentius arrogantia rusticorum qui garrulitatem auctoritatem putant, & parati semper ad lites, in subiectu sibi gregem sermonibus tumidis tonant. Item, *domus sue bene præpositum*. Non vt opes augeat, non vt regias epulas paret, non vt celatas patinas struat, & phalides aues lentis vaporibus coquat, qui artificii temperamento & ad ossa perueniant, & carniū superficiem non dissoluant: sed vt quod præceptum est populo prius à domesticis exeat. Item, *non Neophilum*. Heu heu, heri cathecumini, hodie Pontifex; heri in amphitheatro, hodie in Ecclesia: vespere in circo, mane in altari, dudum fautor histriionum, nunc virginum consecrator.

Oportet autem & illum testimonium habere bonum ab ijs qui foris sunt. Talis ergo sit vt qui religioni detrachunt, eius vitæ detrachere non audeant.

De contemptu Patriæ, & sæculi ad monachos.

CAP. XXXVIII.

Idem ad Heliodorum Monachum. Quanto studio & amore contenderim, vt pariter in eremo moraremur, consocium mutæ charitatis pectus agnoscat. Verum tu quasi paruulus delicatus contemptum rogantis per blandimenta fouisti, & abiens postularas, vt tibi postquam ad desertum migrassem, inuitatoria scripta transmitterem. Nolo pristinarum necessitudinum recorderis, nudos amaretur: Qui in Christum credis, & eius crede sermonibus. *Quærite primum regnum &c.* Affatim diues est, qui cum Christo pauper est. Qui rogantem contempseras, forsitan audias obiurgantem. Quid facis in paterna domo delicate miles? ecce de celo tuba canit; ecce cum nubibus debellaturus orbem, Imperator armatus egreditur: Ecce bisacutus gladius, ex Regis ore procedens, obuia quæque metit, & tu mihi de cubiculo ad aciem; tu egredieris de umbra ad solem? Corpus assuetum tunica, lorice onus non fert. Caput opertum linteis galeam recusat. Mollem ocio manum, durus exasperat capulus. Audi edictum Regis tui: *Qui non est mecum, contra me est*. Recordate tyrocinij tui diem quo Christo in baptismo te conspuitus, in sacramenti verba iurasti; pro nomine eius non te patri paritutum esse, non matri. Licet paruulus ex collo pendeat nepos, licet sparso crine, & scissis vestibus vbera quibus te nutierat mater ostendat, licet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem, si ecis oculis ad vexillum crucis conuola, solum pietatis genus est, in hac te esse crudelem. Facile erumpit hæc vincula, amor Christi, & timor gehennæ: At contra scriptura præcipit parentibus obsequendum; sed quicumque eos supra Christum amat, perdit animam suam. Gladium tenet hostis, ne me perimat, & ego de matris lachrymis cogitabo; propter Patrem Christi miliciam deserui, cui sepulturam Christi causa non debeo, quam etiam omnibus eius causa debeo? Domino passuro timide consulens Petrus scandalum fuit. Paulus retinens se fratres, ne Hierosolymam pergeret, redarguit. *Aries iste peritatis quo fides quatitur, Euangelij retundendus est mucrone. Mater mea & fratres mei hi sunt quicumque faciunt voluntatem patris mei qui est in celo &c.* Si credunt in Christum faucent mihi pro eius nomine pugnaturus? Si non credunt, meo tui sepeliant suos mortuos. Sed hoc ais in martyrio. Erras frater, erras, si putas vniquam christianum persecutionem non pati, & tunc maxime oppugnari.

lit

si te oppugnare nescis. *Adversarius noster tanquam leo rugitans circuit, querens quem deuoret: & tu pacem putas? Sedet in insidijs cum dimitibus.* Et tu frondosæ arboris testus umbraculo, molles somnos, futurus præda carpis? Inde me persequitur luxuria: inde auaricia conatur irumpere. Inde venter meus vult mihi esse Deus pro Christo. Persequitur, inquam, me hostis, cui nomina mille, mille nocendi artes, & ego infelix, me victorem putabo dum capior?

De eodem.

CAP. XXXIX.

Animaduerte frater, non tibi licet quicquam habere de tuis rebus: omnis, inquit Dominus, qui non renouauerit eum, non habet eum. Cur timido animo christianus es? *Filius hominis non habet ubi caput reclinat;* & tu amplas porticus, & ingentia tectorum spacia metiris? Hereditatem expectans sæculi, coheres Christi esse non poteris. Interpretare vocabulum *Monachi*, hoc est, nomen tuum: Quid facis in turba qui solus es? Et hoc ego, non integris rate, vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum præmoneo: sed quasi nuper naufragio eiectus in litus, timida nauigatoris voce denuncio. In illo æstu Carybdis, ibi Scylla. Hic barbarum litus, hic Diabolus pyrata, cum socijs portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite esse securi; licet in motem stagni fufum equor arrideat, intus est periculum, intus est hostis; tranquillitas ista, tempestas est. Quid ergo? Quicumque in ciuitate sunt, christiani non sunt? Non est ibi eadem causa quæ cæteris. Nam cum derelicta domo te castrasses propter regna cælorum, quid aliud quam perfectam secutus es vitam? perfectus autem Christi seruus, nihil præter Christum habet. Audet quisquam Christum mendacem facere, mammonæ, & Christo seruando, vociferatur ille sæpe, *si quis vult post me venire abneget semetipsum, &c.* & ego onultus auro arbitror me Christum sequi? Quod si nihil habeas (vt te respondurum scio) cur tam bene paratus ad bella non militas, nisi forte in patria te tua arbitraris hoc facere posse, cum in sua Dominas signa non fecerit. Sume rationem: *Nemo propheta in patria sua honorem habet.* Non quæro iniquis honorem, sufficit mihi conscientia mea. Neque Dominus quærebat honorem, quippe qui ne à turbis Rex constitueretur, aufugit. Sed ubi honor non est, ibi contemptus est, ubi autem contemptus, ibi frequenter iniuria, ibi & indignatio, & nulla quies. Vbi autem per inquietudinem aliquid aufertur ex studio, perfectum dici non potest. Ex hoc colligitur *monachum perfectum in patria sua esse non posse*, perfectum autem esse nolle, delinquere est. Sed de hoc gradu pulsus, prouocabis ad clericos. Absit autem vt quicquid de his sinistram loquar, qui apostolico gradu succedentes Christi corpus sacro ore conficiunt; per quos etiam nos christiani sumus, qui clauis regni cælorum habentes, quodammodo ante iudicii diem iudicant, qui sponsam domini sobria castitate conseruant. Sed monachi alia causa est, alia clericorum. Clerici oues pascunt, ego pascor. Quod si te quoque ad eundem ordinem pia fratrum blandimenta sollicitant, gaudebo de assensu, timebo de lapsu. *Qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat, oportet autem huiusmodi irreprehensibilem esse.* Non omnes episcopi, episcopi sunt. Attendis Petrum, sed & Iudam considera.

Adhuc de eodem.

CAP. XL.

Quid agis frater in sæculo, qui maior es mundo? Quamdiu te tectorum umbræ premunt, quamdiu romularum vrbium carcer includit? Libet ad purum ætheris volare fulgorem, paupertatem times, sed *BIATOS pauperes* Christus appellat. Labore terreris?

nemo athleta sine sudoribus coronatur; de cibo cogitas? sed fides famem non timet. Supra nudam metuis humum exesa ieiunijs membra collidere? sed dominus tecum iacet. Squallidi capitis horret inculta cæsaries? sed caput tuum Christus est. Infinita eremi vastitas te terret? sed tu Paradisum mente deambula, quotiescunque illuc cogitatione conscenderis, toties in eremo non eris. Scabra line balneis attrahitur cutis, sed *qui in Christo semel lotus est, non habet necesse iterum lauare.* Et vt breuiter ad cuncta Apostolum audias respondentem; *non sunt condigne passionibus huius sæculi, &c.* Delicatus es charissime, si & hic vis gaudere cum sæculo, & postea regnare cum Christo. Veniet illa dies, quia ad vocem tubæ pauebit terra cum populis, lugubrior mundus immugiet. Potentissimi quondam reges nudo latere palpitabant; exhibebitur cum prole sua Venus, tunc ignitus Iuppiter adducetur, & cum suis stultus Plato discipulis; Aristotelis argumenta non proderunt. Tunc tu rusticus & pauper exultabis, & ridebis & dices: *Ecce crucifixus Deus meus; ecce iudex qui obuius in parui in præsepio vagant.* Hic est ille operarij & questuarii filius. Hic qui fugit in Ægyptum, hic qui vestitus coccino, hic sentibus coronatus; hic Magus dæmonium habens & Samaritanæ. Cerne manus Iudæ, quas fixeras, cerne latus Romane, quod foderas.

Contra monachum vagum & garrulum.

CAP. XLI.

Idem ad Domnionem. Miror non erubescere monachum & iuuenem cuius de ore veneres fluunt, cuius tanta in loquendo elegantia est, vt comico sale ac lepore perfusus sit, lustrare nobilium domos, matronarum salutationibus adherere, religioni nostræ pugnam facere, & inter hæc fratri suo detrahere. Hic idcirco se eruditum putat, quia Iouiniani verba solus intelligit. Est quippe proverbium: *Balbus melius balbi verba intellegere.* Inter mulierculas sciulus sibi, & eloquens videbatur, postquam vero Romam opuscula mea peruenerunt, me quasi æmulum exhorruit, quia eius eloquia despiciabantur. Vnde intelligat non æque inter fusa & calamos puellarum, & inter eruditos viros de diuinæ legis dogmatibus disputare. Scribis igitur hunc de triuio, & de compitis, de plateis, circumforanum mortuum, rumigeulium, rabulam, instrumentum ad detrahendum. Qui per trabem oculi sui festucam alterius nitatur eruere, concionari aduersum me, & libros quos contra Iouinianum scripsi, canino dente rodere, lacerare, conuellere. Stultus ego, qui sine causa Gregorium Nazianzenum, & Didymum in scripturis sanctis catechistas habui. Nihil mihi profuit Hebræorum eruditio, & ab adolescentia vsque ad hanc ætatem, quotidiana in lege, Prophetis, Euangelijs, Apostolisque meditatio. Inuentus est homo absque præceptore perfectus, qui eloquentia Tullium, argumentis Aristotelem, prudentia Platonem, eruditione Aristarchum, multitudine librorum Chalcenterum; Didymum scientia scripturarum, omnesque sui temporis vineat tractatores. Denique dicitur materiam poscere, & ad carnem, & ad Deum aliquid referens in vtranque partem, hoc est & pro iustitia & contra iustitiam disputare. Quæso igitur te pater charissime, vt moneas eum ne loquatur contra positum suum, ne castitatem habitu pollicens, verbis destruat, ne virgo vel continens, (ipse enim viderit quid esse se iactet) maritatas virginibus comparet. Parcat sibi, parcat mihi, parcat nomini christiano. Monachum se esse, non loquendo & discursando, sed tacendo & sedendo nouerit. Non damno nuptias, sed volo omnes, qui propter timores forsan nocturnos soli cubitare non possunt, vxores ducere.

* contumeliose addit circumforanum cum monachus nomen habet à solitudine.

De Custodia virginis.

CAP. XLII.

Idem ad Eustochium de virginitate seruanda.

Psal. 44.

Esa. 34.

4. Reg. 6.

Psal. 123.
Amos 5.

Idem ad Eustochium de virginitate seruanda. Audi filia & vide &c. Nulla in hoc libello adulatio. Adulator quippe blandus inimicus est. Nulla erit rhetorici pompa sermonis, quæ te etiam inter Angelos statuatur. Nolo tibi venire superbiam de proposito, sed timorem. Onusta incedis auro, latro tibi vitandus est, statidum est vita hæc mortalibus. Hic contendimus, ut alibi coronemur. Nemo inter serpentes & scorpiones securus ingreditur. Et inebriatus est, inquit Dominus, gladius meus in celo, & tu pacem arbitrans in terra, qua tribulos generat & spinas, quas serpens comedit. Magnis inimicorum circumdamur agminibus, hostium plena sunt omnia, caro fragilis, & cinis futura post modicum, pugnat sola cum pluribus. Quod si eorum te multitudo turbauerit, & ad singula incitamenta vitiorum caperis æstare, & dixerit tibi cogitatio tua: Quid faciemus? respondebit tibi Helisæus: Noli timere, quoniam plures nobiscum sunt quam cum illis. Et apertis oculis, videbis igneum currum, qui te ad exemplum Heliae in astra sustollat. Et tunc læta cantabis: Anima nostra sicut passer erepta est, &c. Cane quæso nequando dicat de te Deus: Virgo Israel cecidit, non est qui suscitaret eam. Audenter loquar: cum omnia Deus possit; suscitare non potest virginem post ruinam. Vales quidem liberare de pœna, sed non vult coronare corruptam. Rectius fuerat hominis subiisse coniugium, ambulasse per plana, quam ad altiora tendentem, in profundum inferni cadere. Nolo sinas cogitationem crescere, dum paruum est hostis, interfice, nequitia elidatur in semina.

Exemplum Hieronymi de scripsa.

CAP. XLIII.

Quoties in eremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quæ exusta solis ardoribus horridum monachis præstat habitaculum, putavi me Romanis interesse delicijs. Sedebam solus, quia amaritudine eram repletus. Horrebant sacro membra deformia; & squalida cutis situm æthyopicæ carnis obduxerat; quotidie lachrymæ, quotidie gemitus, & si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo vix hærentia ossa collidebam. De cibis vero, & potu taceo; cū etiam languentes aqua frigida vtantur, & coctum aliquid accepisse, luxuriæ sit. Ille igitur ego, qui ob gehennæ metum tali me carceris ipse damnaueram, scorpionum tantum locius, & ferarum, sæpe choris intereram puellarum. Pallebant ora ieiunij, & mens desiderij æstuebat in frigido corpore, & ante hominem sua iam carne præmortuum, sola libidinum incendia bulliebant. Itaque ab omni auxilio destitutus, ad Iesum iacebam pedes, rigabam lachrymis, & crine tergebam, & repugnantem carnem hebdomadarum inedia subiugabam. Non erubescō confiteri miseriam infelicitatis meæ; quin potius plango me non esse quod fuetim. Memini me clamantem diem crebro iunxisse cum nocte, nec prius à pectoris cessasse verberibus, quam à Domino rediret increpante tranquillitas. Ipsam quoque cellulam meam quasi cogitationum mearum conscientiam pertimescebam; & mihi met iratus, & rigidus solus deserta penetrabam. Sic ubi concaua vallium, vel aspera montium, rupium prærupta cernebam: ibi meæ orationis locus erat, ibi miserimæ carnis ergastulum. Et (ut mihi ipse testis est Dominus) post multas lachrymas, post celo oculos inherentes, nonnunquam videbar interesse agminibus Angelorum, & lætus gaudensque cantabam. Post te in odorem vniuentium tuorum curramus. Si autem hæc sustinent illi, qui exeso corpore solis cogitationibus impugnantur: quid patitur puella, quæ delicijs fruatur? *vinens mortua est.*

Cant. 1.

1. Tim. 3.

Quod per abstinentiam nutrienda est castitas.

CAP. XLIIII.

Si quid itaque potest in me esse consilij, si experto creditur, hoc primum moneo; hoc obtestor, ut ipsa Christi viximus fugiat pro veneno: hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt demonum. Non sic auaritia quatit, inflat superbia, deletat ambitio, facile alijs caremus vitijs. Hic hostis intus inclusus est, quocunque pergitur nobiscum portamus inimicum. Vinum, & adolescentia, duplex incendium voluptatis. Quid oleum flammæ adijcimus? Quid ardenti corpusculo fomenta ignium ministramus? Paulus ad Timotheum: Sam noli, inquit, aquam bibere, &c. Vide quibus causis vini potio concedatur, ut ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. Et ne nobis forsitan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcepit esse bibendum, medici potius consilio quam Apostoli. Noe vinum bibit, & inebriatus est, rudi adhuc sæculo. Et ut intelligas scripturæ in omnibus sacramentum, (margaritum quippe est sermo Dei, & ex omni parte forari potest) post ebrietatem nudatio fæmorum subsequuta est; libido inuicta est luxurie, prius venter extenditur, & sic cetera membra concitantur. Manducant enim populus & bibit, & surrexerunt ludere. Loth amicus Dei, in monte saluator, & de tot millibus populi solus iustus inuentus; inebriatur à filiabus suis. Et licet illæ putarent genus hominum defecisse, & hoc faceret liberorum magis desiderio, quam libidinibus: tamen virum iustum sciebant, hoc nisi ebrium non esse facturum; denique quid fecerit, ignorant. Et quamquam voluntas non sit in crimine, error tamen in culpa est. Helias cum Iezabel fugeret, & sub quercu felus iaceret: ecce ad caput eius panis colliryda, & vas aquæ. Reuera non poterat Deus conditum ei merum mittere & electos cibos, & carnes confusione mutatas. Heliseus filios prophetarum inuitat ad prandium, & herbis agrestibus eos alens, consonum prandentium audit clamorem, mors in olla, homo Dei; non iratus est cocis: Lautioris enim mensæ consuetudinem non habebat, sed farina desuper iacta, amaritudinem dulcorauit, eadem spiritus virtute, qua Moyses mutauerat maran in dulcedinem. Et primus è paradiso homo ventri in dulcedinem. Et primus è paradiso homo ventri magis obediens, quam Deo, in hanc lachrymarum deiectus est vallem, & ipsum dominum fame Sathanas tentauit in deserto. Et Apostolus clamat, de luxuriosis, quorum Deus venter est. Id enim colit vnusquisque quod diligit. Ex quo sollicite prouidendum est, ut quos saturat de Paradiso expulsi, reducat esuriet.

Quod si volueris respondere, te nobili stirpe generatam, semper in delicijs, semper in plumis, non posse à vino, & cunctioribus cibis abstinere, nec his legibus viuere, districtius respondebo: Viue ergo lege tua, quæ Dei non potes; Non quod Deus vniuersitatis creator & dominus, intestinorum nostrorum rugitu & inanitate ventris, pulmonumque deletetur ardore: sed quia aliter pudicitia tuta esse non possit. Iob Deo charus, audi quid de diabolo suspicetur: Virius eius in lumbis eius, &c. Iob. Honeste viri mulierisque genitalia, immutatis sunt appellata nominibus. Omnis igitur aduersum vires Diaboli virtus in lumbis est, omnis in vmbilico contra feminas fortitudo. Vis scire ita esse? accipe exempla: Samson leone fortior, saxo durior, & qui vnus & nudus mille est persecutus armatos, in Dalila mollescit amplexibus. David secundum cor Domini electus: & qui venturum Christum sancto sæpe ore cantauerat, Bethsabæ captus nuditate, adulterio iunxit homicidium. Salomon, quia per quem se cecinit ipsa sapietia, recessit à domino, quia amator mulierum fuit. Et ne aliquis sibi de sanguinis propinquitate consideret, in illicitum Thamar sociotus, Amnon frater exarsit incendium.

De Fr.

De Viduis fletis & libidinosis.

CAP. XLV.

Videas plerasque viduas antequam nuptas, infelicem conscientiam mentita tantum veste protegere, quas nisi tumor vteri, vel infantum vagitus prodiderint, erecta ceruice, & ludentibus pedibus incedunt. Aliæ vero sterilitatem præbent, & necdum nati hominis homicidium faciunt. Nonnullæ cum se senserint concepisse, de scelere abortiui venena meditantur; & frequenter ipsæ cominorantur trium criminum reæ, sic ad inferos perducuntur, homicidæ sui, adulteræ Christi, necdum nati filij parricidæ. Hæ sunt quæ per publicum notabiliter incedunt, & furtiuis oculorum nutibus Adolescentium greges post se trahunt: & quam viderint pallentem ac tristem, miseram, ac Manichæam vocant. Et cum se mero ingurgitauerint, sacrilegium corpus domini sumendo committunt. Purpura tantum in veste tenuis & laxius, ut crines decidunt ligatum caput, soccus villor, & per humeros hyacinthina lana mauorte volitans, strictæ manicæ brachijs adherentes, & solutis genibus fractus incessus. Hæc est apud illas tota virginitas; habent istæ huiusmodi laudatores suos, ut sub virginali nomine citius pereant. Libenter talibus non placeamus. Podet dicere, pro nefas; triste, sed verum est. Vnde in ecclesias Agapetarum pestis introiuit? Vnde sine nuptijs aliud nomen vxorum? quæ eadem domo, vno cubiculo, sæpe vno tenentur & lecto: & suspiciosos nos vocant, si aliud æstimemus.

De Vita virginum.

CAP. XLVI.

Nunc ad te mihi omnis dirigatur oratio, quæ quanto prima Romanæ urbis virgo nobilis esse cæpiat, tanto tibi amplius laborandum est, ne & præsentibus bonis careas, & futuris. Et quidem molestias nuptiarum, & incerta coniugij, de domestico exemplo didicisti, cum soror tua Bleilla ætate maior, sed proposito minor, post acceptum maritum, septimo mense viduata, & virginitatis coronam & nuptiarum perdidit voluptatem. Nolo te ad domos nobilium matronarum accedere, nec frequenter videre quod contemnis. Disce in hac parte sanctam superbiam, quæ sponsa Christi es, scito te illis esse meliorem, nec earum tantum te cupio vitare congressus, quæ maritorum instantur honoribus, quas Eunachorum greges sepiunt, sed etiam eas quas viduas necessitas facit, quarum domus plena conuiuijs, plena adulatoibus. Quarum rubentibus buccis cutis facta distenditur, ut eas putes maritos non amisisse, sed quærere. Rarus tibi sit in publicum egressus, martyres tibi quarantur in cubiculo tuo; nunquam deerit causa procedendi, si semper quando est necesse, processura sis. Ad orationem tibi nocte surgenti non indigestio tibi tutam faciat, sed inanitas. Crebrius lege, quam plurima disce, tenenti te codicem somnus obrepat, & cadentem faciem pagina sancta suscipiat. Sint tibi quotidiana ieiunia, & refectio saturitatem fugiens. Nihil prodest bi-duo triduoque transmissio, vacuum portare ventrem, si pariter obstruat; si compensatur saturitate ieiunium. Illico irrigata humus spinas libidinum germinat, & mæs replet torpescit. Si quando senseris exteriorem hominem florem adolescentiæ suspirare, & accepto cibo cū te in lectulo compositam dolcis libidinum pompa concusserit, arripe sententiam fidei, in quo ignis diaboli extinguuntur fornicatio; omnes enim adulterantes, quasi clibanus corda eorum. At tu Christi comitata vestigijs, & sermonibus eius intentus dicito: Nonne cor nostrum ardens erat, &c. Difficile est humanam animam aliquid non amare, & necesse est, ut in quoscunque nostra mens trahatur affectus; carnis amor spiritus amore superetur. Desiderium desiderio restringatur, quicquid inde minuitur, hinc crescat.

De Laude virginitatis.

CAP. XLVII.

Quid nostrum ex corde dicere potest. *Potum meum cum fletu miscbam* an non flendum est, non gemendum, cum me rursum serpens de paradiso virginitatis eiec-tum, tunicis vult vestire pelliceis, quas Helias ad Paradisum rediens, proiecit in terram? Quid mihi & voluptati quæ in breui perit? Nolo illi subiaccere sententia, quæ in homines est illata damnatio. *In doloribus paries &c.* Lex ista non mea est, & ad virum conuersio tua, sit conuersio illius ad maritum eius quæ virum non habet *Christum*. Meum propositum sine sexu est, habeat nuptiæ suum tempus, & titulum; mihi virginitas in *MARIA* dedicatur & *CHRISTO*. Dicat aliquis. Et audes nuptijs detrahere, quæ a Domino benedictæ sunt? Non est detrahere nuptijs, cum illis virginitas antefertur. Gloriantur & nuptæ, cum virginibus sint secundæ: Crescat & multiplicetur ille, qui impleturus est terram; tuum agmen in cælis est. Post Paradisum & nuditatem & ficus folia auspiciantia pruriginem nuptiarum. Nubat & nubatur ille, qui in sudore faciei comedit panem suum, cuius terra tribulos generat & spinas, cuius herba sentibus suffocatur, meum semen centenaria fruge fecundum est. Consumant tunicas, qui inconsutam desursum tunicam perdidit, quos vagitus delectat infantium, in ipso lucis exordio fletu lugentium quod nati sunt. Eva in paradiso virgo fuit, post pelliceas tunicas, initium sumpsit nuptiarum. Tua regio paradysus est, serua quod nata es. Et ut scias virginitatem esse naturæ, nuptias post delictum; virgo nascitur caro de nuptijs, in fructu reddens, quod in radice perdidit. Virga est mater domini simplex, pura, sincera, nullo extrinsecus germine coherente, & ad similitudinem Dei unitate fecunda. Virgo flos Christus est, dicens: *Ego flos campi*. Laudo nuptias quia mihi virgines gnerant, lego de spinis rosam, de terra aurum, de concha margaritam. Plus nuptiæ honorantur, quando quod de illis nascitur, plus amatur.

Adhuc de eodem.

CAP. XLVIII.

Quid inuides Mater filiæ tuæ? indignaris quod militis noluit vxor esse, sed Regis? Grande tibi beneficium præstitit, focus Dei esse cepisti. *De virginibus*, inquit Apostolus, *Præceptum Dei non habeo*. Quare? Quia ut ipse esset virgo, non fuit imperij, sed propriæ voluntatis. Nec enim audiendi sunt, qui cum vxorem habuisse contingunt, cum de continentia differens & suadens perpetuam castitatem, intulerit: *Volo autem omnes esse sicut me ipsum*. Et infra: *Dico autem inuuptis & viduis, bonum est illis ut sic permaneant, sicut & ego*. Quare ergo non habet domini de virginitate præceptum? Quia maioris est mercedis, quod non cogitur, sed offertur. Quia si fuisset virginitas imperata, nuptiæ videbantur ablata; & durissimum erat contra naturam cogere, Angelorumque vitam ab hominibus extorquere: & id quodammodo damnare, quod conditum est. Alia fuit in veteri lege felicitas, beatus qui habet semen in Sion. Vacuus erat orbis, & ut de typicis taceam, sola erat benedictio libertorum. Propterea & Abraham iam senex Cethuræ copulatur, & Iacob mandragoris redimitur, & conclusam vuluam in Ecclesiæ figuram Rachel pulchra conqueritur. Paulatim vero crescente segete messor immisus est, virgo Helias, Heliseus virgo, virgines multi filij prophetarum. Hieremias captiuitate propinqua, vxorē prohibetur accipere. Alijs verbis idiopum Apostolus loquitur: *Tempus breuiatum est, reliquum est, ut qui habent uxores, sicut quasi non habentes*. Inueniebatur, parturiebat. Postquā virgo vero concepit in vtero, & peperit nobis patrem futuri sæculi, soluta maledictio est. Statim ut filius Dei

psal 101.

Gen. 3.

4 Reg. 2.

Gen. 3.

Gen. 3.

Cant. 2.

1 Cor. 7.

Ibid.

Gen. 25.

Gen. 30.

1 Cor. 7.

ingellus

ingressus est super terram, nouam tibi familiam instituit, ut qui ab Angelis adorabatur in caelis, haberet Angelos & in terris. Si tibi placet scire quot molestijs virgo libera foret, quot vxor astricta sit, legas Tertullianum ad amicum philosophum, scribentem de virginitate alios libellos, & beati Cypriani volumen egregium, & Papae Damasi super hac re versus profasque compositas, & Ambrosij nostri quod nuper ad sororem scripsit opusculum: In quibus tanto se effudit eloquio, ut quicquid ad laudem virginum pertinet exquisierit, ordinauerit, expresserit; nobisque diuerso tramite quo incesserit, incedendum est virginitate, non tantum efferimus, sed seruamus. Nec sufficit scire quod bonum est, nisi custodiat attentius, quod electum est: quia illud indicij est, hoc laboris, & illud commune cum pluribus, hoc vero cum paucis.

De Cautele virginis seruanda contra seculi tentamenta.

C A P. XLIX.

Itaque obtestor te coram Domino & Angelis eius, ne vasa templi facile in publicum proferas, ne sacrarium Dei quisquam profanus inspiciat. Oza arcam quam non licebat tangere, attingens morte subita prostratus est. Neque enim aureum vas, & argenteum tam charum fuit Deo, quam templum corporis virginis. Praecessit umbra, nunc veritas est. Tu quidem simpliciter loqueris, & ignotos quosque blanda voce non despicias: Sed aliter impudici vident oculi, non norunt animae pulchritudinem considerare, sed corporum. *Ne declines aurem tuam in verba malitia.* Saepe enim indecens aliquid loquentes, tentant mentis arbitrium: si libenter audias virgo quod dicitur, si ad ridicula quaeque soluaris; quicquid dixeris, laudant; quicquid negaueris, negant: Castam vocant & sanctam; ecce vere Christi ancilla dicentes, non ut illa horrida, turpis, rusticana, terribilis, & quae ideo forsitan maritum non habuit, quia inuenire non potuit. Naturali ducimur malo, & adulatoribus nostris libenter fauimus: & quamquam nos respondeamus indignos, & calidus rubor ora perfundat, tamen ad laudem suam anima intrinsecus laetatur. Sponsa Christi arca est testamenti, intrinsecus & extrinsecus deaurata, cultos legis domini, super hoc propiciatorium, quasi super Cherubin sedere vult Dominus. Mittit discipulos suos, ut in te, sicut in pullo asinae, sedeat. Curis te secularibus solue, ut paleas & lateres Aegypti derelinquas, Moysen sequaris in eremo, & terram repromissionis introcas; & nemo sit, qui prohibeat, non mater, non soror, non cognata, non germanus, Dominus te necessariam habet. Quod si voluerint impedire, timeant flagella Pharaonis. Iesus ingressus templum, omnia quae templi non erant, proiecit. *Deus enim zelotes est:* ergo ubi in pectore virginali secularium negotiorum cura aestuat, statim velum templi scinditur; sponsus consurgit iratus, & dicit: *Relinquitur vobis domus vestra deserta.* Semper te cubiculi tui secreta custodiant; semper tecum sponsus laudat intrinsecus, orans, loqueris ad sponsum, legenti, tibi ille loquetur. *Hortus conclusus, soror mea, sponsa signatus.* Caue ne domum ex eas, ut velis videre filios regionis alienae; quamuis fratres habeas Patriarchas, & Israel parente lateris, nolo te sponsum quarete per plateas, nolo te circuire angulos ciuitatis. Sponsus in plateis non potest inueniri, *arcta & angusta via est qua ducit ad vitam.* Atque ytinam non inuenisse sufficiat, vulneraberis, nudaberis, & gemebunda narrabis; *Inueniunt me &c.* Zelotipus est Iesus, non vult ab alijs videri faciem tuam. Foras vagentur virgines stultae, tu intrinsecus esto cum sponso; quia si ostium claueris & in occulto oraueris, veniet & pulsabit & dicet: *ecce ego sto ante ianuam, &c.* Daniel in cenaculo suo (neque enim manere poterat in humili) fenestras ad Hierusalem apertas habuit, & tu habeto apertas fenestras; sed vnde lumen introeat, vnde videas ciuitatem Dei, ne aperias il-

las fenestras de quibus dicitur; *mors intravit per fenestras vestras.*

Quid Virgini cauenda sit inanis gloria.

C A P. L.

Aliud quoque tibi vitandum est cautius, ne vanae gloriae ardore capiaris. Cum facis eleemosynam, Deus solus videat. Cum ieiunas, laeta sit facies tua. Vestis nec satis munda, nec satis sordida, & nulla diuersitate notabilis; ne tibi obuiam praetereuntium turba consistat, & digito demonstreris. Nec satis religiosa velis videri, nec plus humilis quam necesse est, nec gloriam fugiendo queras; plures enim paupertatis, & misericordiae, atque ieiunij arbitros declinantes, in hoc ipso placere cupiunt, quod placere contemnunt; & mirum in modum laus dum vitatur, appetitur. Hoc vitio pauci admodum sunt qui caruerint, & ille est optimus, qui quasi in pulchro corpore rara neruorum sorde respergitur. Neque vero moneo, ne de diuini gloriis, ne de generis nobilitate te iactes: scio humilitatem tuam; stultissimum quippe est docere, quod nouerit ille quem doceas. Sed ne hoc ipsum tibi iactantiam generet, quod saeculi iactantiam contempsisti; nec cogitatio tacita subrepat, ut quia in auratis vestibus placere desisti, placere coneris in sordidis, & si quando in conuentum fratrum veneris, vel sororum, humiliter sed eas, scabello te causeris indignam, vocem ex industria quasi confectam ieiunij non tenues, & deficientis imitata gressum humeris ne imitatus alterius. Sunt quippe nonnullae exterminantes facies suas, ut appareant hominibus ieiunantes, quae statim ut aliquem viderint, ingemiscunt, demittunt supercilium, & operta facie, vix vnum oculum liberant ad videndum. Vestis pulla, cingulum sacceum, sordidis manibus pedibusque, venter solus quia videri non potest, aestuat cibo. Aliae virili habitu, veste mutata, erubescunt feminae esse quod natæ sunt, crinem amputant, & impudenter erigunt facies eunuchinas. Sunt quae cilicij vestiuntur & cucullis fabrefactis, ut ad infantiam redeant, imitantur noctuam & bubones. Sed ne tantum videar disputare de feminis, viros quoque fuge, quos videris contemnos, quibus femine contra Apostolum crines, hircorum barba, nigrum pallium, & nudi impatientia frigoris pedes. Haec omnia argumenta sunt Diaboli. Tristitiam simulant, & quasi longa ieiunia furtiuus nocturni cibis protrahunt. Pudet reliqua dicere ne videar inuehi potius, quam monere.

De Quibusdam dissolutis Monachis.

C A P. LI.

Iterum de moribus virginis. Sunt & alij, (de mei ordinis hominibus loquor) qui ideo ad presbyterium & ad diaconatum ambiunt, ut mulieres licentius videant. Omnis his cura de vestibus, si bene oleant; si per laza pelle non folleat, crines calamistri vestigio rotantur; digiti annulis radiant, & ne plantas humidior via spargat, vix imprimunt summa vestigia. Tales cum videris, sponso magis aestimato quam clericos. Quidam in hoc omne studium vitamque posuerunt, ut matronarum nomina, domos moresque cognoscant. Mane surgentes, de domo in domum salutandi causa discurrunt, & penè usque ad cubiculum dormientium importune ingrediuntur: Si pulchrum viderint, vel mantile elegans, vel aliquid domesticæ suppellectilis, laudant, mirantur, attrectant, & se eo indigere coquerentes, non tam impetrant quam extorquent. His inimica castitas & ieiunia. Os barbarum & procax, & in conuicia semper armatum. Quocumque te verteris, primus in facie est. Quicquid nouum insonuerit, vel auctor vel exaggerator est fame. Nec affectat sordes, nec exquisita munditia conueniunt christiano. Si quid ignoras, si quid de scripturis dubitas, interroga eum quem vita comendat, ex-

cular aras, fama non reprobatur, aut si non est qui possit exponere, melius est aliquid nescire secure, quam cum periculo discere. Memento quia in medio laqueorum ambulat, & multae veteranae virgines castitatis indubitatae, in ipso mortis limine coronam perdidere de manibus. Si quae ancillulae sunt comites propoliti tui, ne erigaris aduersus eas, nec insleris ut domina; vnum sponsum habere coepisti. Eas autem virgines vidualesque, quae oculos & curiole domos circumeunt matronarum, quae rubore frontis attrito, parasitos vincunt mimorum, quasi qualdam pestes abijce. *Corrumperunt bonos mores colloquia mala.* Nulla illis, nisi ventris cura est, & quae ventris sunt proxima. Vinolae atque lascivae quicquid vis mali insinuant, ac ferreas quoque mentes ad delicias molliunt.

Quod Libri Poetarum & Philosophorum propter sacros libros spernendi sunt.

CAP. LII.

Quam enim communicatio luci ad tenebras? Quid facit cum *Psalmio Horatio? cum euangelio? Maro? cum Apostolo? cum Cicerone?* Olim cum relicta domo & parentibus pro Christo militaturus pergerem Hierosolimam; bibliotheca quam mihi Romae summo studio confeceram, carere non poteram. Itaque post crebras vigilias & lachrymas, quas praeteritorum recordatione peccatorum fundebam, Plautus vel Tullius sumebatur in manibus; si quando in memetipsum reuersus, Prophetam legere cepissem, sermo horrebat incultus, & quia lumen caecis oculis non videbam, non oculorum culpam putabam esse, sed Solis. Denique in medio ferme 40. medullis infusa febris sic infelicia membra depasta est, ut ossibus vix haerent. Interim parabantur exequiae, & vitalis animae calor toto iam frigefcente corpore, in solo tantum tepente pectusculo palpitabat. Tamen subito raptus in spiritu ad tribunal Iudicis pertrahor, ubi tantum luminis erat, ut proiectus in terram sursum aspicere non auderem. Interrogatus de conditione, *Christianum me esse respondi.* Et ille qui praesidebat: mentiris ait, *CICERONIANVS ES, non Christianus: ubi est enim thesaurus tuus, ibi est & cor tuum.* Illico obmutui, & inter verbera, quibus caedi me iusserat, conscientiae magis igne torquebar, illum mecum versiculum repetens: *In inferno autem qui confitebitur tibi? Clamabam autem inter verbera: Miserere mei domine, miserere mei.* Tandem ad praesidentis genua pronolui qui astabant precabantur, ut veniam daret adolescentiae, & errori locum poenitentiae commodaret; exacturus deinde cruciatum, si gentium literarum libros aliquando legissem. Ego itaque qui constitutus in tanto articulo etiam vellem maiora promittere; deietate capri & dicere: Domine si vnquam habuero codices saeculares, si legero, te negavi. Inter haec verba dimissus reuertor, & mirantibus cunctis oculos aperui, multo lachrymarum imbre perfusus; nec haec vni somnij illusio fuit. Testis mihi tribunale ante quod steti, & iudicium quod timui, nam fateor me plagas sensisse post somnum, & liuentes scapulas habuisse. Tantoque dehinc studio diuina legisse, quanto non ante mortalia legeram.

De Avaritia fugienda.

CAP. LIII.

Avaritiae quoque tibi vitandum est malum, non ut aliena non appetas (hoc enim & publicae leges puniunt) sed quo tua quae tibi sunt aliena, non serues. Si in alieno, inquit, fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis? Aliena nobis auri argenti que sunt pondera; nostra possessio spiritualis est, de qua alibi dicitur: *redemptio animae viri propria diuitia.* At dicis: Puella sum delicata, & quae meis manibus laborare non possum, si ad senectatem venero, si agrotare capero, quis mei miseribitur? Audi Apostolis loquentem Iesum: *Respicite*

volatilia caeli &c. Si vestis defuerit, lilia proponuntur, si esurieris, beatus audies, pauperes & esurientes. Si aliquis afflixerit dolor, legito, *complaceo mihi in infirmitatibus meis, & datus est mihi stimulus carnis meae ne extollar.* Latere in omnibus iudicijs Dei. *Exultauerunt enim filiae Iuda in omnibus iudicijs tuis Domine.* Nihil intulimus in hunc mundum, neque auferre quid possumus. At nunc pleraque videas armaria stipare vestibus, tunicas mutare quotidie, & tamen tunicas non posse separare. Inficiuntur membranae colore purpureo, aurum liquefit in literas, gemmis codices vestiuntur, & nudus ante fores earum Christus emoritur. Infinita de scripturis exempla suppetant, quae avaritiam doceant esse fugiendam, verum quid ante non plures annos Nitriae gestum sit referam.

Quidam est fratribus paucior magis quam avarior nesciens, 30. argenteis dominum venditum, c. solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit: Initum est inter monachos consilium, nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabant, quid facto opus esset: & alij pauperibus distribuendos esse dicebant, alij dandos ecclesiae, nonnulli parentibus remittendos. Macharius vero, & Pambo, & Isidorus, & ceteri patres, sancto in eis loquente spiritu decreuerunt infundendos esse cum eodem, dicentes: *Pecunia tua tecum sit in perditione:* grandisque per totum Egyptum cunctos terror inuasit. Et quoniam Monachorum fecimus mentionem, & te scio libenter audire quae sancta sunt, aurem paulisper accommoda.

De Triplici genere monachorum antiquorum.

CAP. LIV.

Tria sunt in Egypto genera monachorum: Primum est Coenobitarum, id est, in communi viuendum. Prima apud eos confederatio est obedire maioribus. Diuisi sunt per decurias & centurias, ita ut 9. hominibus decimus praesit, & rursus 10. praepositos sub se habeat centesimus. Manent separati, sed iunctis cellulis usque ad horam nonam. Statutum est ut nullus pergat ad alium, praeter decanos; ut si forte fluctuat quis cogitationibus, illius consoletur aliquis. Post nonam vero in commune concurrendum, psalmi resonant, scripturae recitantur, & completis orationibus, cunctis residentibus medius quem patrem vocant, incipit disputare, quo loquente tantum silentium fit, ut nemo alium respicere, nemo audeat excreare, dicentis, laus in fletu est audientium. Tacite voluntur per ora lachrymarum, nec in singulis erumpit dolor. Cum vero de regno Christi, & futura gloria ceperit annunciare vetera, videas cunctos suspirio moderato, & oculis ad caelum leuatis dicere intra se: *Quis dabit mihi pennas, &c.* Dehinc vnaquaeque decuria cum pariete suo pergit ad mensas, quibus vicissim ministrant, pane viuunt & leguminibus & oleribus, quae sale solo conduntur. Vinum tantum senes accipiunt, quibus & cum paruulis sepe fit prandium, ut aliorum fessa sustentetur aetas, aliorum non frangatur incipiens. Ipsi autem patres nocte circumeunt cellulas singulorum, & aure apposita diligenter quid faciant explorant. Quem tardiore deprehenderint, non mox increpant, sed dissimulato quod norunt, cum sepius visitant, & prius incipientes prouocant magis orare, quam cogunt. Et quia non licet cuiquam dicere, tunicam vel sagum non habeo, ita Oeconomus vniuersa moderatur, ut nemo quid postulet, nemo non habeat. Si quis autem agrotare ceperit, transfertur ad exedram latiore: & tanto senum ministerio confouetur, ut nec delicias urbium, nec matris querat affectum.

Secundum genus est Anachoritarum, id est, solitariorum, qui de coenobijs exeuntes, excepto pane & sale, nihil ad desertum perferunt. Huius vitae auctor Paulus, illustrator Antonius, & ut altius conscendam, princeps Ioannes Baptista fuit. Tercium genus est quod dicitur Remoborh, deterrimum atque neglectum: hi bini vel trini habitant, nec multo plures, suoque arbitrio ac ditione viuentes de eo quod laborauerint, in medium partes

Matth. 6.

Matth. 5.

2. Cor. 12.

Psalm. 47.

Iob. 1.

Psalm. 54.

tes contemunt vt habeant alimenta communia: habitant autem quamplurimi in castellis & vrbibus, & quasi ars sit sancta, non vita, quicquid vendiderint, maioris est pretij. Inter hos sepe iurgia sunt, quia cibo suo viuentes non patiuntur alicui se esse subiectos. Reuera solent certare in ieiunijs, & rem secreti victorie facere. Apud hos affectata sunt omnia, laxa manicæ, & caligæ follicantes, vestis crassior, crebra suspiria, visitatio virginum, detractio clericorum, & si quando dies festus venerit, saturantur ad vomitum.

De Oratione & ceteris quæ debet virgo seruare.

CAP. LV.

1. ad Thes. 5.

Q Vanquam Apostolus semper nos orare iubeat, & sanctis etiam ipse somnus oratio sit, tamen diuersas orandi horas debemus habere, & si forte aliquo opere detenti fuerimus, ipsum tempus nos ad officium admoncat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque & vespertinum nemo est qui nesciat. Cibi non sumantur, nisi oratione præmissa, nec à mensa surgendum, nisi gratia referatur creatori. Noctibus bis surgendum; egredientes de hospitio armet oratio; regredientibus occurrat oratio prius quam sessio; ad omnem incellum manus pingat crucem. Teipsam considerans noli in alterius ruina, sed in tuo opere gloriari. Nec dicas; illa suis rebus fruitur, honoratur ab hominibus, fratres ad illam veniunt & sorores. Primum dubium est, an virgo sit talis; nam homo videt in facie, Deus in corde. Dehinc, etiam si corpore virgo est, an spiritu virgo sit, nescio. Apostolus autem ita virginem diffiniuit, *ut sit sancta corpore & spiritu*. Ad extremum habeat sibi gloriam suam: vincat Pauli sententiam, delicijs fruatur & viuat; nos meliorum exempla sectemur. Propone tibi beatam **MARIAM**, ad quam cum Angelus Gabriel in viri specie descendisset, perterrita respondere non potuit, nunquam enim fuerat à viro salutata. Deinde nuncium discit, & loquitur, & quæ hominem formidabat; cum Angelo fabulatur intrepida. Potes & tu Mater esse Domini, vt dicas: *A timore tuo Domine conceptus*. Cæterum virgines quales apud diuersas hæreses esse dicuntur; scorta sunt æstimandæ, non virgines; sed quia sciunt virginalia vocabula gloriosum, sub ouium pellibus lupos tegunt; Christum mentiuntur, Antichristum conuestiunt. Gaude virgo, quia quod alij simulant, tu vere esse cœpisti. Hæc omnia quæ digessimus, dura videbuntur ei quæ non amat Christum. Quæ autem commortua est Domino, & cœsurrexit, libere clamabit: *Quis nos separabit à Charitate Christi?* Amemus & nos Christum semper, & eius quæramus amplexus, & facile videbitur omne difficile, breuia putabimus vniuersa quæ longa sunt, & iaculo illius vulnerati, iudicemus: *Hec mihi quia incolatus meus prolongatus est*. Filius Dei pro salute nostra hominis factus filius, decem mensibus in vtero vt nascatur expectat, fastidia sustinet, cruentus egreditur, pannis inuoluitur, & ille pugillo mundum includens breui præsepio collocatur, deridetur, verberatur, crucifigitur. Quid igitur retribuam Domino & c. Calicem salutaris. Hæc est enim sola digna retributio, cum sanguis sanguine compensatur.

2. Cor. 11.

Apostolus in laboribus plurimis, in carceribus abundantijs, in fame & siti & c. Nos autem si cibis insulsi fuerit, contristamur, calix frangitur, mensa subuertitur, verbera sonant, & aqua tepidior sanguine vindicatur. Regnum celorum vim patitur. Nisi vim feceris, celorum regna non capies. Nisi pulsaueris importune, panem non accipies sacramenti. An non tibi videtur esse violentia, cum caro vult esse quod Deus est, & illum locum vnde Angeli corruerunt, Angelos iudicatura conscendit? Egredere, quæso, paulisper de carcere, & præsentis laboris mercedem ante oculos tuos pingere, quam oculus non vidit. Qualis erit illa dies, cum tibi Maria Mater Domini choris occurret comitata Virginum? cum post mare rubrum Pharaone submerso cum exercitu tuo, tenens tympanum præcinet responsuris: *Cante-*

Exod. 15.

mus & c. Tunc Tecla in tuos læta volabit amplexus. Tunc & ipse sponsus occurret & dicet: *Surge prope amica mea & c.* Tunc & Angeli mirabuntur & dicent: *Quæ est ista quæ progreditur & c.* Videbunt te filix, & prædicabunt Reginæ, & laudabunt. Sara cum nuptis, obuia veniet, Anna cum viduis, Pueri quoque clamabunt: *Osanna in excelsis*. Quoties te vana sæculi delectauerit ambitio, quoties ibi videris aliquid gloriosum; ad Paradisum mente transcendere.

De custodia virginittis.

CAP. LVI.

Idem ad Demetriadem virginem. Incredibilis animæ fortitudo est, inter gemmas & sericum, inter eunuchorum & puellarum cateruas, & adulationem & ministeria familiarum perstreptentis, & exquisitas epulas, ieiuniorum laborem appetere, vestiam asperitatem, victus continentiam. Solent miseri parentes, & non plenæ fidei cristianæ, deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inuenerunt, virginittati tradere, tanti (vt dicitur) vitrum æstimantes margaritam, & eas inopes relinquunt, aliorum filiorum luxuriam, & delicijs ad omnem copiam providentes. Fertur autem, & omnium christianorum laude celebratur, quicquid fuerit nuptijs præparatum à sancta Christi Sinoride virgini traditum, ne ipso fieret iniuria; imo vt dotata pristinis opibus veniret ad sponsum; & quod in rebus mundi perituum erat, domesticorum Dei inopiam sustentaret. Mirantur æmuli, (virtus enim semper inuidia patet) mihi propositum est stilo ecclesiastico laudare Aviam virginis meæ, & gratias agere, quod voluntatem eius sua adiuerit voluntate. Alioquin cellula monasterij, vilis cibus, vestisque contempta & ætas vicina iam mortis, brevisque temporis viaticum, carent omni assentationis infamia. Denique in reliquis partibus, omnis mihi sermo ad virginem dirigitur; nobile non minus sanctitate quam genere, cuius quanto sublimior ascensus, tanto lapsus periculosior. Quando eras in sæculo, quæ sæculi erant diligebas, polire faciem, ora depingere, ornare cinem, & alienis capillis turritum verticem struere. Nunc autem quia sæculum reliquisti, secundo post baptismum renuntiasti diabolo & pompis eius. Si in cogitationes tuas coluber ascenderit, omni custodia serua cor tuum; & crebro signaculo crucis munias frontem, ne exterminator Egypti in te locum reperiat. Citheram assumere, iubetur & Tyrus, multis peccatorum consilia vulneribus, vt agat penitentiam, & maculas pristinis fæditatis, cum Petro amaris abluit lachrymis. Verum non ignoremus penitentiam, ne facile peccemus. Illa quasi secunda post naufragium miseris tabula sit, in virgine integra seruetur navis: aliud est quærere, quod perdidisti, aliud possidere quod nunquam amiseris.

De abstinentia virginum.

CAP. LVII.

Post cogitationum diligentissimam cautionem, ieiuniorum tibi arma sumenda sunt, & canendum cum David: *Humiliani in ieiunio animam meam*. Eva per cibum deiecta est à paradiso. Helias 40. dierum exercitatus ieiunio igneo curru rapitur ad cælum. Moyses ieiunans 40. diebus & 40. noct. familiaritate Dei pascitur. Saluator quoque qui virtutum & conuersationis suæ nobis reliquit exemplum. In Iob scriptum est de Dracone: *virtus eius in lumbis est*. Adversus iuvenes & puellas ætatis ardore hostis noster abutitur, & inflammatur totam natiuitatis nostræ. Omnes enim adulterantes quasi cibum. Hæc sunt ignita diaboli iacula, quæ simul & vulnerat & inflammant, & à rege babylonio tribus pueris præparatur. Sed quomodo ibi quartas speciem habens quasi filij hominis immesos mitigavit ardore: Sic & in animo virginali rore cælesti & ieiuniorum rigore, calor puellarum

extingu-

extinguitur, & humano corpori Angelorum impetratur conuersatio. Quamobrem & vas electionis, de virginibus se dicit Dominus non habere preceptum. Quia contra naturam, imo ultra naturam est, non exercere quod natura interdicere in te radicem tuam, & sola virginis potius decerpere, nescire thorum, omnem virorum horre contactum, & in corpore vivere sine corpore. Neque vero immoderata tibi imperamus ieiunia, & enormem ciborum abstinenciam, quibus statim corpora delicata franguntur, & ante agrotare incipiunt, quam sanctae conuersationis iacere fundamenta. Philosphorum quoque sententia est, moderatas esse virtutes, excedentes modum atque mensuram inter vitia reputari. Vnde & vnus de septem sapientibus, *NE QUID AIT NIMIS*. Sic debes ieiunare, vt non palpites, & respirare vix possis, & comitum tuarum vel porteris vel traharis manibus: sed vt fracto corporis appetitu, nec in lectione, nec in psalmis, nec in vigilijs, solito quid minus facias. Ieiunium non perfecta virtus, sed ceterarum virtutum est fundamentum.

De institutione morum virginis.

CAP. LVIII.

IMitare sponsum tuum. Esto auiæ matrique subiecta nullum virorem & maxime iuuenem, nisi cum illis, videas. Nullum scias, quem illæ nesciant. Sæcularis quoque sententia est, *eadem velle, & eadem nolle*, ea deum firma amicitia est. Eunuchorum quoque tibi & puellarum, ac seruulorum mores magis eligantur quam vulgum elegantia. Scurrilitas atque lasciuia te præsentem non habeat locum. Nunquam verbum inhonestum audias aut si audieris, non inesceris. Ridere & rideri sæcularibus derelinque, grauitas tuam personam decet. Catonem quoque (illum dico Censorium) & vestra quondam urbis principem, qui in extrema ætate Græcas literas non erubuit censor, nec desperauit senex discere, & Marcum Crassum risisse semel in vita scribit Lucius. Fuit illa affectata seueritas, & gloriam quærens popularis: Nos affectus & perturbationes, quamdiu in tabernaculo corporis huius habitamus, fragili corpore circundamur, moderari & regere possumus, amputare non possumus. Vnde psalmista ait, *Irascimini & nolite peccare*.

Superfluum reor te monere contra auariciam, cum generis tui sit, & habere & calcare diuitias. Da pauperibus, non diuitibus, non propinquis, non ad luxuriam, sed ad necessitatem. Sive ille sacerdos, siue cognatus sit, siue affinis, nihil in illo aliud consideres, nisi paupertatem. Laudent te esurientium viscera, non ructantium opulenta conuiuia. In actibus Apostolorum, quando domini nostri adhuc calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, omnes possessiones suas vendebant, & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, vt ostenderent pecunias esse calcandas. Ananias & Saphyra dispensatores timidi, imo corde duplici: quia post votum obtulerunt quasi sua & non eius, cui semel ea voerant, partemque sibi iam alienæ substantiæ reseruauerunt, metuentes famem, quam vera fides non timet, præsentem meruere vindictam. Alij ædificent ecclesias, columnarum dearent capita, altare auro & ebore distinguant, non reprehendo, *vnusquisque in suo sensu abundat*: meliusque est hoc facere, quam repositis opibus incubare. Sed tibi aliud præpositum est, Christum vestire in pauperibus, pascere in esurientibus, visitare in languentibus, suscipere in his qui recto indigent, & maxime in domesticis fidei, virginum alere monasteria, seruorum Dei & pauperum spiritum habere curam, qui diebus ac noctibus seruiunt Domino tuo, qui in terra positi, imitantur Angelorum conuersationem, & nihil aliud loquuntur, nisi quod ad laudes Dei pertinet, habentesque victum & vestitum, his gaudent diuitijs, qui plus habere nolunt, si tamen seruant propositum. Alioquin si amplius desiderant, his quo-

que quæ necessaria sunt, probantur indigni. Hæc ad virginem diuitem, & nobilem sum locutus: nunc tantum ad virginem loquar, id est, non ea quæ extra te sunt, sed in te sunt, considerans.

De exercitio virginis & societate eius.

CAP. LIX.

PRæter psalmodum & orationis ordinem quod tibi hora tertia & sexta, & nona, ad vespertum, medio noctis & mane semper est exercendum, statue quot horis sanctam scripturam ediscere debeas, quanto tempore legere non ad laborem, sed ad delectationem & instructionem animæ. Cumque hæc finieris spacia, & frequenter te ad figenda genua sollicitudo animi suscitauerit: habe lanam semper in manibus, aliarumque nequa, aut in globum collige, aut texenda compone. Quæ texta sunt, respice, quæ errata reprehende, quæ facienda constitue. Si tantis operum varietatibus fueris occupata, nunquam tibi dies longi erunt, nec idcirco tibi ab opere est cessandum, quia Deo propitio nulla re indiges. Sed ideo cum omnibus laborandum est, vt per occasionem operis nihil aliud cogites, nisi quod ad Domini pertinet seruitutem. Simpliciter loquar, quamuis omnem sensum tuum in pauperes distribuas, nihil apud Christum erit pretiosius, quam quod manibus tuis ipsa confeceris, vel in usus proprios, vel in exemplum virginum ceterarum, vel quod auiæ, matrique offeras, maiora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura. Solet tamen inter plerosque esse certamen, vtrum solitaria, aut cum multis sit vita melior: quarum prior præfertur quidem secundæ, sed si in viris periculosa est, ne abstracti ab hominum frequentia, sordidis & impijs cogitationibus pateant, & pleni arrogantiæ, & supercilij cunctos despiciant, armentque linguas suas, vel clericis vel alijs monachis detrahendo. Quanto magis in feminis, quarum mutabilis fluctuansque sententia, si suo arbitrio relinquatur, cito ad deteriora labitur? No- ui ego in vtroque sexu, per nimiam abstinenciam, cerebri sanitatem quibusdam fuisse vexatam, præcipueque in his qui in humectis & frigidis habitauere cellulis, ita vt nescirent quid agerent, quoue se verterent, quid loqui, quid facere deberent. Certe si rudes sæcularium literarum de tractatibus hominum disertorum quippiam legerint, verbositatem solum discunt, absque notitia scripturarum, & iuxta vetus eloquium, *cum loqui nesciant, tacere non possunt*, eruditorum sibi assumunt supercilium prius imperitorum magistri, quam doctorum discipuli. Bonum est igitur obedire maioribus, parere perfectis, & post regulas scripturarum, vitæ suæ tramitem ab alijs discere, nec præceptore vt pessimo, scilicet presumptione sua. De talibus feminis & Apostolus loquitur, *quæ circumferuntur omni vento doctrinæ, semper discentes, & nunquam ad veritatis scientiam peruenientes*. Graues feminæ, & maxime viduæ, ac virgines, tibi comites eligantur, quarum probata est conuersatio, sermo moderatus, sancta verecundia. Fuge autem lasciuia puellarum, quæ ornant capita, crines à fronte demittunt, cutem poliunt, astrictas habent manicas, vestimenta sine ruga, soccosque crispantes, vt sub nomine virginali vendibilis pateant. Mores enim & studia dominarum plerumque ex ancillarum, & comitum moribus iudicantur. Illa tibi sit pulchra, & amabilis, illa tibi socia, quæ nescit se esse pulchram, quæ negligit formæ bonum, & procedens ad publicum, non pectus & colla denudat, nec pallio reuoluto crura vel ceruices aperit, sed quæ celat faciem, & vix vno oculo, qui vix necessarius est, patente graditur. Cincinnatulos pueros, & calamistratos, & peregrini muris olentes pelliculas, quasi pestes & venena pudicitie deuota. Virginum quæ in monasterio viuunt, nunquam aliqua sola procedat.

Ephes. 4.
1. Timoth. 3.

*De institutione virginis ab infantia sub cura
parentum.*

CAP. LX.

Idem ad Letam de institutione filie. Filia tua Paula cantica mundi ignoret, & turpia non intelligat, adhuc tenera lingua, psalmis dulcibus imbuatur, procul sit ætas lasciuia puerorum. Fiant ei litteræ buxæ vel eburnæ, & ludat in eis, & ut ludus eius eruditio sit, habeat & in discendo socias, quibus inuideat, quarum laudibus mordeatur. Nec est oburganda si tardior sit, sed laudibus excitandum ingenium, ut & vicisse se gaudeat, & victa doleat. Caue ne ineptis blanditijs feminarum dimidiata verba dicere filia consuecat, in auro atque purpura discat ludere, quorum alterum linguæ, alterum moribus officit, ne discat in tenero, quod ei postea discendum est. Græca historia narrat, Alexandrum orbis dominatorem, in moribus, & in incessu Leonidis Pedagogi sui non potuisse carere vitijs, quibus adhuc paruulus fuerat infectus, procluis est enim malorum æmulatio, & quorum virtutes assequi nequeas cito vitia imitatis. Modestam habeat gerulam, nutricem grauem. Cum autem viderit in pectus eius transiliat, & collo dependeat, nolenti ALLELUIA decantet, sit omnibus amabilis, & vniuersa propinquitas rosam ex se natam esse gaudeat. Ipse habitus doceat eam, cui promissa sit. Caue ne cerusa & purpuris ora Christo consecrata depingas, ne collum auro & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum irruses, & ei aliquid de gehennæ ignibus auspiceris. Prætextata nobilissima quondam femina, iubente viro Himetio, qui patruus Eustochij virginis fuit, habitum eius cultumque mutauit, & neglectum crinem mundano more texuit, vincere cupiens & virginis propositum, & matris desiderium. Eadem nocte vidit Angelum Dei in somnis, terribili facie minitantem sibi, & dicentem? Tu ausa es viri imperium Christo præferre? & virginis Dei caput tuis sacrilegis manibus atterere, quæ iam nunc ardescit, ut sentias excruciatam quid feceris, & finito mense 5. ad inferna duceris: Sin autem perseveraueris in scelere, & marito simul orbaberis & filijs. Omnia per ordinem expleta sunt, & seram miseræ penitentia velox signauit interitus. Sic se vlcisit Christus in violatoris templi sui, sic gemmas & pretiosissima ornamenta defendit.

Iterum de eodem.

CAP. LXI.

1. Reg. 4.
1. Tim. 3.

Heli Sacerdos offendit Dominum ob vitia liberorum, & episcopus fieri non potest, qui habuerit filios luxuriosos & non subditos. Si autem ætas perfecta, & sui iuris parentibus imputatur, quanto magis lactens & fragilis, quæ ignorabat boni & mali distantiam? Qui itaque paruulus est, & sapit ut paruulus, donec ad annos sapientia venerit, tam mala eius quam bona parentibus imputantur. Si sollicita es & prudens ne filia tua percutiatur à vipera cur non eadem cura prouideas, ne percutiatur à malleo vniuersæ terræ ne egrediatur cum Dina, ut videat mulieres regionis alienæ? Ne ludat pedibus, ne trahat tunicas? venena non dantur, nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt nisi sub specie vmbraque virtutum. Non vescatur filia in publico, idest in parentum conuiuio, ne videat cibos quos desideret. Et licet quidam putent maioris esse virtutis, præsentem contemnere voluntatem, tamen ego securioris arbitror continentia, nescire quod quæras. Carnium edulio sustentetur ne prius deficiant pedes, quam currere incipiat. Nusquam abs te procedat in publicum, basilicas martyrum & ecclesias sine matre non adeat: nullus ei iuuenis nullus cincinnatus arrideat. Nolo de ancillis suis aliquā plus diligat, cuius crebro auri-

bus insularet, quicquid vni loquitur hoc omnes sciant. Placeat ei comes non compta atque formosa, quæ liquido gutture carmen dulce moduletur, sed grauis, pallens, sordidata subtristis. Nocte ad orationes surgat, mane hymnos decantet. Orationi lectio, lectioni succedat oratio. Discat & tenere colum, rotare fustum, stammina pollice ducere, spernat bombicum telas, sericum velletra, & aurum in sula lentescens. Talia parat vestimenta, quibus pellatur frigus, non quibus vestita corpora nudentur. Cibus eius olusculum sit, & similia, raroque pisciculi: sic comedat, ut semper esuriat, ut statim post cibum possit orare & legere. Displicent mihi in teneris maxime ætatibus, longa & immoderata ieiunia. Experimento didici asellum in via cum lassus fuerit, diuerticula quærere, hoc in perpetuum præceptum sit, ut longi itineris perpetes vires superent, ne in prima mansione currentes, corquamus in medijs. Ceterum in quadragesima continentia vela pandenda sunt, & tota aurigæ retinacula equis laxanda properantibus. Quanquam alia sit conditio secularium, & alia virginum, atque monachorum. Sæcularis homo in quadragesima, ventris ingluuiem decoquit, & in coelestium more, sua victitans succo, futuris dapibus, ac saginæ, aqualiculum parat. Virgo & monachus sic in quadragesima suos dimittant equos, ut sibi meminerint semper esse currendum. Mihi omnino in adulta virgine lacra displicent, quæ seipsam debeat erubescere, & nudam videre non posse. Si enim ieiunijs & vigilijs macerat corpus suum, & in seruitutem redigit, cur è contrario balneatum fomentis, sopitos ignes suscitatio pro gemmis & serico virgo tua diuinos codices amet, in quibus non auri & pellis Babylonicæ vermiculata pictura, sed ad fidem placeat emendata & erudita distinctio. Caueat omnia apocrypha, iurare non discat, mentiri sacrilegium putet. Trade ei comitem sanctitatis, cuius sermo, & incessus, & habitus, doctrina sit virtutum.

*Reprehensio virginis consortium Matris suæ
deinantis.*

CAP. LXII.

Idem ad matrem & filiam in Gallijs. Obsecro ut si mortalius aliquid scripsero, non tam me credatis auferitatis esse quam morbi putridæ carnes ferro curantur, & canterio, venena serpentino pelluntur antidoto, & quod satis dolet, maiori dolore curatur. Mater & filia pietatis nomina, officiorum vocabula, naturæ vincula, secundaque post Deum fœderatio. Non est laus si vos diligatis, sed scelus est quod odistis. Tu vero filia (iam enim desinam ad matrem loqui, quam forsitan & ætas & imbecillitas, ac solitudo excusabilem faciunt) cur domum eius angustam iudicas, cuius non tibi fuit venter angustus. Decem mensibus vtero clauso vixisti, & vna die in vno cubiculo cum matre non duras? an oculos eius ferre non potes? Si virgo es quid times diligentem custodiam? Si corrupta, cur non palam nubis? Secunda post naufragium tabula est, quod male caperis saltem hoc remedio temperare. Quid tibi necesse est in ea versari domo, in qua necesse habeas quotidia, aut perire aut vincere? Quis vnquam iuxta viperam securus dormit? Quæ etiā non percutiat certe sollicitas? Securius est perire non posse, quam iuxta periculum non perisse. Inter lasciuas puellas, & comatos linreatosque iuuenes furuarum vestiu puella gradieris. Dabit tibi batulus quilibet manum, & pressis digitis aut tentabitur, aut tentabit. Erit tibi inter viros & matronas cõuiuium, spectabis aliena oscula. In alijs sericas vestes, auratasque miraberis: in ipso quoque conuiuio ut vescaris carminibus, quasi inuita cogeris, ut vinum bibas, Dei laudabitur creatura, ut laueris balneis, sordibus detrahatur. Inter hæc aliquis conuiuantium vel assistentium, quoniam alienas non audebit vxores, te quia custodem non habes sæpius respectabit, loquetur notibus, & quicquid

quicquid meruit dicere, significabit affectibus. Inter has & tantas illecebras voluptatum, etiam *ferreas mentes libido domat*, quæ maiorem in virginibus patitur famem, dum dulcius putat omne quod nescit.

Vidimus aliquem ossibus vix hærentē illicitis arsisse amoribus, & ante vita caruisse quam peste. Quid tu facies puella, sani corporis, delicata, pinguis, rubens, æstivans, inter carnes & vina, & balnea iuxta maritatas, & iuxta adolescentulas? Quæ & si rogata non feceris, tamen deforme putes testimonium, si rogeris. Libidinosam mens ardentius honesta persequitur, & quod non licet, dulcius suspicatur. Difficile inter epulas servatur pudicitia. Nitens cutis, sordidum ostendit animum, vestis ipsa tacentis animi indicium est, si rugam non habeat, si per terram ut altior videaris, trahatur: Si de industria dissuta sit tunica, ut aliquid intus appareat, operiatque quod sædum est, aperiatur quod formosum est. Caliga quoque ambulantis nigella ac nitens, stridore ad se iuvenes vocat, papillæ falciosis comprimuntur & crispanti cingulo angustius pectus arctatur. Capilli vel in frontem vel in aures defluunt. Palliolum interdum cadit, ut candidos nudet humeros, & quasi videri noluerit, celare festinat, quod volens detexerat, & quando in publico quasi per verecundiam operit faciem, lupanarium arte, id solum arte ostendit, quod ostensum magis placere potest. Respondebis, unde me nosti? & quomodo tam longo politus, in me oculos tuos iactas? fratris tui hoc mihi lachrymæ narraverunt, qui vitam mentitus fuisset, & magis hoc timens quam arguens, dixisset. Dispensatorem domus omnes famuli rodunt & quicquid domina non dedit, illum clamitant subtrahisse. Querulum servorum genus est, & quantumcunque dederis, semper eis minus est, non enim considerant de quanto, sed quantum detur, doloremque suum solis, quod possunt, obrektionibus consolantur: facilius credunt mala homines, & quodcunque domi fingitur, rumor in publico fit. Bona conscientia nullius oculos fugit.

Reprehensio & instructio virginis lapsæ.

CAP. LXIII.

Idem de lapsu Susannæ virginis & consecrata. Quid taces o Susanna, quid non erumpis in vocem, & mentis tuæ exponis ardorem. Audite me omnes populi, & videte dolorem meum. Iuvenes mei & virgines meæ abierunt in captivitatem. Ad te nunc mihi sermo est, quæ caput horum & causa malorum es, quæ multipliciter misera, cum gloria virginitatis nomen etiam perdidisti. Nefas est enim te vocari Susannam, quæ casta non es. Unde incipiam? quid primum, quid ultimum dicam? bona commemorem, quæ perdidisti, an mala desceam quæ inuenisti? Eras virgo in paradiso Dei, utique inter flores Ecclesiæ eras sponsa Christi, eras templum Dei, eras habitaculum Spiritus sancti. Et quotiens dico eras, totiens necesse est ut ingemiscas, quia non es quod fuisti. Incedebas in Ecclesia tanquam columba illa, de qua scriptum est, *Penne columbe de argentata*. Splendebas enim ut argentum, fulgebas ut aurum, eras tanquam stella in manu domini. Quæ est ista subita conversio? quæ repentina mutatio est, de Dei virgine facta es corruptio Sathanæ: de sponsa Christi scortum execrabile, de templo Dei fanum immunditæ, de habitaculo Spiritus sancti, tugurium Diaboli. Quæ incedebas cum fiducia ut columba, nunc lates in tenebris ut vespertilio. Quæ fulgebas ut aurum propter virginitatis decorem, nunc villior facta es luto platearum. Quæ fueras stella radians in manu Domini, veluti de alto calo ruens, conversa es in carbonem. Væ tibi misera, & iterum væ, quæ tanta bona pariter propter parvi temporis luxuriam perdidisti. Aperi oculos si potes, erige frontem si audes, & aliquem sanctorum diligenter intueere. Nonne faciem tuam, conscientie commissam tanquam plumbum inclinant. Quid facies

Spec. Hist.

coram Maria, & Tecla & Agnete? & immaculato thoro puritatis? Quid iterum facies coram Angelis sanctis? Nonne splendore & claritate immaculatum, quasi fulminibus percussa combureris? sed dictura es forsitan: Non potui sustineri, quia carne fragili circumferebar. Respondebit tibi beata Tecla cum suis innumerabilibus socijs, & nos eadem carne amictæ fuimus, nec tamen plenum castitatis nostræ propositum, aut fragilitas carnis potuit mutare, aut servitia Christianorum per varia tormenta deijcere. Reuera non potest caro corrumpi, nisi mens fuerit ante corrupta, remanebit ergo in crimine anima, quæ carnem præcedit in crimine. Ofurtiva turpitudine constuprata, habitu virgo, facta non virgo, bis adultera, & in actu & in aspectu. Virgo secundum Apostolum sollicitata est, *ut sit sancta corpore & spiritu*, tu autem in contrarium totum vertis, ut nec sis sancta corpore, nec spiritu, corpore quidem fornicando, spiritu autem virginitatem mentiendo, panitudo ergo necessaria est, sed quæta putas & qualis necessaria est penitentia, quæ aut æquet crimina aut certe excedat. Imprimis omnis cura huius vitæ intermittenda est tibi & quasi mortuam te existimans sicut es, quomodo possis reuiuiscere, cogita. Deinde tibi lugubris vestis accipienda est, & mens ac membra singula digna castigatione puniunda. Amputentur crines, qui per vanam gloriam occasionem, luxuriæ præstiterunt. Defluant oculi lachrymis, qui masculum non simpliciter aspexerunt. Palleat facies, quæ quondam impudice irrubuit. Totum itaque corpus iniurijs & ieiunijs maceretur, cinere aspersum & cilicio coopertum quia sibi male de pulchritudine placuit perhorrescat. Cor vero seipsum inquietans & cogitationibus ventilans, tanquam cera liqueat. Grandi plagæ, alta & prolixa opus est medicina, grande scelus grandem habet necessario satisfactio-nem. Et certe si mente tenerent homines, quale iudicium imminet mundo, sensus humanus necessitate seculari non dispergeretur, si non infidelitate gravaretur. Quantum vis, & qualemvis cruciatum ad præsens libenter sufferrent, dummodo illas pœnas ignis æterni non incurrerent.

De custodia vidualis castitatis.

CAP. LXIV.

Idem ad Furiam de viduitate servanda. Non queruntur in christianis initia, sed fines. Paulus male capit, sed bene finivit. Iudæ exordia laudantur, sed finis prodicione damnatur. Quid facit in facie Christianæ purpurillus & cerusa? quorum alterum ruborem genarum, labiorumque mentitur, alterum candorem oris & colli ignis iuvenum, fomenta libidinum, impudicæ mentis indicium. Quo modo fletet potest pro peccatis suis quæ cutem vndat lachrymis, & sulcos in faciem ducit. Ornatus iste non Domini est, sed velamen Antichristi. Quæ fiducia vultus ad cælum erigit, quos conditor non agnoscit, non æthæni ignes, non vulcania tellus, non Veseus, & Olympus tantis ardoribus æstuant, ut iuueniles medullæ vino plene, & dapibus inflammatae. Grandis virtutis & sollicitæ diligentie est, superare quod nata sis in carne, non carnaliter vivere, tecum quotidie pugnare, & inclusum hostem Argi (ut fabulæ ferunt) centum oculis obsequare. Nonnulli vitam pudicam appetentium in medio itinere corruunt, dum solam carniū abstinentiam putant, & leguminibus stomachum onerant, & ut quod sentio loquar, nihil sic inflamat corpora, & titillat membra genitalia, sicut cibus indigestus ructusque conuulsus. Quicquid seminarium voluptatum est: venenum puta; parcas cibus, & venter semper esuriens, triduanis præfertur ieiunijs: & multo melius est quotidie parum, quam raro satis sumere. Cogita te quotidie esse morituram, & nunquam de secundis cogitabis nuptijs.

Hhh 2

Iterum

Iterum de eodem.

CAP. LXV.

Gen. 1.8.

1. Cor. 7.

Ezech. 3.

Psal. 127.

1. Cor. 6.

Matth. 6.

Idem ad Ageruchiam, de monogamia. Interdum sibi libido blanditur, ut quod propter intemperantiam suam quædam faciunt, ut videantur facere desiderio liberorum. Veruntamen semen terræ bonæ centesimum, sexagesimum, tricesimum fructum tenet, centenarius tamen pro virginitatis corona primum gradum teneat: Sexagenarius pro suo labore viduarum in secundo sit numero, tricenarius fœdera nuptiarum, ipsa digitorum coniunctione testetur: digamia in quo erit numero: imo extra numerum. Certe in bona terra non oritur, sed in vepribus & spinetis vulpium. Itaque obsecro te religiosa in Christo filia: ut testimonia ista non noueris, quibus incontinentibus & miseris subuenitur, sed illa potius lectites, quibus pudicitia coronatur. Sufficit tibi quod perdidisti primum virginitatis gradum, & per tertium venisti ad secundum, id est per officium conjugale, ad viduitatis continentiam. Extrema immo abiecta non cogites. Quod si & post diluuium & ante diluuium viguit illa sententia, *crescite, & multiplicamini, replete terram.* Quid ad nos, in quos fines sæculorum decurrerunt? Quibus dicitur, tempus breue est, & iam securis ad radicem arboris posita est, quæ siluam legis, & nuptiarum euangelica castitate succidat? *tempus amplexandi, &c.* Olim gloriæ erat, illum audire versiculum: *filij tui sicut nouella olivarum,* & videas filios filiorum tuorum. Nunc de continentibus dicitur, *qui adhaerent domino, unus spiritus est.* Proponis mihi gaudia nuptiarum, ego tibi opponam, pyram, gladium, & incendium. Non tantum boni est in nuptijs quod speramus quantum mali quod accidere potest & timendum est: libido enim transacta semper sui reliquit penitudinem, nunquam satiatur, & extincta iterum reaccenditur. Vsu crescit, & deficit, nec rationi patet, quæ impetu ducitur.

Sed dicis, amplæ opes, & dispensatio rei familiaris, e gent auctoritate viri, sed & nisi cum seruis tuis ipsa serueris, familiæ tuæ imperare non poteris, quasi non possis probatæ ætatis habere famulos, vel liberos, qui præsent domui, vel ad publicum respondeant, tributa peruoluant. *Quære primum regnum Dei, & hæc omnia apponentur tibi.* Melius est rem familiarem minui, quam animæ salutem perire. Melius est amittere, quod aliquando perituum est, quam id pro quo omnia dimittenda sunt. Nos vero ardemus auaricia, & contra pecuniam disputantes, auro sinum expandimus, nihilque nobis satis est. Et illud quod de Magarensibus dicitur, iure miseris coaptari potest: *Edificant quasi semper vituri, viuunt quasi altera die morituri.* Et hæc facimus, quia domini verbis non credimus, & quia ætas optata cunctis, non viciniam mortis, quæ debetur mortalibus lege naturæ, sed cassa spe annorum nobis spacia pollicetur. Nemo enim tam fractis viribus, & sic decrepitæ senectutis est, ut non se putet vnum adhuc annum esse viturum. Vnde subrepat obliuio conditionis suæ, ut terrenum animal, iam iamque soluendum erigatur, in superbiam, & animo cælum teneat.

De bono vsu diuitiarum Nebridij.

CAP. LXVI.

Gen. 41.

Idem ad Saluinam viduam de viduitate seruanda. Nec diuiti obsunt opes, si eis bene vtatur, nec pauperem ægestas commendabiliorem facit, si inter sordes peccata non caueat. Nihil nocuit militanti Nebridio paludamentum, & baltheus & apparitorum cateruz, quia sub habitu alterius alteri militabat, sicut è contrario nihil prodest alijs vile palliolum, furta tunica, corporis illuies, simulata paupertas, si nominis dignitatem operibus destruant. Ioseph & in egestate & in diuitijs dedit

experimenta virtutum. Daniel & tres pueri sic præerat Babylonis operibus, & inter principes ciuitatis, ut habitu Nabuchodonosor, Deo mente seruirent. Mardochæus & Esther inter purpuram, sericum, & gemmas, superbiam humilitate vicerunt. Diuitibus, inquit, huius sæculi præcipe &c. Hic didicimus, quomodo Camelus intrare posset per foramen acus, quomodo animal tortuosum deposito onere sarcinarum assumat sibi pennas columbæ, & requiescat in ramis arborum, quæ de sinapis semine succreuit. Legimus in Isaia, Camelos Madian & Ephra, & Saba, aurum & thus ad urbem domini deportantes Docet & Aesopi fabula, plenum muris ventrem per angustum foramen egredi non valere.

Ergo Nebridij meus quotidie illud reuoluens, *Quis voluit diuites fieri incidunt in tentationem & in laqueum diaboli &c.* Quicquid & Imperatoris largitio, & honoris infula sibi dederant, in vsu pauperum conferebat. Nec semel abijciebat sarcinam, quod fecerunt Apostoli, Patrem, & rete, & nauiculam linquentes, sed ex æqualitate aliorum inopiæ suam abundantiam communicabat, ut postea illorum diuitiæ huius indigentiam sustentarent. Scit ipsa cui scribo, me non nota sed audita narrare, nec ex aliquo in me beneficio scriptorum more Græcorum gratiam lingua reddere, vbi namque vile olusculum, & cibarius panis & cibus potusque moderatus, ibi diuitiæ superuacua, ibi nulla adulatio. Ex quo colligitur, fidele esse testimonium, quod causas non habet mentienti. Ad virtutes eius certas veniam, quas singulas in paucis hominibus deprehendimus. Quis fornacem Regis Babylonis sine aduisione ingressus est? Cuius adolescentis Aegyptia domina pallium non tenuit. Mirum dictu est: Nutritus in palatio, contubernalis & discipulus Augustorum, quorum mensæ ministrat orbis, & terra ac maria seruiunt inter rerum omnium abundantiam, in primo ætatis flore tantæ verecundiæ fuit, ut virginalem pudorem vinceret, & ne leuem quidem in se obscenitatis rumoris fabulam daret. Deinde purpuratorum propinquus, & cum ambobus studijs eruditus, non est inflatus in superbiam, non ceteros homines obducta fronte contempsit, sed cunctis amabilis fuit.

De institutione vidua.

CAP. LXVII.

Idicisti catalogum virtutum tuarum, quid debeas nomini tuo, quibus meritis secundum pudicitiae gradum possideas, nec te moueat quod sexagenaria eligatur vidua, & putas adolescentulas ab Apostolo reprobari. Sed te credas eligi ab eo, qui discipulo suo dixerat: *Nemo adolescentiam tuam contemnat.* Procul sint à conuiujs tuis Phalides aues, turtures crassi, atque Ionicæ, & omnes aues, quibus amplissima patri monia auolant. Nec ideo te carnibus vesci non putes, si suum, leporum, atque ceruorum, & quadrupedum animalium esculentias te probes. Non enim hæc pedum numero, sed suauitate gustus iudicantur, omnis creatura Dei bona est. Audiant hæc mulieres, quæ sollicitæ sunt quomodo placeant viris: comedant carnes, quæ carnibus seruiunt, quarum feruor despumat in coitum: quæ ligatæ maritis generationi ac liberis dant operam. Quarum vteri portant fœtus, earum & intestina carnibus impleantur. Tu vero quæ in tumultu mariti sepelisti omnes pariter voluptates, quæ hitam purpuris & cerula faciem super feretrum eius lachrymis diluisti, quæ pullam tunicam, nigrosque calceolos, candidæ vestis, & aurati focci depositione sumpisti, nihil habes necesse aliud, nisi perseuerare in ieiunio. Pallor & sordes gemmæ tuæ sint, plumarum mollietates iuuenilia membra non foueat, balnearum calor nouum non succendat adolescentulæ sanguinem. Audi quid ex persona viduæ continentis Ethnicus Poeta decanter.

Ille meos, primus qui me sibi iunxit amores.

Abstinuit: Ille habeat secum, seruetque sepulchro.

Si tanti vilissimum vitium, quanti pretiosissimum margaritum? Si sic communi lege naturæ damnat omnes gentilis viduæ voluptates, quid expectandum est à vidua Christiana, quæ pudicitiam suam non solum ei debet, qui defunctus est, sed ei, cum quo regnatura est? Tenuis res in feminis fama pudicitie est, & quasi flos pulcherrimus cito ad leuem marcessit auram, lenique flato corrumpitur, maxime ubi ætas cõsentit ad vitium & maritalis deest auctoritas, cuius umbra tutamen vxoris est. Quid facit vidua inter familiæ multitudinem? inter ministrorum greges? quos nolo contemnat ut famulos, sed ut viros erubescat. Certe si ambitiosa domus hæc officia flagitat, præficiat his senem honestis moribus, cuius honor domini dignitas sit. Scio multas, clausis ad publicum foribus, non caruisse infamia seruulorum, quos suspectos faciebat, aut cultus impudicus, aut crassi corporis nitor, aut ætas apta libidini, aut ex conscientia amoris occulti, securus animi tumor, qui etiã bene dissimulatus frequenter erumpit in publicum, & conseruos quasi seruos despiciat. Omni ergo diligentia custodias cor tuum, & caueas quicquid de te fingi potest. Non ambulet iuxta te calamistratus procurator, non histrio fractus in feminam, non cantoris diabolici venenata dulcedo, non iuuenis cultus & nitidus, nihil artium scenicarum, nihil tibi in obsequijs molle iungatur. Habeto tecum viduarum, & virginum choros, habeto tui sexus solatia, ex ancillarum quoque moribus dominæ iudicantur.

Iterum de eodem.

CAP. LXVIII.

Semper in manibus tuis diuina sit lectio, & tam crebre orationes ut omnes cogitationum sagittæ, quibus a adolescentia percuti solet, huiusmodi clypeo repellantur. Difficile est, quin potius impossibile, perturbationum inijs carere. quempiam, eo quod incentiuu victorum omnium titillent animos, & quasi in medio nostrum iudicium sit, vel abijcere cogitata vel recipere. Optimus ille est qui minimis vrgetur, velut si egregio inperforis reprehendas in corpore neuos, hoc est quod alijs verbis propheta significat: *Turbatus sum & non sum locutus, irascimini & nolite peccare.* Et illud Archite Tarentini ad villicum negligentem: *Iam te verberibus enecassem, nisi & iratus essem.* Iracundia viri, institutum Dei non operatur. Sicut irasci hominis est, & iram non perficere, Christiani: Sic omnis caro concupiscit quidem ea, quæ carnis sunt, sed nostrum est voluptatis ardorem maiore Christi amore restringere, & lasciuientiam frenis inedia subiungere ut non libidinem, sed cibos quærat ac desideret & scilicet Spiritum sanctum moderato ac composito portet incesu. Quorumlibet: Ut hominem te esse noveris, & passionibus humanis nisi cauere subiaccere. De eodem cuncti facti sumus: Iisdem compati exordijs. In serico & in pannis eadem libido dominatur. Nec Regum purpuras timet, nec mendicantium spernit squalorem, multo que melius est stomachum dolere quam mentem, imperare corpori, quam seruire, gressu vacillare, quam pudicitia. Nec scitum nobis penitentiæ blandiantur subsidia, quæ sunt infelicitum remedia. Cauendum est valnus, quod dolore curatur. Aliud est integra naue, & saluis mercibus portum salutis intrare; aliud nudum habere tabulatum, & erebris fluctuum recursibus ad asperissima saxa collidi. Nesciat vidua digamiz indulgentiam, nec nouerit illud apostoli, *melius est nubere quam viri;* tolle quod peius est viri, & per se non erit bonum nubere. Primus Lamech maledictus & sanguinarius, & de stirpe Chaim descendens vnam costam diuilit in duas, & plantarum digamiz protinus diluuij pœna subuertit, unde illud Apostoli: *Nolo adolescentulas nubere, &c.* cur indulserit statim subiicit: *Iam enim quidam declinauerunt post Sathanam,* Et quo intelligimus illum non stantibus coronam,

sed iacentibus manum porrigere. Vide qualia sint secunda matrimonia, quæ lupanaribus præferuntur. *Quia declinauerunt,* ait, *quidam post Sathanam,* ideo adolescentula vidua, quæ se non potest continere, vel non vult, maritum potius accipiat, quam Diabolum.

De morte amici & institutione monachi.

CAP. LXIX.

Idem ad Pammachium de morte Paulina. Quid boni habeat sanitas, languor ostendit. Plus sensimus quod habuimus postquam habere desiimus. In tribus mulieribus & sanguine & virtute coniunctis, tria Christi præmia recognosco, Eustochium virginittis flores merit, Paula laboriosam viduitatis aream terit. Paulina castum matrimonij cubile conseruat. Etenim nec sororis felicitatem, nec continentiam matris ansa appetere, maluit in humilioribus tuta pergere quam pendulo gradu in sublimioribus fluctuare. Et ut quadrigam domus vna emitteret sanctitatis, nobis post dormitionem Paulinæ Pammachium Monachum ecclesia peperit posthumum, & patris & coniugis nobilitate Patricium, eleemosynis diuitem, humilitate sublimem.

Prima virtus est monachi, hominum contemnere iudicia, & semper Apostoli recordari dicentis: *Si adhuc hominibus placerem &c.* Ingenia liberaliter educata facilius verecundia quam metus superat, & quos tormenta non vincunt, interdum vincit pudor. Non est parum virum nobilem, locupletem, potentium in plateis vitare comitatum, miscere se turbis rusticis, de principe vulgus fieri. Sed quanto humilior, tanto sublimior est. Luceat margarita in sordibus. Parua quidem dimissimus, grandia possidemus. Centuplicato fenore Christi promissa redduntur. Semper grandia in audientium ponuntur arbitrio. Non tibi imponitur necessitas, ut voluntas præmium consequatur, si ergo *vis perfectus esse, & desiderare esse quod Christus est, vende non partem substantiæ,* ne timor penuriæ infidelitatis occasio sit, sed totum, & da pauperibus, non locupletibus, non superbis. Da quo necessitas sustentetur, non quo augeantur opes. Cumque legeris illud Apostoli, *non alligabis os boni triturantis, &c.* & dignus est operarius mercede sua: & qui altari ministrant, de altari participant. Memento quoque huius sententiæ, habentes vultum atque vestitum his contenti sumus. Vbi videris fumare patinas, & phasides aues lentis vaporibus discoqui, vbi argenti pondus, feruentes buricos mannos, comatulos pueros, preciosas vestes, picta tapeia, ibi ditior est largitore, cui largiendum est. Pars sacrilegij est rem pauperum non dare pauperibus: Et tamen non est satis perfecto & consummato viro opes contemnere, pecuniam dissipare & proijcere, quod in momento, & perdi & inueniri potest. Fecit hoc Socrates Thebanus, fecit Antisthenes, fecerunt plurimi, quos vitiosos legimus. Plus debet Christi discipulus præstare quam mundi philosophus, gloriæ animal & popularis auræ atque rumorum venale mancipium. Tibi non sufficit opes contemnere, nisi Christum sequaris. Sentio te diuinis ardere doctrinis, nec temeritate quorundam docere quod nescias, sed ante discere quod docturus sis. Non cothurnatam affectas eloquentiam, nec more puerorum argutas sententiolas in clausulis struis. Cito turgens spuma dilabitur. Felices, inquit Fabius, artes essent, si de illis soli artifices iudicarent. Hæc præteriens tetigi, ut eruditus contentus auribus non magnopere cures, quid imperitorum de ingenio tuo ramusculi iactitent, sed prophandarum quotidie medullas bibas. Hæc quoque monco & non solum pecuniam, sed etiam Christo te ipsum offeras, *hostiam tuam.* Scit hostis antiquus maius continentie quam numerorum esse certamen. Facile abijcitur quod hæret extrinsecus: Intestinum bellum periculosius est. Zacharus dixerat, Apostoli pauperes: & quantum ad diuitias, nihil, quantum ad voluntatem, totum mundum

pariter reliquerunt. Si offeramus Christo opes cum anima nostra, libenter suscipiet. Sin autem quæ foris sunt Deo, quæ intus Diabolo demus, non est æqua partitio. Quod patricij generis primus inter primos monachos esse cepisti, non tibi sit tumoris, sed humilitatis occasio. Quantumcunque te deieceris, humilior Christo non eris. Esto incedas nudis pedibus, fusca tunica vestiaris, æqueris pauperibus, inopum cellulas dignanter introas, aquam portes, ligna conscidas, focum extruas. Vbi vincula? vbi alape? vbi sputa? vbi flagella? vbi patibulum? vbi mors? & cum omnia quæ dixi feceris, ab Eustochio tua, Paula que vinceris, si non opere certe sexu. Hæc dico non quod de ardore tuæ mentis quicquam dubitem, sed quo currentem impellam, & acriter dimicanti feruorem fauore augeam.

De laude sanctæ Marcellæ.

CAP. LXX.

Idem ad Principiam virginem de vidua, vel obitu sanctæ Marcellæ. Solent viduæ seculares purpuris ac cerussa ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare ceruicibus, fragrare myrrha, dominatu se caruisse vitorum lætantur, quærunque alios, non quibus, iuxta sententiam Dei, seruiant, sed quibus imperent, unde & pauperes eligunt, ut nomen tantum vitorum habere videantur: In vidua nostra Marcella confusa est gentilitas. Omnibus enim patefecit quæ esset vidua Christiana, quam conscientia & habitu promittebat. Talibus vsa est vestibus, quibus frigus depelleret, non membra nudaret, aurum vsque ad annuli signaculum repudiens, & magis in ventribus egenorum quam in marsupijs recondens, nullum clericorum, vel monachorum (quod amplius domus plerumque necessitas exigebat) absque arbitris vidit. Sæper in comitatu suo virgines & graues viduas habuit, sciens ex lasciuia puellarum sæpe de dominarum moribus iudicari. Raro procedebat in publicum, & maxime nobilium matronarum vitabat domos, ne cogeretur videre quod contempserat. Respondeat forsitan infidelis lector, me in muliercularum laudibus immorari: qui si forte recorderetur sanctas mulieres, comites domini saluatoris, quæ de substantia sua ei ministrabant, & tres Marias stantes ante crucem, Mariamque proprie Magdalenam, quæ prima ante Apostolos, Christum videre meruit resurgentem, se potius superbiæ, quam nos condemnabit ineptiæ, qui virtutes non sexu, sed animo iudicamus. Hæc annis plurimis suam sic transegit ætatem, ut ante se vetulam cerneret, quam adolescentulam fuisse meminisset laudans illius Platonium: *Philosophia est meditatio mortis.*

De consolatione fidelium super morte amicorum.

CAP. LXXI.

Idem ad Tyrasium. Stupeo murum fidei tuæ penetratum vulneribus orbitatis, quem sepius debuerat spes resurrectionis. Nunquam spes cum dolore concordat, nec fides sentit quancunque iacturam. Resurgere credimus mortuos, & plangimus. Quid faceremus, si mori tantum præciperet Deus? Voluntas eius utique sola sufficeret ad solatium, cui nullum iubemur imponere affectum. Nihil abstulit tuum, quia recipere dignatus est proprium. Et creditum suum recipere decuit creditorem, & nihil decuit quam creditori gratias agere mutuantem: & dicere cum Iob, *Dominus dedit, dominus abstulit &c.* Additur & alia consolationis providentia, quæ iaculis orbitatis occurrat, plangere enim deberemus amicis de sæculo recedentibus, si sæculi inimicitias contraire minime sentiremus, & plangimus Domini beneficia, qui nouit infirmitati nostræ quid præster. Periclitari docebat adhuc, qui dolet aliquem dormientem & inter fructus vitæ presentis videre

cupiebat miserum laborare. Quid ergo pro dormiente lachrymas fundis, quasi nescias quid in teipso quotidie patiaris. Propter hoc enim & dominus discipulos admonet dicens: *Si diligereis me &c.* Plane mortuum Lazarum fleuit, sed non tuas lachrymas fudit. Doluit Lazarum non dormientem, sed potius resurgentem, & flebat quem cogebatur propter alios saluandos sæculo reuocare; hanc vitam dans ingemiscebat, quam tu dolles esse sublatam. Contra lachrymas eius, pugnant lachrymæ tuæ; & amor tuus eius amor non conuenit. Ille enim nolebat reddere laboribus, quem dilexerat, & tu amare te credis, cui laborum vis adhuc præstare tormenta. Mihi crede: Sola in omnibus incredulitas mæret. Et sicut non potest fides nosse quod doleat, sic diffidentia sola doloribus inuenitur ancilla. Præterea vide si aliquid debeat dolori concedi, vbi sine aliquo remedio potest animus fatigari. Sequitur consummatio omnium gaudiorum, quod in resurrectione inuicem nobis domino reformante reddemur, sicut scriptum est. *Si enim credimus quia Christus mortuus est, & resurrexit, &c.*

Idem de eodem.

CAP. LXXII.

Idem ad Theodoram de morte Lucinij. Aduersus mortis necessitatem, quæ inter fratres diuidit, & charissima inter se nomina crudelis & dura dissociat, hoc solatio erigimur, quod in breuivivis sumus eos quos abentes dolemus. Neque enim mors, sed somnus appellatur secundum Apostolum, Lucinius in breui contumatus, expleuit tempora multa. Nos dolendi magis, qui quotidie in prælio stamus peccatorum vulnera accipimus, vitis sordidamur: Ille iā securus, & victor te aspicit de excelso, & fauet laboranti: & iuxta se locum præparat, eodem charitatis amore, quo in terra quoque oblitus officij conjugalis sororem habere te ceperat.

Idem ad Paulam consolatoriam super morte Blefille. Testor mi Paula Iesum, quem Blefilla nunc sequitur, testor sanctos Angelos eius quorum consortio fruitur, eadem me dolorum perpeti tormenta quæ pateris. Verum consideremus quid Ethicus ille psalmus sonet: *Insuper domine & rectum iudicium tuum.* Hoc non potest dicere nisi ille, qui ad vniuersa quæ patitur, magnificat Dominum, & suo merito imputans in aduersis de eius clementia gloriatur. Cur autem durum sit quod quandoque patiendum est? cur dolemus quenquam mortuum, ad hoc enim nati sumus, ut maneamus æterni? Ceterum nonne veteris, ne tibi Saluator dicat, irascetur Paula, quia filia tua mea facta est filia, indignaris de iudicio meo & rebellibus lachrymis facis iniuriam possidenti? Cibus tibi denegas, non ieiuniorum studio, sed doloris non amo inedia istam. Ieiunia hæc aduersarij mei sunt, nullam animam recipio, quæ nolente me separatur à corpore. Tales stulta Philosophia martyres habet, habeat Zenonem, Cleombrotum vel Catonem. Si uiuentem crederes filiam, nunquam plangeres ad meliora migrasse. Luxisse legitur Iacob filium, quem putabat occisum, ad quem & ipse erat descendurus ad inferos, dicens: *Descendam ad filium meum lugens in infernum.* Quia necdum Paradisi ianua Christus effregerat, necdum flammam illam romphæam, & vertiginem præfidentium Cherubin, sanguis eius extinxerat. Vnde & Abraham licet in loco refrigerij fuerat, tamen apud inferos esse cum Lazaro scribitur. Et David iuste fleuisse filium patricidam, qui alium paruulum, postquam ut uiuere impetrare non potuit, quia sciebat non peccasse, non fleuit. De Moyse vero & Aaron, quod eis ex veteri more sit planctus exhibitus, non est mirandum, cum & in aduersis Apostolorum iam euangelio coruscante, Stephanus fecerint Hierosolymæ fratres planctum magnū, & utique planctus magnus non in plangentium exanimatione, ut tu existimas, sed in pompa funeris & exequiarum frequentia intelligendus sit. Parce quæso tibi, parce filiam com

Gen. 3.
Col. 3.

Matth. 27.

Ioan. 19.

Ioan. 20.

Iob. 1.

Christo

Christo regnanti, parce saltem Eustochio tuæ, cuius parua adhuc ætas, & rudis penè infantia, te magistrante dirigitur. Grandis in suos pietas, impietas in Deum est. Abraham unicum filium lætus interfecit, & tu vnam de pluribus quæteris coronatam? Detestandæ sunt istæ lachrymæ, plenz sacrilegio crudeli, quæ non habent modum, sed vsque ad viciniam mortis accedunt: vlulas, & exclamitas, & quasi quibusdam facibus accensa, quantum in te est, tui semper homicida es. Sed & ad talem semper clemens Iesus ingreditur & dicit. *Quid ploras? Non est puella mortua, sed dormit.* Irrideant circumstantes. Ista infidelitas Iudæorum est. Te quoque si ad sepulchrum volueris filiaz volutari, Angelus increpabit. *Quid quæris viventem cum mortuis.*

De vita Nepotiani militis.

CAP. LXXIII.

Epitaphium Nepotiani ad Heliodorum Episcopum. Nepotianus dum esset in palatii militia, sub clamyde, & candente lino corpus eius cilicio tritum sit: ante sæculi potestates stans liuida ieiunij ora portauit, sub alterius signis & vestibus summæ regi militauit. Et ad hoc cingulum habuit, vt viduis, pupillis, oppressis, ac miseris subueniret. Mihi tamen non placent donationes istæ imperfectæ seruitutis Dei. Sed tamen baltheoposito, habituque mutato, quicquid castrensis peculii fuerit, in pauperes erogauit, excepta vili tunica, & operimento pari, quo recto tantum corpore, frigus excluderet, nihil sibi amplius reseruauit. Cuius ipse provincie morem sequens, nec manducatis, nec sordibus notabilis erat. Quid multa? sic clericus, & per solitos gradus presbyter ordinatur. O bone Iesu, quis ibi gemitus, quis vlulatus, quæ cibi interdictio, iuuenilem ætatem indignum sacerdotio causabatur? Sed eo dignior erat quo clamabat se indignum: & negando, merebatur quod esse volebat. Igitur clericatum, non honorem, sed onus intelligens, primam curam habuit, vt humilitate superaret inuidiam. Deinde vt nullam in se obsceni rumoris fabulam daret: vt qui mordebantur ad eius ætatem, stupere ad continentiam. Spes miserorum, solamen lugentium fuit: Ita in singulis virtutibus eminebat, quasi ceteras non haberet. Inter presbyteros & coæquales primus in opere, extremus in ordine. Grauitatem morum, hilaritate frontis temperabat, gaudium in risu, non cachinnum intelligens. Ieiunia in aurigæ modum pro lassitudine & viribus corporis temperabat. Mensæ Aunuli intererat, & sic appositæ quæque libabatur, vt & superstitionem fugeret, & continentiam reseruaret. Sermo eius & omne conuiuium de scripturis aliquid proponere, libenter audire, veracundo respondere, recta suscipere, praua acriter confutare, disputantem contra se magis docere quam vincere, lectione assidua, & meditatione diuturna, pectus suum bibliothecam fecerat Christi. Vnde hic senior nisi ex amore Dei? Vnde legis Christi indefessam meditationem, nisi ex amore & desiderio eius qui legem dedit? Alij nummum addant nummo, & marisupium suffocantes, matronatum opes venientur obsequi, sint ditiores monachi, quam fuerant seculares, possideant opes sub paupere Christo, quas sub locuplete Diabolo non habuerant, & suspiret eos ecclesia diuites, quos tenuis mundus antea mendicos. Nepotianus non solum aurum caleans, sed etiam confectatur. Ita magnus erat eius animus in magnis, vt nec minima negligeret. Erat enim sollicitus si mitteret altare, si parietes absque fuligine, si pauimenta tersa, si velum in ostiis, si sacramentum mundum, si vasa lucetia. Vbiunque enim in Ecclesia quæteret, iuueniret. Basilicam Ecclesiæ, & concubula martyrum diuersis floribus, & arborum conuoluit, vitiumque pampinis adumbrabat.

De laude Virginitatis in comparatione
nuptiarum.

CAP. LXXIV.

Idem contra Iovinianum lib. 1. Cum minora maioribus corquantur, inferioris comparatio superioris iniuria est. Bonum est, inquit Apostolus, mulierem non tangere, et ego malum est tangere. Sed ideo ignoscitur ne deterius fiat, vnde dicit, propter fornicationem autem &c. Sed quale est illud bonum, quod deterius conditione vel comparatione conceditur. Illud naturaliter bonum est, quod non habet mali comparationem, quod pralatione alterius non obumbratur. Quale est illud bonum quod orare prohibet, & corpus Christi accipere non permittit. Vacandum est enim ab amplexibus vt vacetur orationi, secundum illud: Nolite frangere iunice &c. Denique loquens Apostolus dicens: Bonum est homini mulierem non tangere, & bonum est illis si sic permanent sicut & ego: vbi autem venit ad nuptias, non dicit bonum est nubere, sed melius est nubere, quam vri. O Paule si nuptiæ per se bonæ sunt, noli eas incendio comparare, sed dic simpliciter, bonum est nubere. Suspecta est mihi bonitas rei huius, quam magnitudo mali alterius, malum cogit esse inferius. Ego autem non leuius malum, sed simplex per se bonum volo. Illi iam Eunuchi Deo placent, quos castrauit non necessitas, sed voluntas. Tantum interest inter nuptias & virginitatem, quantum inter non peccare, & benefacere. Erant, inquit, duo in carpe vna, non tres, non quatuor. Alioquin iam non duo, sed plures. Vnde Samaritana sextum habens maritum, arguitur quod non sit eius vir: Vbi enim numerus maritorum est, ibi vir qui propriè vnus est, esse desinit, cum vna costa à principio in uxorem versa sit. Primus Lamech sanguinarius & homicida vnam carnem in duas uxores diuisit, & fratricidium & bigamiam eadem diluuij pena deleuit. Quod sancta sit bigamia hinc ostenditur quod bigamus in clerum eligi non potest. Et vidda quæ duos habuit viros, etiam decrepita & egens, Ecclesiæ stipes non meretur accipere. Non damno bigamos, imo nec trigamos, & si dici potest octogamos, sed vt plus aliquid inferam, etiam scortatorem recipio penitentem. Castitas semper operibus nuptiarum prælata fuit. Nam primi parentes ante offensam virgines in paradiso fuerunt: Post peccatū autē & extra Paradisum pronus nuptiæ. Nuptiæ itaque terrā replēt: virginitas Paradisum, vnde dictum est. Crescite & multiplicamini &c. Prius enim oportuit siluam plantari & crescere, vt esset quod deinceps posset excidi. Quantumque interest inter radicem & fructum, tantum inter nuptias & virginitatem. Sic etiam ab initio cōditionis humanæ, nec carnes comedebantur, nec homines circumcidebantur, nec repudium vxoribus dabatur, & hoc vsque ad diluuium. Postquam ergo venit Christus in fine temporum, & reuoluit omega ad alpha, id est finem retraxit ad principium, nec circumcidimur, nec repudium dare permittimur, nec carnes comedimus, dicente Apostolo: bonum est non manducare carnem, & non bibere vinum. Nam & vinum cum carnibus post diluuium dedicatum est. Moyses moriens à populo Israel plangitur: Iosue autem qui nec filios nec uxorem habuisse legitur, quasi victurus in morte non plangitur. Nuptiæ enim finiuntur in morte, virginitas autē post mortem incipit coronari: excepto Petro non legitur de alijs Apostolis quod uxores habuerint. Cumque de vno sit scriptum & de alijs tacitum, intelligere debemus illos sine vxoribus fuisse.

De fugiendo amore mulieris & de peruersitate Ioviniani.

CAP. LXXV.

Amor non dico meretricis, sed generaliter mulieris semper insatiabilis est, qui extinctus, reaccendi-

Matth. 19.

1. Cor. 7.

1. Tim. 5.

tur, & post copiam, rursus inopiam patitur, animusque virilem effeminat, & excepta passione quam sustinet, aliud cogitare non sinit. Qui uxorem ducit, in ambiguo est utrum odiosam an amabilem ducat. Si odiosam duxerit, ferri non potest. Si amabilem, amor eius insatiabilis est: infernoque & terræ arenti, & incendio iuxta Salomonem comparatur. Legimus turturis hanc esse naturam, ut si parem perdiderit, non coniugatur alteri. Vnde patet, bigamiam & à mutis aibus reprobam. Si omnes, inquit, virgines fuerint, quomodo stabit genus humanum? Noli inquam metuere, ne omnes virgines fiant. *Difficilis est res virginitas, & ideo rara.* Si omnes virgines esse possent, nunquam Dominus diceret, *qui potest capere capiat.* Nec Apostolus in persuadendo trepidaret dicens: *de virginibus preceptum domini non habeo, consilium autem do.* Sed erunt, inquit Apostolus, *illosores &c.* Ibi describit sermo Apostolicus Iovinianum buccis tumulentibus loquentem, & inflata verba trutinantem, repromittentem in cælis libertatem, cum ipse sit servus vitiorum atque luxuriæ. Nam cum monachum se iactasset esse, & post sordidam tunicam, & nudos pedes, & cibarium panem & aquæ potum ad candidas vestes, & nitidam cutem, ad mulsum, & elaboratas carnes, ad balneas, & popinas se conferat, manifestum est, quod terram cælo & vitia virtutibus præferat. Verumtamen monachus iste formosus, crassus, nitidus, dealbatus, & semper quasi sponsus incedens, aut uxorem ducat, aut virginitatem æqualem nuptijs prober, aut si non duxerit, frustra contra nos verbis agit, cum opere nobiscum sit. An iam cum propinquis moneret, ut alteri viro nuberet, eo quod esset adhuc ei ætas integra, bona facies, nequaquam, inquit, faciam. Si enim bonum vicum inuenero, ut ante habui, nolo timere ne perdam: Si malum, quid necesse est, post bonum pessimum sustinere? O rem improbam, quorundam matrimonia adulterijs coherescunt. Adulter enim est, ut ait Xystus in sententijs, in suam uxorem amator ardentior. In aliena quippe uxore omnis amor turpis est, in sua nimius. Sapiens itaque vir iudicio debet amare coniugem, non affectu: reget impetus voluptatis, nec præceps feretur in coitum. Nihil enim fædus est, quam uxorem amare quasi adulteram. Certe qui dicunt se causa reipublicæ, & humani generis, vxoribus jungi, saltem pecudes imitentur, & postquam vxorum ventres intumuerint, non perdant filios, nec amatores se exhibeant vxoribus, sed maritos.

Quid per abstinentiam carnis libido frangenda sit.

CAP. LXXVI.

Idem in lib. 2. Esus carniæ, & potus vini, ventrisque satietas, seminatum libidinis est, per quinque sensus quasi per quasdam fenestras vitiorum ad animam est introitus; horum perturbationibus anima præcaturatur & capitur. Qua ratione multi philosophorum inuitati, frequentias urbium, & amœnitates locorum, & quinque sensuum illecebras reliquerunt: ne per luxum & abundantiam copiarum, animæ fortitudo mollesceret. Inutile est quippe crebro videre, per quæ aliquando captus sis, & eorum te periculo committere, quibus difficulter careas. Quod si quis æstimat & abundantia ciborum & potionum se perfrui, & posse vacare sapientiæ, hoc est in delicijs versari, & vitijs deliciarum non teneri seipsum decipit. Cum enim ab his procul remoti sæpe capiamur naturæ illecebris, & cogamur ea cupere quorum copiam non habemus, quanto magis si circumdari rebus voluptatum esse, nos liberos arbitremur? Sensus noster illud cogitat quod videt, audit, odoratur, gustat, attingit. Quosdam etiam Philosophos legimus sibi oculos eruisse, ne per illorum visum à contemplatione Philosophiæ auocarentur. Frustra igitur quidam simulant salua fide, & pudicitia, & mentis integritate, se voluptatibus abuti, cum contra naturam sit copijs voluptatum sine voluptate perfrui. Vnde Apostolus, *que in delicijs, inquit, est ruina, morina est.* Sensus corporum

sunt quasi equi sine ratione currentes. Anima igitur in Aurigæ modum retineat fræna currentium. Absque gustu quidem impossibile est humanum corpus subsistere, sed adesse debet ratio, ut tales & tantas sumamus escas, quibus nec corpus oneretur, nec libertas animi prægruetur, olerum, pomorum, ac leguminum, & facilior apparatus est, & arte, impendijque coquorum non indiget, & sine cura sustentat, moderateque sumitur, nec auide deuoratur. Ex diuersitate autem carniæ, & saporis delectatione, ventris inflatio concipitur, morbi- que ex saturitate nimia concitantur. Multi quoque impatientiam gulæ, vomitu remediuntur, & quod turpiter ingesserunt, turpius egerunt. Quod autem mirandum est, etiam Epicurus voluptatis assertor in libris suis dicit, oleribus, & pomis, & vilibus cibis, esse viuendum, eo quod carnes & exquisitæ epulæ ingenti cura præparentur, maioremque penam habebant in querendo, quam voluptatem in habendo. Grandis autem animæ exultatio est, paruo contentum esse, mundum sub pedibus habere, & omnem eius potentiam, epulas, libidines, propter quæ, diuitiæ comparantur, vilibus cibus mutare, & grossiori tunica compensare. Quid necesse est sapienti viro & philosopho Christi tantam habere fortitudinem, quæ athletis, & militibus necessaria est, quam cum habuerit, ad vitia pronocetur? Christiano sanitas absque viribus nimis necessaria est. Tolle epularum & libidinis luxuriam, & nemo quarat diuitias, quarum usus aut in ventre aut sub ventre est. Etiam ex vilissimis cibis vitanda est satietas, nihil enim ita obruit animum, ut plenus venter, & estuans, & huc, & illuc se vertens, & in ructus & in crepitus ventorum efflatione respirans. Quale est istud ieiunium, aut qualis resectio est post ieiunium, cum pridianis epulis distendimur, & guttur nostrum mediatorum efficitur latinarum. Dumque volumus prolixioris inedia famem querere, tantum voramus, quantum vix alterius diei nox digerat, itaque non tam ieiunium appellandum est, quam crapula, aut fatens ac molesta digestio.

Assertio perpetuæ virginitatis beate Mariæ.

CAP. LXXVII.

Item contra Heluidium. Heluidius iste homo turbidus sacerdos simul & laicus, loquacitatem facundiam æstimat, & maledicere omnibus bonæ conscientie signum arbitrat, discat aliquando reticere, qui nunquam didicit loqui. In partu virginis nulla obstetrix fuit, nulla muliercularum sedulitas interfuit. Ipsa panis infantem inuoluit, ipsa Mater & obstetrix fuit, & eum in præsepio reclinauit. Sed vnde inquit fratres domini dicti sunt, qui fratres non erant? Iam nunc doceris quattuor modis fratres in scripturis dici, natura, gente, cognatione, affectu. Natura ut Esau & Iacob, gente ut omnes Iudæi, cognatione ut Abraham & Loth, affectu qui in duo scinditur, in spirituale, & sic omnes Christiani fratres vocantur: & commune, & sic omnes homines quia ex vno patre. Imperitissime vero hominum ista non legeras, & toto scripturarum pelago delicto, ad iniuriam virginis tuam rabiem contulisti, in exemplum eius quem fabulæ ferunt, qui cum vulgo esset ignotus, & nihil boni posset facinoris excogitare, quo nobilis fieret, Dianæ templum incendit. Et nullo prodente sacrilegium, festus ipse in medium processisse, clamitans se incendium subiecisse. Sciscitantibus Ephesi principibus quam ob causam hoc facere voluisset, respondit, ut quia bene non poteram, male omnibus innotescerem, & hoc quidem de illo Græca narrat historia. Tu vero templum dominici corporis succendisti, tu contaminasti sacrarium Spiritus sancti, ex quo vis quadriugam fratrum & sororum processisse congeriem. Apud Christianos solacisimus est magnus, & vitium turpe quid vel narrare vel facere. Si describat infans Iesus tegmine membrarum solito inuolutus ingerantur dura præsepia, vagitus paruuli, octaua die circuncisio.

cunctis, non erubescimus, non fitemur. Quanto humiliora sunt quæ pro me passus est, tanto illi plus debeo. Et cum omnia replicaveris, nihil cruce proferes contumeliosius, quam profitemur & credimus, & in qua de hostibus triumphamus. Tu dicis Mariam Virginem non permansisse, ergo plus mihi vendico, etiam Ioseph virginem per Mariam fuisse, ut ex virginali coniugio, virgo filius nasceretur, & cum Maria virgo permansit, qui Pater Domini appellari meruit. Nec hoc ideo dicimus, quod nuptias condemnemus: ipsa quoque virginitas est fructus nuptiarum. *Virgo cogitat quæ sunt domini, ut sit sancta corpore & spiritu, nuptia autem cogitat quæ mundi sunt &c.* Idem vero tu putas esse diebus ac noctibus ieiunij vacare atque orationi, & ad adventum mariti faciem expolire, gressum frangere, blanditias simulare. Illa hæc agit ut turpior appareat, & naturæ bonum infuset iniuria. Hæc ad speculum pingitur, & in contumeliam artificis conatur pulchrior esse, quam nata est. Inde infantes garrunt, familia perstrepat, liberi ab ore dependent, computantur sumptus, præparantur impendia. Hinc coquorum accinctæ manus, carnes terit, hinc textricum turba commurmurat, nunciatur interitum vir venire cum socijs: Illa ad hirundinis modum lustrat omnia penetralia, si thorax rigeat, & pavimenta verterit, si ordinata sunt pocula, si prandium paratum. Responde quæ inter ista ubi sit Dei cogitatio; nec tamen negamus maritatas sanctas mulieres inveniri, sed quæ uxores esse desierint, quæ in ipsa necessitate coniugij imitantur virginum castitatem.

Substantio errorum Vigilanti.

CAP. LXXVIII.

Idem contra Vigilanti. Multa in orbe monstra generata sunt, sola Gallia monstra non habuit, sed viris semper fortibus & eloquentissimis abundavit. Exortus est subito VIGILANTIVS, verius dormitanti, qui immundo spiritu pugnet contra Christi spiritum, & martyrum neget sepulchra veneranda: damnandasque dicat vigilias, continentiam, hæresim putat. Dolet martyrum reliquias pretioso operiri velamine, & non vel pannis vel cilicio colligari, vel proijci in sterquilinum, ut solus Vigilanti ebrius & dormiens adoretur. Ergo sacrilegus fuit Constantinus Imperator, qui sanctas reliquias Andreæ, Lucæ & Timothei transtulit Constantinopolim: apud quas Demones rugiunt, & habitatores Vigilanti illorum se sentire poenitentiam consentunt. Dicis in libello tuo quod dum vivimus, mutuo pro nobis orare possumus. Postquam autem mortui fuerimus, nullius sit pro alio exaudienda oratio. Sed si Apostoli & martyres adhuc in corpore constituti, possunt orare pro ceteris, quando de se adhuc deberent esse solliciti, quanto magis post coronas, victorias, & triumphos? Denique sancti non appellantur mortui, sed dormientes. Tu vigilans dormis, & dormiens scribis. Cereos autem non clara luce accendimus, sicut frustra calumniaris, sed ut vigilantes, noctis tenebras hoc solatio temperemus. Quod si aliqui per imperitiam & simplicitatem zelum Dei habent, sed non secundum scientiam: hoc pro honore martyrum faciunt, quid inde perdis? Causabantur & quondam Apostoli: quod periret vnguentum, sed domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat vnguento, nec martyres lumine cereorum, tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, deuotioque mentis eius recipitur. Et quicumque accendunt cereos secundum fidem suam, habent mercedem, dicente Apostolo, *unusquisque in suo sensu abundet*, nam & absque martyrum reliquijs per totas orientis Ecclesias quando legendum est euangelium, accenduntur luminaria iam sola titillante, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrendum. Miror quod non dicas nequaquam perpetranda martyria, Deum enim qui sanguinem taurorum, hircorumque non querat, multo magis hominum non requirere. Rideas forsitan, & mu-

lierenlarum deliramenta subfannes, non erubescor earum fidem, quæ primæ viderunt dominum resurgentem, quæ mittuntur ad Apostolos, quæ in Matre Domini saluatoris sanctis Apostolis commendantur. Tu ructato cum sæculi hominibus, ego ieiunabo cum feminis, imo cum religiosis viris, qui pudicitiam vultu præferunt, & pallida iugi continentia ora portant. Videris mihi dolere & aliud, ne si inoleuerit apud gallos continentia & sobrietas atque ieiunium, tabernæ tuæ lucra non habeant, & vigilias diaboli ac temulenta conuiuia tota nocte exercere non possis.

De bonis pauperibus sustinendis & de tumultibus fugiendis.

CAP. LXXIX.

Praterea ad me relatum est, quod prohibeas Hierosolymam in usus sanctorum aliqua sumptuum solacia dirigi, cum Apostolus hoc in epistolis suis instanter præcipiat fieri; respondebis hoc vnumquemque in patria sua posse facere, nec pauperes defuturos: qui opibus sustentandi sunt Ecclesiæ. Nec nos quidem negamus cunctis pauperibus etiam Iudæis si tanta sit largitas, stipes porrigendas. Sed Apostolus docet faciendam quidem eleemosynam ad omnes, sed maxime ad domesticos fidei. De quibus & Saluator ait: *facite vobis amicos &c.* Nunquid isti pauperes, inter quorum pannos, & illuviæ corporis, flagrans libido dominatur, possunt habere æterna tabernacula, qui nec præsentia possident, nec futura? Non enim simpliciter pauperes, sed pauperes spiritu beati appellantur, de quibus scriptum est: *Beatus qui intelligit super egenum & pauperem.* In vulgi pauperibus sustentandis, nequaquam intellectu, sed eleemosyna opus est. In sanctis pauperibus beatitudinis est intelligentia, ut ei tribuat, qui erubescit accipere, & cum acceperit dolet, metens carnalia, & seminans spiritualia. Quod autem asserit, melius eos facere qui vrantur rebus suis, & paulatim fructus possessionum pauperibus diuidant, quam illos, qui possessionibus venundatis semel omnia largiantur, non à me eis, sed à domino respondebitur: *Si vir perfectus esse vade & vende omnia &c.* Nec à suo studio monachi deterrendi sunt à te litiguis vipereis, quibus argumentaris & dicis: Si omnes se clauferint, & fuerint in solitudine, quis celebrabit Ecclesias? qui sæculares homines lucrificiet? hoc enim modo si omnes tecum fatui sunt, sapiens esse quis poterit? & virginitas non erit approbanda. Si enim omnes virgines fuerint, nuptiæ non erunt. Interibit enim genus humanum, solus atque contractus dormitanti vigilabit in lectulo: rara est virtus, nec à pluribus appetitur, atque vtiat hoc omnes essent, quod pauci sunt, de quibus dicitur, *multi sunt vocati, pauci vero electi*, & vacui essent carceres. *Monachus autem non doctus habet, sed plangentis officium*, qui vel se vel mundum lugeat, & domini pavidus præstoleatur aduentum, qui sciens imbecillitatem suam, & vas fragile, quod portat, timet offendere, ne impingat, corruat, atque frangatur. Vnde & mulierum maximeque adolescentularum vitat aspectum: & in tantum castigat sui est, ut etiam quæ tuta sunt pertimescat. Cur inquis, pergis ad eremum? videret, ut te non audiam, non videam: ut tuo furore non mouear: ut tua bella non patiar, ne me capiat oculus meretricis, ne forma pulcherrima ad illicitos ducat amplexus: respondebis. Hoc non est pugnare, sed fugere. Sta in acie, aduersarijs armatus obliste, ut postquam viceris, coroneris. Fateor imbecillitatem meam. Nolo in spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam. Si fugero, gladium deuittavi. Si stetero, aut vincendum mihi est, aut cadendum. Quid autem necesse est certa dimittere, & incerta sectari? aut scuto aut pedibus mors vitanda est. Tu qui pugnas, & superari potes & vincere, ego cum fugero non vinco in eo quod fugio, sed ideo fugio ne vincam. Nulla securitas est cum vicino serpente dormire. Potest fieri ut me non mor-

Act. 24.

Luc. 16.

Psal. 40.

Matth. 19.

*Matth. 20.
& 22.*

deat,

deat, tamen potest fieri, ut aliquando me mordeat. Matres vocamus sorores & filias, & non erubescimus vitij nostris nomina pietatis obtendere. Quid facit monachus in cellulis foeminarum? Quid sibi volunt sola & priuata colloquia, & arbitros fugientes oculi? Sanctus amor impatientiam non habet. Quod de libidine diximus, referamus ad auariciam, & ad omnia vitia quae vitantur solitudine. Et idcirco vrbium frequentias declinamus, ne facere compellamur: quae nos non tam natura cogit facere, quam voluntas.

Inuectio Hieronymi contra annulos & detractores suos.

CAP. LXXX.

Idem ad Asellam de suis amicis. Gratias ago Deo meo, quod dignus sum quem mundus oderit. Ora autem ut de Babylone, Hierusalem regrediar, ne mihi dominetur Nabuchodonosor, sed Iesus filius Iosedech; veniat Esdras qui interpretatur adiutor, & reducat me in patriam meam. Stultus ego qui volebam cantare canticum domini in terra aliena: nec recordabar, quod qui de Hierusalem egreditur, statim incidit in latrones. Maleficum me quidam garriunt: Sed scio per infamiam & bonam famam perueniri ad regna caelorum. Ante tribunal Christi simul stabimus, ibi patebit qua mente quis vixerit. O inuidia primum mordax tui! O Sathanae calliditas semper sancta persequens! Non facilis venia praua dixisse de rectis.

*Psalm. 136.
Luc. 10.*

2. Cor. 6.

** alias Ona
so.*

*Idem Hieronymus. * Bonaso.* Ita se habet natura, ut amara sit veritas, blanda vitia existimentur. Vnde non mirum si nos vitij detrahentes, plurimos offendimus. Disposui nasum secare fatentem: timeat qui strumofus est. Volo corniculæ detrahente garriente, raucedulam se intelligat cornix. Nunquid vnus in vrbe Romana est: qui habeat truncas inhonesto vulnere nares? Nunquid Bonasus caua verba, & in vesicarum more tumentia buccis trutinatur inflatis? placet mihi de laruis, de bubone, de Niliacis ridere portentis. Quicquid dictum fuerit, in te dictum putas. In quodcunque vitium styli mei mucro contorquetur, te clamitas designari. An ideo tibi bellus videris, quia fausto nomine vocaris? quasi non & lucus ideo dicatur, quia minime lucet. Quod si in descriptione fædorum semper irasceris, iam te cum Persio cantabo:

*Optent se generum Rex & Regina; puellæ
Te rapiant; quicquid calcaueris, hoc rosa fiat?*

Dabo tamen consilium: quibus absconditis possis pulchrior apparere: nasus non videatur in facie, sermo non sonet ad loquendum, atque ita & formosus videri poteris, & disertus.

Idem ad Sabrianum diaconum lapsum. Liber ille quem propheta denotat, omnis series scripturarum est, in quibus & pœnitens plangitur, & iustus canitur, & desperanti maledicitur: nihil enim tam repugnat Deo, quam cor impœnitens. Solum hoc crimen est: quod veniam consequi non potest. Inimicus tibi factus sum, vera dicens. Nec doleo de maledictis tuis. Quis enim nesciat, nihil nisi flagitiosum ore tuo laudari? Hoc plango, quod tuipse non plangis, quod te mortuum non sentis, quod quasi gladiator paratus libithynæ, in proprium funus ornaris. Dentes puluere teris, taros in rubenti caluaria capillos digeris, taurina ceruix toris adipis intumescēs, nec quia propter libidinem fracta est, inclinatur. Super hæc vnguentis fragras, mutas balneas, & cōtra renascētes pilos pugnas, per forum ac plateas nitidus ac politus amator incedis, facies Meretricis facta est tibi, nescis erubescere. Age itaque pœnitentiam, conuertere miser ad Deum, ut ad te Deus conuertatur: an malorum tuorum putas solatium, si multos tibi similes habeas? fluant paululum de oculis tuis lachrymæ, & inter sericum & linteamina, quibus tibi videris fulgidus & formosus, intellige te nudum, conscissum, sordidum, mendicantem.

Iterum de eodem.

CAP. LXXXI.

Idem ad Marcellam de detractoribus suis. Quidam superbia nos arguere solent, qui crassam rusticitatem solam pro sanctitate habent: piscatorum se discipulos asserentes, quasi idcirco iusti sint, si nihil sciuerint. Quos ego cum possem meo iure contemnere (asino quippe lyra superflue canit) verum ita responsum habeant. Si displicet eis fontis vnda purissimi, cœnolos rivulos bibant: & diligentiam, qua animum siluas, & concharum gurgites norunt, in scripturis legendis, abijciant. Sintque in hac re tantum simplices, ut Christi verba existiment rusticana: in quibus per tanta iam sæcula, tantorum sudauerint ingenia: ut rationem vniuscuiusque verbis magi opinati sint, quam expresserint. Apostolum quoque arguant imperitiæ, qui ob multas literas dicitur insanire. Scio te cum ista legeris, rugare frontem, & libertatem meam rursus seminarium timere rixarum, ac meum, si fieri potest, os digito velle comprimere, ne audeam dicere, quæ alij facere non erubescunt. Rogo quid à nobis libere dictum est? vnum miser locutus, quod virgines sepius esse debent cum mulieribus, quam cum masculis: totius vrbis oculos offendi, cunctorum digitis notor. *Multiplicati sunt super capillos capitis mei qui oderunt me gratis.* Verum ne Flaccus de nobis rideat: Amphora cæpit institui corrente rota, cur vrceus exit? Reuertamur ad asellos bipedes nostros, & in aurem eorum buccina magis quam cithara concrepabimus.

Idem ad magnum oratorem vrbis Romæ. Quæris cur in opusculis nostris sæcularium litterarum interdum exempla ponamus, & candorem Ecclesiæ, Ethnicorum sordibus polluamus. Responsum breuiter habeto: Nunquam hoc quæreres, nisi te totum Tullius possideret: si sanctas scripturas legeres, & earum interpretes, omisso Volcatio, euolueres. Nam & in Moysæ, & in prophetarum voluminibus, & Epistolis Pauli quædam de libris gentilium assumpta sunt. In Deuteronomio quoque, Domini voce præcipitur, mulieris captivæ radendum caput, & supercilia, omnesque pilos, & vngues corporis amputandos, & sic eam habendam coniugem. Quid ergo mirum, si & ego sapientiam sæcularem, propter eloquij venustatem, & membrorum pulchritudinem, de ancilla atque captiua, Israelitidem facere cupio, & si quid in ea mortuum est idolatriæ, voluptatis, erroris, libidinum, vel præscido vel rado, & mixtos purissimo corde vernaculos Domino Sabaoth ex e genere?

Idem in apologetico ad Pammachium. Delicata doctrina est, pugnanti dictare ictus de muro, & cum ipse vnguentis delibutus sis, cruentum militem acculare formidinis: inuenti sunt scioli tantum ad detrahendum: qui eo in se doctos ostentare velint, si cunctorum dicta laceant, Plautinam familiam imitantes. Non damno nuptias, virginitatem in cœlum fero, non quia habeo, sed quia magis miror, quod non habeo. Ingenua & veracunda confessio est, quo ipse careas, id in alijs prædicare. Miseriæ delicijs, & deliciæ miserijs commutantur. In arbitrio meo est vel Lazarum sequi, vel diuitem.

Adhuc de eodem.

CAP. LXXXII.

Idem ad Minerium & Alexandrum, de resurrectione carnis. Si quis contra me murmuret, quod eorum explanationes legam, quorum dogmatibus non acquiesco, sciat me illud Apostoli libenter audire: *omnia proba, quod bonum est tenere.* Ego ab adolescentia mea profiteor, & Origenem, & Eusebium Cæsariensem, viros doctissimos fuisse: sed errasse in dogmatum veritate: & tamen in explanationibus scripturarum sudoris sui nobis memoriam reliquerunt. In terra aurum quæritur: & de

fluuiorum

Humorum alueis splendens glareas profertur: pactolusque scano ditior est, quam fluente.

Idem contra Vigilantium. Operis ac studij mei est, multa legere, ut ex plurimis diuersos flores carpiam, non tam omnia probaturus, quam quæ bona electurus. Non est eiusdem hominis, aureos nummos & scripturas probare, vina degustare: & Prophetas, & Apostolos intelligere. Meam iniuriam patienter tuli, impietatem contra Deum ferre non potui.

Idem ad Pamphilum & Oceanum. Ipse quoque Origenes in epistola quam ad Fabianum Romanæ urbis Episcopum scribit, penitentiam agit quod talia scripsit, & causas temeritatis in Ambrosium refert, quod secreto edita, in publicum protulerit. Qui obijcit mihi Origenem, obijciat & mihi, cur hominem Iudeum habuerim præceptorem, cum ego miro odio auerfer circuncisionem. Libros quidem Origenis congregaui, & ideo errores eius non sequor, quia scio omnia quæ dixit, atque vnam omnium tractatum haberem volumina, ut tarditatem ingenij, eruditionis diligentia compensarem.

Idem in prologo Hebraicarum questionum. Non mirum si contra me paruulum homunculum immundæ Sues grunnient, & pedibus margaritas conculcent, cum aduersum doctissimos quoque viros, & qui gloriam inuidia calcare debuerant, liuor exarsit. Semper quidem in propatulo fortitudo æmulus habet, feriuntque summos fulgura montes. Me vero procul ab urbibus, foro, litibus, turbisque remotum, sicque latentem reperit inuidia. Ut autem nos humiles atque pauperuli nec habemus diuitias, nec oblatas dignamur recipere: ita & illi nouerint se non posse notitiam scripturarum idest diuitias Christi, cum mundi pariter habere diuitijs, Balsamum, piper, & poma palmarum, rustici non emant.

De studio sanctarum scripturarum.

CAP. LXXXIII.

Idem de studio scripturarum. Vera illa necessitudo est, & Christi glutino copulata, quam non utilitas rei familiaris, non præsentia tantum corporum, non subdola & palans adulatio, sed Dei timor & diuinarum scripturarum stadia conciliant. Habet autem nescio quid latentis energiz, viuz vocis actus, & in aures discipuli de actoris ore transfusa fortius sonant. Ingenium docile, & sine doctore, laudabile est. Sancta quidem rusticitas solum sibi prodest, & quantum ædificat ex vitæ merito: tantum nocet si destruentibus non resistat. Verumtamen etiam qui vilia opuscula fabricant, absque doctore esse non possunt quod cupiunt. Quod Medicorum est, promittunt Medici, tractant fabrilis fabri. Sola scripturarum ars est, quam sibi passim omnes vendicant.

Scribimus indocti, doctique poemata passim.

Hanc garrula Anus, hanc delirus senex, hanc sophista verbosus, hanc vniuersi præsumunt, lacerant, docent antequam discant. Alij adducto supercilio grandia verba trutinantes, inter mulierculas de sacris literis philosophantur. Alij quadam facilitate verborum, imo audacia edisserunt alijs, quod ipsi non intelligunt. Taceo de mei similibus, qui si forte ad scripturas sanctas post seculares literas veniunt, & sermone composito aures populi mulserint, quicquid dixerint, hoc legem Dei putant, nec dignantur scire, quid Prophetæ, quid Apostoli senserint, sed ad sensum incongrua aptant testimonia, quasi grande sit & non vitiosissimum dicendi genus, deprauare sententias, & ad voluntatem suam scripturam trahere repugnantem. Nolo autem ut offendantur in scripturis, simplicitate, & quasi vilitate verborum, quæ vel vitio interpretum, vel de industria sic prolata sunt, ut rusticam concionem facilius instruerent, & in vna eademque sententia aliter doctus, aliter sentiret indoctus. Discamus in terris quorum scientia nobis, perscrutetur in celo: festina, quæ te, & hærentis in salo nauiculæ funem potius præscide, quam solve. Antiquè

dictum est, avaro tam deest, quod habet, quam quod non habet. Credenti totus mundus diuitiarum est: totum Deo dedit, qui seipsum obtulit, facile contemnit omnia, qui se semper cogitat moriturum.

De imperfecta huius vite perfectione.

CAP. LXXXIV.

Idem contra Pelagianos in prologo. Scitote me nunquam hæreticis pepernisse, sed omni studio egisse, ut hostes Ecclesiæ, mei quoque hostes fierent. Nunquid ego solus sum, qui cunctorum gloria mordeor: & tam miser, ut his quoque inuideam, qui nec merentur inuidiam?

Idem in lib. 1. Hæc est vera sapientia imperfectum se esse nosse, atque ut ita loquar, cunctorum in carne iustorum imperfecta perfectio est. Qui habet vnam virtutem habet omnes, participatione quidem, non proprietate. Necesse est enim ut singuli in quibusdam excellant. Non sufficit episcopo propriam habere pudicitiam, nisi etiam comitum & ministrorum pudore decoretur: qui non solum opere, sed sermone quoque ac nutibus se abstineant ab impudicijs, ne forte in illam penam incidat Heli, qui certe increpauit filios suos, dicens: Nolite filij mei, non est bona res, quam audio de vobis. Corripuit quidem & tamen penam accepit: quia non debuit corripere, sed abijcere. Quid ergo Episcopus faciet, qui ad vitia gaudet, & emendare non audet, & quod totus populus clamat, nescire se simulat. Veritas amara est, rugosæ frontis ac tristis, offenditque correptos. Vnde Apostolus: Inimicus vobis factus sum verum dicens vobis. Et comitibus: Obsequium amico & veritas odium parit. Nonne vobis satis est patienter perdere, quod habemus, nisi etiam violento, atque raptori gratias agamus, & cum benedictionibus prosequamur? Nunquid præceptum est, ut ita inimicos diligam, quasi proximos, & consanguineos, & amicos, ut inter æmulum & necessarium nulla sit distantia? Si inimicos quasi proximos diligo amicis quid amplius exhibeo?

Idem in lib. 2. Quamuis alijs vitijs carere possumus, hipocrisios maculam non habere, aut nullorum, aut paucorum est. Non est iniustus Deus, ut tantum peccata condemnet, & bonorum operum non meminerit. Voluntas Dei non est discutienda, sed cum gratiarum actione patienda.

Idem in lib. 3. Da mihi hominem, qui non esuriat, nec sitiat, nec algeat, nec doleat, non torqueatur aliqua corporis difficultate: & ego tibi concedam posse hominem nihil aliud nisi de virtutibus cogitare. Dicis Critobule sentio te iam dudum loqui gestire. Et tamen erumpentia verba non promere. Quis te prohibet quod sentis dicere? aut bonum est, quod dicturus es, & nos bono fraudare non debes, aut malum, & tunc non nostri gratia, sed pudore siluisti: vicinia sunt vitia virtutibus, & si paululum declinaueris, aut errandum tibi est, aut in præceps cadendum. Quantum enim inter se distant pertinacia & perseverantia, parsimonia & frugalitas, perfusio & liberalitas, prudentia & calliditas, fortitudo & temeritas, cautela & timiditas, quorum alia ad bona referuntur, alia ad mala. Ille quidem hæreticum interficit, qui hæreticum esse patitur. Nostra autem correptio viuificatio est.

De imperfecta penitentia.

CAP. LXXXV.

Idem ad Iulianum. Contemnis aurum, quod contempserunt, & multi philosophi, & quibus etiam vnus multarum possessionum pretium proiecit in pelagus, dicens: Abite in profundum malæ cupiditates, ego vos submergam, ne ipse mergar à vobis. Itepe obtulit filiam virginem, & idcirco in enumeratione sanctorum ab Apostolo ponitur: Nolo ea tantum offeras Domino,

quæ

quæ potest fur rapere, hostis inuadere, proscriptio tollere, quæ saltem velis nolis dimissurus es in morte. Illud offer, quod nullus tibi possit hostis auferre, nulla tyrannidis eripere, quod tecum pergat non ad inferos, imo ad Paradisi delicias. Extruis quidem monasteria, sanctos sustentas, sed melius faceres, si inter sanctos, sanctus viueres. Difficile immo impossibile est, ut & presentibus quis & futuris fruatur bonis, & hic ventrem, & illic mentem repleat, ut de delitijs ad delicias transeat, ut in utroque sæculo primus sit, ut in terra, & in cælo gloriosus appareat.

Idem ad Rusticum de penitentia. Nihil ita offendit Deum, ut desperatione malorum fauere prioribus, & ipsa desperatione incredulitatis est indicium.

Idem de homine perfecto. Ante tribunal venturi iudicis omnis obtumescet sæculi lingua, & sola erit in rusticulis suis facunda iustitia. Hæc est autem illa stultitia sæcularium: hæc est sapientia vocatorum, Christum, semper in ore habere, quoniam *verbum* est, esurire quoniam *panis* est, ipsius spiritu ebrios mente excedere, scilicet Deo, quoniam *calix* est noui testamenti, illum petere, qui peti se vult à Deo, ut poscendi verba ministret: qui quod nouum & mirabile est apud nos, solus petentes se amat, solus irascitur, nisi petatur. Infidelitas enim est nihil præsumpsisse de Domino, quia nihil iudicat illum posse, qui quod posse iudicat, non poscit. Sed ecce iam iniuriam fecisse virtutis est: aliena possidere, potentia: innocentem circumuenisse, astutia: hominem despexisse humilem, nobilitatis: prophetam horretere eloquentis, non Christum sapere, sapientis. Sic erroribus plena sunt omnia: sic insula per hominum mentes caligine: alio alium incurfante, mundus obuoluitur, & ad hoc vsque veritas obscuratur, ut in mortis gremio iacuisse beatitudo dicatur.

De laude sanctarum mulierum. Blefilla & Afella.

CAP. LXXXVI.

Idem ad Marcellam de egrotatione Blefilla. Scandalizat quempiam vestis fulcior: scandalizet & Ioannes, qui camelorum pilis vestitus, zona pellicea cingebatur. Cibi displicent viliores, nihil locusta vilius. Illæ Christianos oculos potius scandalizent, quæ purpuris, & quibusdam fulcis ora, oculosque depingunt, quarum facies gipsæ, & nimio candore deformes, Idola mentuntur, quibus si forte improvidens lachrymarum stilla eruperit, sulco defluit, quas nec numerus annorum docere potest, quod vetulæ sunt, quæ capillis alienis verticem struunt, & præteritam inuentutem in rugis anilibus poliunt, quæ ante nepotum gregem tremantes ut virgulæ componuntur. Ecce vidua nostra prius vndique ornabatur, & tota die quid sibi deesse quærebat ad speculum nunc neglectum caput scit sibi tantum deficere quod velatur, plumarum quoque mollicies tunc dura videbatur, & in extructis thoris iacere vix poterat, nunc ad orandum festina consurgit, flectuntur genua super humum, & crebris lachrymis facies ante sordidat purgatur. Pulla est tunica, minus cum humi iacuerit sordidatur. Soccus vilior, & auratorum pretium calceorum egentibus datur. Cingulum non auro gemmisque distinctum, sed laneum & simplex, quod possit vestimenta astringere magis quam scindere. Si quis huic proposito inuidet, & detrahit, Blefilla nostra ridebit: nec dedignabitur ranarum loquacium audire conuitia.

Idem ad Marcellam de vita Afella. Afella nostra sano corpore, sanior animo, solitudinem putabat delicias. Et in vrbe turbida inuenit eremum monachorum. Nihil illius seueritate incandius, nihil incunditate seuerius, nihil suauitate tristius, nihil tristitia suauius. Ita pallor in facie est, ut continentiam indicet, non redoleat ostentationem, sermo silens & silentium loquens: nec citus, nec tardus incessus: idem semper habitus, neglecta mundicies, inculta vestis, & cultus ipse sine cultu. Sola

vita suæ qualitate promeruit, ut in vrbe lasciuia, & bonam prædicent, & mali detrahere non audeant, viduam imitentur, & virgines maritæ colant, noxæ timeant, sacerdotes suscipiant.

De amore scripturæ & fuga sæculi.

CAP. LXXXVII.

Idem ad Marcellam. Ambrosius, quo chartas, sumptus, & notarios ministrante, tam innumerabiles libros Adamantius noster, & Chalcenterus noster explicauit: refert, nunquam se cibos, Origene præsentem, sumpsisse sine lectione, nunquam somnum inisse, nisi vnus ex fratribus sacris litteris personaret, hoc diebus egisse vel noctibus, ut & lectio orationem susceperet, & oratio lectionem. Quid nos ventris animalia tale vniquam fecimus: quos si secunda hora legentes inuenerit, oscinamus, manu faciem defricantes, & quasi post multum laborem mundalibus rursus negocijs occupamur. Prætermitto prandia, quibus onerata mens premitur, pudet dicere frequentiam salutandi, quæ aut ipsi quotidie ad alios pergamus, aut ad nos venientes ceteros expectamus. Deinceps itur in verba, sermo teritur, lacerantur absentes, vita aliena describitur, & mordentes inuicem, consumimur abinuicem. Talis nos cibus & occupat & dimittit. Cum vero amici recesserint ratiocinia supputamus, & si damnum ut sæpe in re familiari accidere solet fuerit nunciatum, vultus mœore deprimitur. Latamur ad nummum, obolo amisso contristamur. Sicque imagini Dei in qua conditi sumus, personas plurimas superinducimus. Et quomodo in theatris vnus & idem hiltro nunc Herculem robustus ostendat, nunc mollis in Venerem frangitur. Nunc tremulus in Cybele; ita & nos tot habemus personarum facies, quot peccata, vnde dicit propheta: Domine in ciuitate tua imaginem ipsarum ad nihilum rediges.

De significatione munerum Eustochij & Marcellæ.

CAP. LXXXVIII.

Idem in Epistola ad Eustochium de transmissis muneribus. Parua specie, sed magna charitate sunt, munera accepisse à virgine, armillas, epistolam, & columbas: quoniam in Dei sacrificijs mel non offertur, nimia dulcedo arte mutata est; & quadam (ut ita dicam) pipetis austeritate condita. Apud Deum enim nihil voluptuosum, nihil suauis placet; nihilque quod in se non habeat aliquid veritatis & mordacitatis. Pascha Christi cum amaritudinibus manducatur; festus est dies & natalis beati Petri, festiuius solito condiendus, ita tamen ut scripturarum ordinem, iocularis sermo non fugiat, nec à præscripto palestræ nostræ longius euagemur. Cane ne operis ornamenta dimittas, quæ vere ornamenta sunt brachiorum ne epistolam pectoris tui scindas, quam à Baruch traditam, nouacula Rex profanus incidit, ne ad similitudinem Effraim per Osee audias: *Facta es iniqua ut columba.* Nihilum respondebis, austere, & quod festo non conueniat dici. Talibus ipsa maneribus provocandi dum dulcibus amara sociata sunt, & à nobis paria recipies. Verum ne videar dona minuisse, accepimus & canistrum cerasis refertum, talibus & tam virginali verecundia rubentibus: ut ea nunc à Lucullo delata existimarem. In scripturis quidem canistrum ficiis plenum legimus, cerasa vero non inuenimus. Optamus itaque te de illis pomis fieri, quæ contra templum domini sunt, & de quibus dicitur, *quia bona bona valde.* Nihil quippe Saluator medium amat: & sicuti frigidum non refugiens, calidis delectatur; ita tepidos se euomere in Apocalypsi loquitur: Vnde nobis sollicitius providendum est, ut solemnem diem non tam ciborum abundantia quam spiritus exultatione celebremus: quia valde absurdum est nimia saturitate martyrem honorare velle, quem scimus Deo ieiunij placuisse. Ita tibi semper comedendum

dum est, ut cibum & oratio sequatur, & lectio. Quod si aliquibus displicet; Apostoli verba cantato. *Si adhuc hominibus placerem, Christi ancilla non essem.*

Idem ad Marcellan de significatione munerum. Ut absentiam corporum spiritus confabulatione solemur, faciat unusquisque quod praevaleret. Vos dona transmittitis, nos epistolae remittimus gratiarum: ita tamen ut quia velatarum virginum munus est, aliqua in ipsis munusculis esse mysteria declaremus. Saccus orationis atque ieiunij signum est; sella, ut foras pedes virgo non moveat; cerei, ut accenso lumine, Christi expectetur adventus; calices, mortificationem carnis ostendunt, & animum semper ad martyrium prae paratum. Quod autem & matronis offertis muscaria, parvis animalibus ventlanda, elegans significatio est debere luxuriam cito restringere, quia muscae morientes, perdunt suavitatem vaguenti.

De Sancto Firmino Ambianensi episcopo.

C A P. LXXXIX.

Ex *gestis eius.* Gratianus itaque Valentiniani filius ciuitatem quam ab adiacenti flumine *Lombardiam* Antonius pius eius conditor appellauerat, suo praefecit domino, ibique imperialem sibi sortitus est dignitatem, cui & nomen mutando indidit, & ab ambitu fluminis, *Ambianus* eam nominauit. Per idem tempus Faustianus vir genere nobilis, non solum Ambianis, sed etiam totius Galliae praefectus erat; hic unicum filium habuit, quem in honore & memoria sancti Firmini martyris Firminum nuncupauit. Qui bonae indolis puerulus esse incipiens aetate suam Domino consecrauit. Cumque virtutum gradibus ad culmina ecclesiae conscendere videretur, Ambianicis plebibus gratus episcopus ordinatur. Vbi qualem, quantumque se praestiterit quis digne valeat explicare. Quis tantorum verborum copia instructus sit, ut cuncta eius bona, ut decet, profequi queat? Ab omni errore infidelitatis & vanae gentilitatis superstitionis vrbe purgata, in loco ubi corpus beati Firmini martyris tumulatum fuerat, ecclesiam sanctae *Do Genitricis* semperque virginis Mariae costruxit, quam populorum confluentibus supremis honoribus munerauit. In qua dum in paschali festiuitate sacra pertractaret mysteria, caelis apertis palmas Domini nostri Iesu Christi aspexit, quae eius vitae sacrosancta chrisinata beauit; qui de sacrosancti numeris visione, immo perceptione sacrificatus, ab omni inquinamento carnis & spiritus postmodum mansit illaesus. O quoties ob veritatis assertionem paratam habuit mortem, sed licet ei fors temporis praestare martyrium non potuerit; gloriam tamen martyrij non amisit, quia pro spe aeternitatis iugiter laborauit. Insignis itaque videntibus miraculis coruscus Cal. Septembris migravit ad Christum.

De sanctis eiusdem urbis episcopis Honorato & Saluio.

C A P. XC.

Ex *gestis eorum.* In eadem ecclesia per successiones temporum floruisse leguntur etiam alij plures sancti viri. Nam tempore Chilberti Regis Franciae sanctus praefatus Ambianensis, vir clarissimus prodigijs, & miraculis eximius, nomine & nobilitate Honoratus, is quoque, dum sacrum corpus Christi super altare virginis Mariae consecraret, palmam domini meruit conspiceret: de vice sua consecrationis mysterium perficere; qui Spiritu sancto repletus, alacri corde de mensa sacrificij manu Saluatoris consecratum accipiens, & cum labia mentis veneratione sumens ab omni inquinamento carnis & spiritus postmodum mansit illaesus. Idem etiam, donum tantae dignitatis accepit, ut pignora sanctorum Fufeliani, atque Victorici, & Gentiani mar-

tyrum, Angelo nuntiante venerabili Lupicino presbytero, inueniret.

Postea tempore Theodoricus Regis nobilissimus vir Saluius, Ambianensem cathedram suscepit, homo facundus, pudicus, moribus ornatus, in consilio prouidus, omnique dignitate perfectus. A primario namque iuuentutis flore diuinis studijs deditus gloriam & blandimentum saeculi despexit; & diuini cultus officio maximo amore assidue exarsit. Fuit itaque a populo vocatus in ordinem magistratus, & a Deo coronatus in honore Pontificatus. Erat autem astutus ut serpens, simplex ut columba, totum regnum Francorum eius consilio Theodoricus Rex ordinabat, eiusque consultu barbaras nationes feruido gladio suae potestati subiugabat.

Idem etiam Praefatus sanctae praedicationis pabulo corda populorum assidue reficiebat, & ad pascua aeternae refecutionis inuitabat. Corpus quidem beati Firmini martyris, qui ab Idolorum cultura urbem expiauerat; & tempore passionis suae miraculis innumeris coruscauerat, in ecclesia beatae virginis Mariae requiescere nouerat, quam beatus Firminus confessor eiusdem urbis episcopus construxerat, & in ea sepulcrum suum elegerat. In quo autem loco beatus martyr conditus esset, ignorabat. Cumque assidue Domino preces fundens, cum largissimis lachrymis intra semetipsum pertractaret, si tempore suo Christus hunc martyrem declarare dignaretur, quadam die plebem omnem diuersi sexus, & clerum conuocauit, & more solito officium diuinum cum verbo sanctae praedicationis celebravit, atque inter caetera ieiunium triduanum cum oratione, & gemitu, pro reuelatione sancti martyris indixit.

De inuentione & translatione corporis sancti Firmini.

C A P. XCI.

Itraque Praefatus in terra prostratus, & cinere atque cilicio indutus, cum inundatione lachrymarum, imo statum a pectore trahebat, populusque indeficienter clamabat: nec ab Ecclesia per triduum recedebat, sed indictum ieiunium humili mente perficiebat. In tertia vero die cum aurora primam partem luminis extulisset, sanctus Saluius erectis sursum ad caelum oculis, vidit quasi radium solis ab arce praecelsi throni exire, & usque ad locum in quo sanctus martyr quiescebat inenarrabiliter refulgere: qui mox Deo gratias immensas referens, cum timore, ac tremore accessit, fodiensque sepulchrum aperire cepit, & statim odor suauitatis, ac si omnia pigmentorum genera illic conderentur, & ager floridus adesset, excreuit, quantoque plus ad sacrum corpus fodiens accedebat, tanto amplius odor immensus fragrabat, totamque diocesim illam, & vrbes vicinas irrigabat, ita ut omnis multitudo Thauranensium, Cameracensium, Nouiomensium, ac Beluacensium in ipsa hora, quasi in Paradiso deliciarum se esse putarent. Hoc itaque solo nuncio cognoscere, quod tam sacrum mysterium Ambianis per reuelationem Spiritus sancti, Saluius & sacerdotibus, ac populus celebrarent, cum cereis & psalmis psallentes, celeriter ad urbem praedictam obuiam tanto martyri venerunt, ac si praepceptorem & ducem habuissent, ibique inuisa & mandata viderunt. Mox enim ut sanctus Praefatus ac religiosi sacerdotes, martyrem a sepulchro leuauerunt, cum esset hyems & glacialis asperitas scilicet idibus Iannarij, tam fecundus calor mundum inuasit, ut illi qui aderant stupefacti, totum mundum aestimarent ab imminetia caloris dissolui, & ad nihilum redigi. Ecce enim sol in cancerum contra naturam flammigeris euectus quadrigis, aestuali feruore nimietatem frigoris in vno momento dissoluit, idemque calor pene trium horarum spatio mansit.

Dum autem sanctum martyrem populi deferentes ad urbem, iter acciperent, occurrerent caterae plorantes, vestimenta sua in via sternerant, & clamabant: *Osanna in excelsis*: & subito respicientes viderunt omnes arbores floru-

Saluius episcopus Ambianensis.

Honoratus astutus ut serpens, simplex ut columba.

Visio S. Saluij.

S. Saluius inuenit sepulchrum Sancti Firmini martyris.

Miracula plurima facta in inuentione corporis S. Firmini.

Ita ſcribit
Petrus de
Natalibus
in Actis S.
Petrus.

amēitate vernantes: ac ſuauiſſe redolentes, quaſi vt
prope iam formatum fructum depromerent. Cacumina
vero arborum cū fructibus aſſidue glſcētibus ſubmiſſa
aſtabant, & inclinando obſequium in aduentu præclari
martyris præbebant. Omnis autem plebs admirans cō-
feſtim frondes cum floribus de arboribus euellēbat, &
in via humili deuotione pandebat. Omnia quoque pra-
ta & campi circunquaque Ambianis, in momento ple-
na fuerunt roſis ac liliis, ac diuerſis generibus olerum ac
florum. Quotquot autem infirmi obuiam accedentes
 rumpebant flores, & in plateis ſemitisque ſternebant, ſa-
nitatem recipiebant.

Omnes igitur diem illam in lætitia & gaudio ſolen-
niter celebrarunt: quia pro gelu æther calorem protu-
lit, pro niue flores, pro pruina frondes, plurimique ægro-
ti ſanati ſunt.

Hæc tranſlatio celebratur in octaua Epiphaniæ.

De quibusdam geſtibus Damasi Papæ & Hiero-
nyimi.

C A P. XCII.

S Igebertus in chroniciſ. Anno Gratiani ſecundo pſalte-
rium quod ſecundum 70. interpretes in omnibus
Eccleſijs cantabatur, Hieronymus correxit, quo iterum
vitiato pſalterium nouum compoſuit, quod à 70. inter-
pretum editione non multum diſcordaret, & cum He-
braico multum concordaret. Quod vt omnibus clarum
fieret, ipſum pſalteriū diſtinxit per aſterifcos, i. ſtellas*;
& per obelos, i. virgam iacentem — docēs ea quæ con-
tinentur ſub aſterifco, vſque ad duo puncta: in Hebræo
haberi, & à 70. prætermiſſa eſſe: ea vero quæ cōtinentur
ſub obelo vſque ad duo puncta: in Hebræo non haberi,
ſed à 70. addita eſſe, iuxta Theodotionis duntaxat tranſlatio-
nem. Hoc pſalterium Damasus Papa rogatu Hieronymi
in Gallicanis Eccleſijs cantari inſtituit, & propter hoc
GALLICANVM vocatur. Romanis pſalteriū ſecun-
dum 70. retinentibus ſibi, propter quod etiam ROMANVM
vocatur. Hæc duo pſalteria cum non ſufficerent
ad proponenda teſtimonia de Chriſto contra Iudæos,
qui non recipiunt, niſi ea quæ habentur in Hebræo, ad-
didit & tertium, quod vocatur HEBRAICVM, eo
quod rogatu Sophronij viri ſapientis tranſtulit illud de
Hebraica veritate de verbo ad verbum. Quod pſalte-
rium autem, & alia Hieronymi opuscula, idem Sophro-
nius de Latino in Græcum tranſtulit.

Hæc verba
ſunt in ma-
nuſcripto
Gemblicenſi
culſto traſa

Theophilus Alexandriæ Epiſcopus, cyclum de ob-
ſervatione paſchæ per centum annos digeſtum, quem
laterculum vocauit, ab hoc anno inchoauit; hoc eſt, à
primo conſulatu Theodoſij.

An. Ch. 382.

Conſtituit ap-
Baronius au-
tem Cori. 38.
in principio.

Damasus Papa inſtituit, rogatu Hieronymi, dicere in
eccleſia in fine pſalmorum, gloria patri, &c. Sicut erat in
principio, &c. Inſtituit & pſalmos in eccleſia nocte die-
que cantari.

Author. Ab hoc etiam Damaso Papa legitur Hiero-
nymus ordinatus fuiſſe Romæ præſbyter, cardinalis; &
poſtea ſub eodem eiectus fuiſſe de Roma à clericis Ro-
manis ſibi inuidētibus, indutus veſte muliebri. Qui Ro-
mam egreſſus, proſectus eſt ad Gregoriū Nazianzenum
tunc Conſtantinopolitanum epiſcopum: deinde proſe-
ctus eſt in Syriam, vbi cum moraretur in poſſeſſione E-
uagrii præſbyteri, Malchum Monachum captiuum re-
perit, cuius captiuitatis hſtoriam ſcripſit.

De aſſibus Monachi captiui.

C A P. XCIII.

Hieronymus de vita Malchi. Malchus cum à parenti-
bus vxorem ducere cogeretur, non conſentit di-
cens ſe monachum velle fieri. Vnde fugitiuus à parenti-
bus ad eremum peruenit, ibique inuenit plures fratres
cum quibus monachus iam factus moram fecit. Poſt ali-
quod vero tempus incidit ei cogitatio ad patriam ire, vt

patre defuncto (vt auſerat) matris viduitatem conſola-
retur. Abbas vero hoc auſito ait tentationē eſſe diaboli,
& prohibuit abſceſſum: ille vero pertinaciter aſſerebat
ſe proſecturum. Tandem cum lachrymis dimiſit eum
Abbas. Qui pergens vidit virorum multitudinē ac mu-
lieram circiter 70. cum quibus comitatus eſt. Contigit
autem vt itinerantibus occurrerent latrones Saraceni in
equis & camelis; qui eos inuadentes deuicerūt. Malchus
autem captiuus ductus eſt cum vxore alterius captiua
chriſtiana; tandem deducti coram Domina quadam, ip-
ſam adorare compulſi ſunt. Quid multa? ouium cuſtos
factus eſt, & vt ſecurius & melius curam paſtoris ageret,
cōpulerunt eum gēiles, vt carnaliter conlungeretur ca-
ptiua. Malchus vero imminente metu mortis duxit eam
in ſpeluncam præ incumbente ſibi triſtitia: ibique acci-
piens gladium, ſe, inquit, velle potius occidere; quam
cū alterius vxore adulterare. Cui illa, ne occidas te; quia
etiam ſi velles in me peccare, ego prius morerer, ſed ha-
beto me potius coniugē pudicitia, quam corporis, ſpe-
rent domini maritum, Chriſtus nouerit fratrem, facile
ſuadebimus nuptias, cum nos videant ſic amare. Tunc
Malchus audita virtutis ſæmina, conſenſit ei; & coniu-
gem plus dilexit. Dixit autē Malchus: In tali matrimo-
nio, tranſierunt dies plurimi, nec vnquam carnem eius
vidi, nec ipſa meam, ſimiliter nec adinuicem tetigimus.
Cumque iam fugæ nulla haberetur ſuſpicio, ſolus in
eremo ſedens, cogitavi vitæ dulcedinem Eremitarum.
Hac in cogitatione voluens animum, nec vultu potui
celare conceptum. Tunc mulier cauſam triſtitia perci-
piens, ait: Et ego ſimiliter tecum fugiam. Quid plura?
eadem nocte cæteris dormientibus, acceptis capris dua-
bus, carnes ad viaticum decoquimus, & ex pellibus ſac-
culos nobis facientes portauimus, cucurrimus, poſt ter-
ga ſemper aſpeximus.

Poſt diem tertium ecce duos ſubſequentes nos vidi-
mus camelis inſidentes, ſtatimque timentes, veſtigis per
arenam nos proditos intelligimus, ſed offertur ad dexte-
ram ſpecus: in qua nos miſimus, licet in ea pericula ve-
nenatorum animalium timeremus. Cumque inſequen-
tes nos, ſ. dominus & ſeruus nos vocarent, vt egredere-
mur, acceſſit Leana & vnum poſt alium gutture ſuffo-
cato introtraxit. Tunc inter gaudium & metū conſtitui
ſumus, timebamus enim Leanam. Tunc hora ſequentē
matutina Leana catulum ſuum deſert, nobiſque cōceſ-
ſit hoſpitiū. Exiimus autem ad vesp̄ram & capimus
camelos: quos dromedarios vocāt propter velocitatem,
quibus inſidentes, decima tandem die ad caſtra Roma-
na per deſerta venimus, oblatique tribuno, rei ordinem
narrantes, tandem pretio camelorum accepto, ad prio-
rem abbatiam volui reuerti; ſed iam Abbate mortuo in
Meſopotamiam me monachis tradidi; illamque virgi-
nibus dilectam vt ſororem commendavi, cui tamen me
non credidi vt ſorori.

Ex chroniciſ. Porro Maximus quidam ex imperatorio
genere deſcenderat, & Conſtantini magni conſangui-
neus erat, vnde & partem imperij ſibi competere ca-
lumniabatur. Qui cum Britannia factus fuiſſet Rex, ce-
pit ſuperbire, atque tyrannidem exercere contra Roma-
num imperium.

De obitu ſancti Baſilij & ſide Amphilochij.

C A P. XCIII.

S Igebertus in chroniciſ. Anno tertio Gratiani, Baſilius
Cæſarienſis obiit: qui gemina philoſophia, & ſancti-
tate claruerat; cui Deus apparens ad precem eius: cum
docuit* vt proprijs verbis ſanctum ſacrificiū cōſecraret.
Cui reuelatū eſt, quod Mercurius miles & martyr Iulia-
num imperatorem peremerit; qui iuuenē qui ob amo-
rem virginis ſibi per Diabolum conciliatæ, negauerat
Chriſtum, reconciliauit Chriſto, palam altercans cum
Diabolo, qui impetravit à Deo, vt ſanctus Eſſem Syrus,
Græcè loqueretur; qui peccata peccatricis ſcripta, & ſi-
gnata orando obliterauit. Hiſ & multis alijs clarus, dum

Medicus

Medicus Hebraeus imminere sibi mortem per tactum
venæ reuera pronuntiaret, mortem orando in crastinum
distulit, & ita medicum cum suis ad Christum conuer-
tens feliciter moritur.

Amphilochius in vita S. Basilij. Erat iste Ioseph in tactu
venæ pericillimus; quem præciens diuinitus vir sanctus
Basilij habitum nostræ religionis suscepturum, valde
amabat enim, & assidue alloquebatur eum, ut discederet
de polluta religione, & viam salutis teneret; qui non ac-
quiescebat ei. Cum vero transitus viri sancti immineret,
duxit eum ad se occasione medicinalis disciplinæ, dicens:
Quomodo vides circa me frater? Ille, à tactu venæ sen-
tiens mortem imminere, ait, crede Domine, sol cum sole
occidet hodie. Cui sanctus: Et si non morior vsque ma-
ne, quid? Qui respondit: Non potest hoc esse Domine,
nam vix erit vna hora anima tua in te. Cui sanctus: Et si
fuero cras vsque ad sextam, quid facies? Qui respondit:
Ego moriar. Cui sanctus: Etiam moriaris peccato, viuas
autem Christo. At ille: Scio quid dicis, & hoc faciam.
Tunc vir sanctus postulauit à Deo sibi dari additionem
vitæ, ut illum saluaret. Veniens autem Hebraeus inuenit
eum viuentem; & prostratus, adorauit magnum Deum chri-
stianorum, & baptizatus est ab eo. Et completo mysterio
sacro, vir sanctus migravit ad Christum. Videns autem
Ioseph quod sicut Dei vir dixit, sic & requieuit, cadens
super pectus eius cum lachrymis dicebat: Vere serue Dei
fui voluisses, nec modo mortuus fuisses; crastino autem con-
gregata est multitudo, & duxit honorificum corpus in ec-
clesiam. Audiens autem & Gregorius Nazianzi episco-
pus, currens, & iste aduenit, procidentem super honori-
ficum corpus, multumque lamentans, hortabatur popu-
lum cum decenti honore memoratiorem eius facere.
Simul autem concurrentibus 12. episcopis deposuerunt
eum in archaismo marmoreo in templo sancti marty-
ris Ilichij. Requieuit autem prima die Ianuarij.

Author. Hic Amphilochius Iconij episcopus, qui vi-
tam sancti Basilij descripsit, legitur aliquando venisse
ad Theodosium, petens ut Arianorum conciliabula
de singulis ciuitatibus expelleret; quod ille crudele iu-
dicans, non fecit. Amphilochius autem tunc quidem ta-
cens, iterum reuersus est, Theodosiumque solenniter
salutauit; Archadium vero iam imperatorem stantem
iuxta patrem non salutauit. Imperator autem putans eum
oblitum, inuitauit ut eum oscularetur. At ille: Sufficiat
ei, inquit, proprius honor. Imperator autem hanc iniu-
riam filij dicebat suam. Tunc Amphilochius clamauit:
Vides imperator quomodo filio tuo non magis quam
tibi pateris iniuriam fieri: similiter ergo crede, & omni-
potentem patrem eos abominari, qui filium eius vnige-
nitum blasphemant. Miratus Imperator, protinus legem
dedit hæreticorum conciliabula prohiberi.

*De persecutione Iustine Imperatricis Ariana in Am-
brosij.*

C A P. XCV.

Sigebertus in chronicis. Anno Gratiani 5. Iustina Valen-
tiani Mater Ariana, in Ambrosium & omnem san-
ctam Ecclesiam catholicam execrabili odio deservit.
*Paulinus presbyter S. Ambrosij amantissimus in vita S. Ambro-
sij.* Cum itaq; situm ad ordinandum episcopum Auen-
nium Ambrosius perexisset, ibique Iustinæ Reginæ po-
tentia & multitudine coadunata, de Ecclesia pelleretur:
ut non ab ipso, sed ab Arianis episcopus in eadem Eccle-
sia ordinaretur; vna de virginib. Arianorum impuden-
ter cæteris, tribunal eius conscendens, apprehenso eius
vestimento, cum illum attrahere vellet ad partem mu-
lierum, ut ab ipsis casus, ab Ecclesia pelleretur, audiuit
ab eo: Etsi ego indignus sum tanto sacerdotio, te tamen
non conuenit vel professionem tuam, in qualemcunque
sacerdotem manus mittere; unde vereri debes ne iudi-
cio Dei aliquid tibi eueniat. Quod dictum exitus con-
firmavit, nam alio die mortuum ad sepulchrum vsque
perduxit, gratiam pro contumelia rependens. Et hoc fa-

ctum non leuem aduersariis metum incussit: & sic in pa-
ce ordinato catholico sacerdote, Mediolanum reuersus,
ibique prædictæ Iustinæ innumeras insidias sustinuit,
quæ muneribus & honoribus oblati, populum contra
eum excitabat, promittens hæc illis qui eum de Ecclesia
captum, ad exilium perduxissent. Quod cum multi co-
nantes, Deo præfule, perficere non valerent; vnus infæ-
licior cæteris Euthymius, domum sibi iuxta Ecclesiam
parans in ea carrum constituit, quo facilius raptum ac
superpositum ad exilium perduceret. Sed iniquitas eius
in verticem eius descendit, nam post annum eodem die,
quo se rapere eum arbitrabatur, in eodem carpento ap-
positus de eadem domo ad exilium destinatus est; repu-
tans ipse Dei iudicio id in se esse conuersum; cui etiam
episcopus dando sumptus, vel alia necessaria solatium
præbuit. Sed hæc hominis confessio, nec mulieris, nec
Arianorum furorem repressit, qui cum Basilicam Por-
tianam inuadere niterentur; exercitus armatus ad cu-
stodiendas fores Ecclesiæ directus est, ut nemo catholi-
cus ingrederetur. Sed dominus ad Ecclesiæ suæ muni-
mentum militum corda conuertit, ut auersis scutis ec-
clesiæ fores seruant, nec egredi dimitterent, sed ingre-
di Ecclesiam plebem catholicam minime prohiberent,
insuper etiam pro catholica fide cum plebe pariter ac-
clamarent.

Hoc tempore primum antiphonæ, hymni, & vigiliæ, in
ecclesia Mediolanensi celebrari cæperunt, & martyres
sancti Gervasius & Prothasius se sacerdoti reuelau-
runt.

Erat autem vir quidam Arianorum disputator acer-
rimus, ad fidem inconuertibilis, & durus; is in Ecclesia
constitutus, tractante Episcopo, vidit (ut ipse postmo-
dum loquebatur) Angelum ad aurem eius loquentem,
ut verba Angeli Episcopus populo nunciare videretur.

Sigebertus in chronicis. Francis post Priamum Marco-
mirus Priami filius, & Sunno filius Antenoris principa-
tur annis 34. quorum ducatu Francis cambria egressi,
confedere secus Rhenum, in oppidis Germaniæ, nec
multo post, Quintinum & Heraclium duces Romano-
rum, cum omnib. penè suis iuxta Treuerim deleunt.

Hoc tempore Vuisigothi sine rege fuerunt annis 3.
sub Theodosio Imperatore.

*De Synodo Constantinopolitana & Priscilliano he-
resiarca.*

C A P. XCVI.

Sigebertus in chronicis. Anno Gratiani sexto secunda
synodus vniuersalis centū & quinquaginta patrum,
congregatur Constantinopolim, iubente Theodosio &
annuente Damaso Papa; quæ Macedonium, negantē spi-
ritum sanctum Deū esse, condemnans, consubstantialē
patri & filio spiritum sanctum esse docuit, dans symboli
formam, quam tota Latinorum & Grecorum confessio
in Ecclesia ad missam solemnibus dieb. decantat. Hic
decretum est, ut Constantinopolis, tanquam nouæ Ro-
mæ, Episcopus, post Romanum pontificem habeat pri-
uilegium.

Priscillianus in Hispania episcopus comedens hære-
sim sui nominis Ecclesiam perturbat. Hic personas san-
ctæ trinitatis confundebat, dicens; eundem esse patrem,
quem filium, quem spiritum sanctum: carniū escas pro
immundis habebat; coniuges viros à nolentibus fæ-
minis, fæminas à nolentibus viris separabat; opificium
omnis carnis non Deo vero & bono, sed Angelis malis
assignabat; animas eiusdem naturæ & substantiæ esse
dicebat, cuius est Deus, & eos ad agonem quandam spō-
taneum, non tamen in tertis exercendum per 7. cælos, &
per quosdam principatus gradatim descendere, & in ma-
lignum principem incurrere; à quo mundum istum fa-
ctum esse dicebat atque ab hoc principe per diuersa car-
nis corpora seminari; homines vero fatalibus stellis col-
ligatos, corpusque nostrum secundum 12. signa cæli
compositum esse dicebat, constituēs Arietem in capite,

*Iustina Im-
peratrix V. a
Iustiniani se-
nioris uxor
in est infen-
sissima.
Vide Baron
ad annum
387.*

*Antiphona
Hymni, vigi-
liæ, in ecclesia
Mediolanensi,
angelus ad
aures S. Am-
brosij.*

** codex Ge-
blacensis 36.*

An. 386.

*Priscillianus
heresiarcha
& magus
perturbauit
ecclesiam.*

*Eius hæresis
vide Baron.
ad an. 381.*

Taurum in ceruice, Geminos in humeris, Cancrum in pectore. Leonem in manib. Virginem in ventre. Libram in umbilico, Scorpionem in coxis, Sagittarium in virili, Aquarium in vesica: Capricornum in tibiis, pisces in plantis.

Super his auditis in conciliis episcoporum Romam petijt: ubiq; à sanctis Damaso, & Ambrosio, repudiatus, in Gallijs quoq; in synodo Burdegalesi à sancto Martino alijsque, hereticus iudicatus, ubi se damnandum intellexit, Imperatorem Maximum appellat, à quo auditis, & Episcopatu pulsus, Treueris ab Euodio præfecto perimitur cum multis sequacibus suis, edicente imperatore, ut huius sectæ cõplices in Hispania perimeretur. Itachius & Vrsatius episcopi, accusatores Priscilliani, communione Ecclesiæ priuantur ab episcopis: nefas esse dicentibus cuiuscumque modi hominem episcoporum accusatione necari, Maximo Imperatore, & aliquibus episcopis Itachium & Vrsatium defendentibus. Et hac de causa sanctus Martinus à Maximo molestatur, quia nolebat communicare Itachianis, vix tamen obtinuit, ut Priscillianistæ non occiderentur.

An. Gb. 386.

Anno quoque prenotato Maximus in Gallias transijt; partem Galliæ sibi subditam Britonib. tradit; inde usque hodie, minor Britannia appellatur. Maximus quoque apud Treuerim sedem Imperij sui statuit, Gratianum Imperatorem Lugduni perimit, fratrem vero eius Valentinianum simulato pacis fœdere, per triennium Italia expellit.

Helinandus. Hic iustissimam cum matre sua Iustina poenam luit exilij, quæ & ipsum Ariana hæresi polluit, & eminentissimam catholicæ fidei arcem, Ambrosium, perfida obsidione vexauit, nec priusquam prolatis beati Geruasij & Prothasij martyrum reliquiis incorruptis nefanda incæpta deserta sunt.

De quibusdam miraculis sancti Ambrosij.

CAP. XCVII.

Paulinus ubi supra. Temporibus Gratiani beatus Ambrosius cum ad prætorium Macedonij, tunc magi-

stri officiorum, pro quodam intercessurus perrexisset & præcepto illius viri fores clausas inuenisset, ne ingrediendi copiam habere posset, ait: Et tu quidem ad Ecclesiam veniens, clausis ianuis nequaquam ingrediaris. Quod factum est mortuo Gratiano, confugiens, n. ad Ecclesiam, patentibus ianuis aditum repente non poterat. Erat autem vir sanctus multis vigilijs & laboribus, & quotidiano ieiunio macerans corpus. Erat gaudens cum gaudentibus & flens cum flentibus. Quotiescunque illi aliquis lapsus suos confessus esset, ita flebat ut & illum flese compelleret. Cum 43. psalmum me excipiente & vidente dictaret, subito in modum scuti brevis caput eius operuit ignis, & paulatim per os eius tanquam habitator est ingressus in domum, factaque est facies eius velut nix, & post ad speciem suam reuersa est, quod cum fieret stupore percussus obrigui, nec potui scribere quæ ab illo dicebantur, donec visio transiit. Quod cum Cassio Diacono (sub cuius cura degebam) retulissem, ille gratia Dei repletus, aduentum Spiritus sancti me vidisse in illo edocuit.

Quidam Spiliconis comitis seruus, falsas epistolas faciebat tribunatus, ita ut tenerentur homines, qui ad ministrandum pergebant, quod ut Scilico cognouit, homines qui decepti erant, interuentum sacerdotis dimisit, de ipso vero sacerdote quæstus est. Quem vir sanctus ad se perductum cum interrogasset, & auctorem tanti flagitij dehrehendisset, ait: Oportet illum tradi sathanæ in interitum carnis, ne talia aliquis in posterum audeat admittere. Quem eodem momento cum adhuc sermo esset in ore sacerdotis, spiritus in mundum arreptum cepit discerpere.

Sigebertus in chronicis. Temporibus quoque Gratiani in Gallia sanctus Romanus Blauensis obiit. Ambrosius libros de spiritu sancto ad ipsum Gratianum scripsit. Corpus Pauli Constantinopolis episcopi sub Constantino in exilio ab hæreticis pro Christo suffocati, Constantinopolim relatum est cum gloria à Theodosio Imperatore.

